

Regeringens proposition

1981/82: 30

om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.;

beslutad den 24 september 1981.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för de åtgärder eller de ändamål som framgår av föredragandenas hemställan.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ROLF WIRTÉN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas bakgrunden till nedskrivningen av den svenska kronan och till de förslag om andra ekonomisk-politiska åtgärder som regeringen presenterade den 14 september i år. Effekterna av dessa åtgärder redovisas jämte en bedömning av de internationella och inhemska konjunkturutsikterna under åren 1981 och 1982.

Av de åtgärder som presenterades vid den nämnda tidpunkten framläggs nu förslag bl. a. om en sänkning av mervärdeskatten. Vidare föreslås en tidigareläggning av besparingar inom ett flertal departements verksamhetsområden. Helårseffekten av de nu framlagda besparingsförslagen uppgår till ca 4 miljarder kr.

På skatteområdet tas i övrigt upp investeringsfrämjande åtgärder, bl. a. en anknytning av stimulanserna till mervärdeskatteredovisningen samt vissa mer allmänna inkomstskattefrågor.

Även andra åtgärder för att stimulera näringslivet föreslås. Slutligen redovisas vissa åtgärder som faller inom regeringens kompetensområde.

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-09-24

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Petri, Eliasson, Gustafsson, Tillander, Molin

Föredragande: statsråden Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Eliasson, Gustafsson, Molin

Proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

Statsrådet Wirtén anför:

1 Den ekonomiska politikens mål och inriktning

Utvecklingen under senare år

Oljechockerna och andra förändringar i världsekonomin har skapat stora svårigheter för hela västvärlden. Industriländernas ekonomier har sedan början av 1970-talet präglats av inflation, arbetslöshet och låg tillväxt. I år beräknas den genomsnittliga inflationen i OECD-området bli ca 10%, samtidigt som arbetslösheten stiger till 8% och tillväxten inskränker sig till drygt 1%.

Sveriges problem är således ingalunda unika. Sett i ett internationellt perspektiv har Sverige i ett viktigt avseende – sysselsättningen – klarat sig bättre än nästan alla andra länder. I andra hänseenden, bl. a. vad gäller industriproduktionen, har den svenska utvecklingen varit sämre. Den svaga utvecklingen i Sverige har sina rötter i såväl internationella omständigheter som i interna svenska förhållanden. Med viss förenkling kan man konstatera att nästan alla de faktorer som under 1950- och 1960-talen skapade en gynnsam internationell miljö för "den svenska modellen" i början av 1970-talet förbyttes i sin motsats:

- Fram till 1973 kunde Sverige, liksom andra industriländer, dra nytta av successivt fallande realpriser på olja. Efter detta år har som bekant utvecklingen på oljemarknaden präglats av kraftiga fluktuationer och stora prisstegringar.
- Den snabba liberalisering av världshandeln som präglade 1950- och 1960-talen, gynnade särskilt små nationer som Sverige i vilken den

utlandskonkurrerande sektorn omfattar en relativt stor andel av ekonomin. Vid ingången till 1970-talet var handelsliberaliseringens vinster i stort sett uttömda och under senare år har det funnits en tendens till växande protektionism.

- Decennierna närmast efter det andra världskriget präglades också av hög internationell tillväxt vilket skapade goda förutsättningar för vår exportindustri.
- Före Bretton Woods-systemets sammanbrott präglades den internationella valutamarknaden av stabila växelkurser. Inflationstakten var också låg. De utifrån kommande inflationsimpulserna var därför små och relativt lätta att prognosera. Detta förhållande utgjorde en viktig förutsättning för att lönebildningen enligt den s.k. EFO-modellen skulle kunna fungera i praktiken. Även på denna punkt har en drastisk omsvängning ägt rum under de senaste åren som präglats av hög internationell inflationstakt och snabba kast i växelkurserna.
- Sverige kunde i varje fall under 1950-talet också dra nytta av en undervärderad krona vilket starkt underlättade strävandena att upprätthålla balans i utrikeshandeln.

De yttre omständigheterna har således förändrats i ogynnsam riktning. Samtidigt måste man konstatera att den interna svenska utvecklingen i flera avseenden förvärrat problemen.

I början av 1970-talet genomfördes en skattereform som medförde en kraftig skärpning av marginalskatter och progression. Ända fram till slutet av 1970-talet förvärrades de härmed sammanhängande problemen successivt eftersom skauteskalan bara i begränsad utsträckning anpassades till det sjunkande penningvärdet. Därmed motverkades arbetsinsatser, sparande och företagande samtidigt som kostnadsinflationen drevs på.

Vidare genomfördes åtgärder på arbetsmarknadslagstiftningens område som bl. a syftade till att på olika sätt förstärka anställningstryggheten men som också ledde till en minskad rörlighet och till en sämre fungerande arbetsmarknad.

De offentliga utgifterna växte i genomsnitt under 1970-talet avsevärt snabbare än den totala resurstillväxten i ekonomin. Den snabba tillväxten i den offentliga sektorn ledde till en undanträngning av den konkurrensutsatta sektorn. Därmed påskyndades den försvagning av industrisektorn som tog sin början vid mitten av 1960-talet.

Överbrygningspolitiken i mitten av 1970-talet visade sig i efterhand också bygga på förutsättningar som inte var realistiska. Framför allt var det inte möjligt att hålla ett väsentligt högre efterfrågetryck i Sverige än i omvärlden utan att vår konkurrenskraft försämrades allvarligt. Under åren 1974–1976 steg de svenska lönekostnaderna per producerad enhet i förhållande till utlandet med 25 % med betydande förluster av marknadsandelar som följd.

Devalveringarna under 1977 med sammanlagt ca 15 % ledde till att vi

undgick fortsatta förluster men vi lyckades endast i begränsad utsträckning återta marknadsandelar.

Som ett resultat av denna utveckling, som således har sina rötter långt tillbaka i tiden, präglas dagens situation av djupgående balansbrister. Påtagliga tecken på detta är de stora underskotten i statsbudgeten och bytesbalansen samt den låga investeringsnivån. Som framhölls i den reviderade finansplanen är underskotten inflationsdrivande samtidigt som de beskär den ekonomisk-politiska handlingsfriheten. De försvårar den ekonomiska politikens strävan att upprätthålla full sysselsättning vid stabila priser. Den låga investeringsnivån medför också att möjligheterna till framtida ekonomisk tillväxt begränsas.

Det är således uppenbart att balansbristerna försvårar för oss att uppnå de centrala målen för den ekonomiska politiken, dvs. full sysselsättning, stabila priser, god tillväxt, rättvis inkomstfördelning samt regional balans. Dessa mål är beroende av varandra. De viktigaste förutsättningarna när det gäller att förbättra villkoren för de sämst ställda i samhället är sålunda full sysselsättning, stabila priser och god tillväxt.

Den mest angelägna uppgiften för den ekonomiska politiken under de närmaste åren är därför att komma till rätta med balansbristerna i den svenska ekonomin. Dessa frågor analyserades i 1980 års långtidsutredning (SOU 1980: 52, prop. 1980/81: 150, FiU 1980/81: 40, rskr 1980/81: 420).

I syfte att belysa problemställningarna diskuterades i långtidsutredningen två huvudalternativ. I det första angavs de krav som ställs för att successivt åter skapa balans i den svenska ekonomin.

Enligt det andra huvudalternativet fortsätter utvecklingen i riktning mot allt större obalanser i ekonomin. Uppenbarligen måste vi sträva efter att få in den ekonomiska utvecklingen på en bana som ansluter till den som skisseras i alternativ 1. Riksdagen har också anslutit sig till denna slutsats.

Sedan beräkningarna i långtidsutredningen gjordes har problemen emellertid snarast skärpts. Industrins relativpriser har fortsatt att stiga med förnyade förluster av marknadsandelar som följd. Därtill kommer att växelkursutvecklingen under 1981 medförde att kronan totalt sett apprecierats. Utvecklingen av export, industriproduktion och industrisysselsättning har därmed kommit att t. o. m. ligga under alternativ 2.

Däremot är den ökade stramhet på konsumtionssidan som ligger i långtidsutredningens alternativ 1 på väg att förverkligas. Den privata konsumtionen har således minskat med 1,5% sedan 1979. Den offentliga konsumtionen har visserligen fortsatt att öka kraftigt såväl under 1980 som under 1981 men mycket tyder på att vi 1982 kommer att få en dämpad utveckling. Det förtjänar att framhållas att nedgången av den privata konsumtionen varit så kraftig att summan av privat och offentlig konsumtion redan 1981 i stort sett håller sig inom den totala "konsumtionsram" som angavs i långtidsutredningen. Samtidigt tyder utvecklingen hittills på att kapacitetstillväxten är lägre än enligt utredningens alternativ 1.

Den ekonomiska politikens inriktning

För att komma till rätta med balansbristerna i den svenska ekonomin är det nödvändigt att tillväxten under de närmaste åren sker i den konkurrensutsatta sektorn, i första hand industrin. Jag vill understryka att detta är det enda sätt på vilket vi långsiktigt kan trygga den fulla sysselsättningen. Försök att upprätthålla sysselsättningen genom att i olika former expandera inhemsk efterfrågan kommer med nödvändighet att leda till en sådan uppgång i bytesbalans- och budgetunderskott att politiken snart måste läggas om i åtstramande riktning. En sådan omläggning kan inte undgå att få mycket menliga konsekvenser för sysselsättningen.

När det gäller att skapa förutsättningar för en exportledd tillväxt spelar kostnadsläget en central roll. Det avtal som träffades mellan parterna för 1981 och 1982 ingav förhoppningar om att konkurrenskraften i år skulle kunna hållas ungefär oförändrad och nästa år förbättras något. Utvecklingen på de internationella valuta- och kapitalmarknaderna har emellertid påtagligt försämrat förutsättningarna för svensk industri. Det höga amerikanska ränteläget drar med sig höga räntor också i Europa och verkar dämpande på konjunkturen. Av detta och andra skäl har tillväxtprognoserna för industriländerna, och därmed för våra exportmarknader, måst revideras ner. Den amerikanska penningpolitiken har också bidragit till att dollarn stigit kraftigt gentemot den tyska D-marken och de andra EMS-valutorna.

Till följd av kursutvecklingen t. o. m. augusti hade Sveriges konkurrenskraft gentemot Förbundsrepubliken Tyskland under den senaste 12-månadersperioden försämrats med ca 10 %. Verkstadsindustrin, som i viktiga avseenden måste utgöra motorn i en exportuppgång, drabbades särskilt hårt. Gentemot den amerikanska dollarn förelåg visserligen under samma period en förbättring av konkurrensläget med ca 18 % men totaleffekten för svensk industri innebar en påtaglig försämring.

Om man tar hänsyn till den svaga utvecklingen av industrins sysselsättning, produktion och investeringar var det uppenbart att det svenska kostnadsläget måste nedbringas. Om motåtgärder inte vidtagits skulle vi riskerat att en betydande del av den utlandskonkurrerande sektorns kapacitet slagits ut under den närmaste tiden. Det hade heller inte varit möjligt för industrin att i tillräcklig utsträckning dra nytta av en kommande internationell konjunkturuppgång.

Under dessa omständigheter framstod det inte som ett realistiskt alternativ att hålla fast vid tidigare växelkurs och avvakta att parterna på arbetsmarknaden slöt avtal som successivt förbättrade det svenska konkurrensläget. I ett kortare tidsperspektiv skulle emellertid en sådan hårdvalutapolitik leda till en kraftig ökning av arbetslösheten. Det skulle i sin tur leda till krav på arbetsmarknads- och industripolitiska insatser av utomordentligt stor omfattning. Därmed hade budgetunderskottet ytterligare ökat, vilket i sin tur skulle förvärrat inflationstrycket och pressat upp

ränteläget. Detta skulle medfört att förutsättningarna för den konkurrensutsatta delen av ekonomin ytterligare försämrats. Politiken skulle därför ha lett till en olycklig kombination av övervärderad valuta, högt ränteläge och stimulanser av den skyddade sektorn.

Ett teoretiskt tänkbart alternativ hade varit att sänka arbetsgivaravgifterna. För att nå samma effekt på konkurrenskraften som följer av en devalvering med 10 % skulle en sänkning av arbetsgivaravgifterna med närmare 15 procentenheter erfordras. En sådan åtgärd skulle leda till en stark ökning av budgetunderskottet och en kraftig stimulans av den inhemska efterfrågan. Denna stimulans skulle vara avsevärt större än den som ligger i den av regeringen föreslagna sänkningen av mervärdesskatten och således kräva ett väsentligt mer ambitiöst sparprogram för att hålla den inhemska efterfrågan på rimlig nivå. Lägre arbetsgivaravgifter gynnar i första hand personalintensiva företag. Dessa återfinns, även om man undantar den offentliga sektorn, till stor del inom den skyddade sektorn. En devalvering ger däremot definitionsmässigt alla fördelar åt den konkurrensutsatta sektorn.

Härtill kommer att en devalvering har en omedelbar effekt på industrins relativa kostnadsläge. Prisrelationerna förändras från en dag till en annan. Sänkta arbetsgivaravgifter får däremot full effekt först när ett exportföretags alla underleverantörer av insatsvaror och utrustning hunnit sänka sina priser. Detta blir med nödvändighet en utdragen procedur.

Det förhållandet att en devalvering framstår som det bästa alternativet får inte dölja att det ligger i sakens natur att det är fråga om en riskfylld operation.

Devalveringen innebär att världsmarknadspriserna på varor i internationell handel höjs med 11 % räknat i svenska kronor. För att devalveringen skall bli framgångsrik krävs att denna prisökning endast i mycket begränsad utsträckning får slå igenom i vår inhemska pris- och lönenivå. Det är endast genom att hålla tillbaka våra inhemska priser och löner som devalveringen ger den åsyftade sänkningen av de svenska relativpriserna och relativkostnaderna.

Den sålunda förbättrade konkurrenskraften skall möjliggöra en expansion i den konkurrensutsatta sektorn. Denna expansionsprocess inleds med en ökad efterfrågan på svenska produkter som vi kommer att kunna avläsa i ökad export och minskad importpenetration på den svenska marknaden. Detta leder till en viss lageruttömning, men det ger också ökad produktion och ett bättre sysselsättningsläge än vi annars skulle haft i den konkurrensutsatta sektorn. Dessa effekter gör sig märkbara redan under de första månaderna efter devalveringen.

För att uppgången skall bli bestående krävs emellertid att investeringarna kommer igång inom industrin. I annat fall kommer uppgången att bromsas på grund av kapacitetsbrist i den mest expansiva delen av industrin. Man måste också i ett relativt tidigt skede förvänta sig en lagerupp-

byggnad. Denna fas kan vi väntas komma in i under andra halvåret 1982. Uppgången får då också ytterligare näring av den internationella återhämtning som då förefaller sannolik.

I detta skede med en samtidig efterfrågeökning från export, investeringar och lager blir de krav uppgången ställer på den svenska ekonomin betydande. Det är då av yttersta vikt att efterfrågan från andra delar av ekonomin hålls tillbaka. I annat fall kan vi närma oss kapacitetstaket för snabbt med efterfrågeinflation som följd.

Förutom genom ökade investeringar måste också utrymme för uppgången skapas på kapacitetssidan genom en flexibel arbetsmarknad. I annat fall är risken stor att inflationsdrivande flaskhalsar uppstår vilka bl. a. leder till ökad löneglidning.

Under 1983 kommer de angivna kraven ytterligare att skärpas, alltefter som kapacitetsutnyttjandet i ekonomin ökar. Självfallet är därmed en lugn avtalsrörelse 1983 en viktig förutsättning för en fortsatt återgång mot balans.

Under hela uppgångsfasen kommer inflationsfaran och flaskhalsproblemen att vara ett latent hot mot en återgång till balans. För att devalveringen skall lyckas krävs att dessa faror så långt som möjligt undanröjs. Den ekonomiska politiken måste därför utformas så att

- inflation och inflationsförväntningar dämpas
- kapacitetstillväxten i den konkurrensutsatta sektorn främjas genom en förbättrad produktionsförmåga
- efterfrågan från offentlig och privat konsumtion hålls tillbaka.

Kamp mot inflationen

Devalveringen kommer att leda till en engångshöjning av prisnivån med ca 2,5%. Reallönerna minskar i motsvarande mån. I syfte att motverka detta och att förhindra att avtalens prisklausuler utlöses avser jag att senare i dag föreslå att *mervärdeskatten* sänks från den 1 november 1981. Den nya skattesatsen blir 20% räknat som påslag på varans pris *exkl.* skatt att jämföra med 23,46% f.n. Beräknat på varans pris *inkl.* skatt blir skattesatsen 16 2/3% mot nuvarande 19%.

Om sänkningen av mervärdeskatten inte genomförs bryts avtalets prisklausul igenom med 1,5 à 2%. Klausulen skulle ge ett extra lönepåslag på inte fullt 1%. Detta skulle därmed ge en automatisk urholkning av den konkurrensförbättring devalveringen givit. Därtill skulle löneökningen ge en stimulans till inhemsk efterfrågan. Den snabbare prisutveckling som följer av det extra lönepåslaget kommer också genom budgetautomatiken att resultera i en ytterligare uppgång i de offentliga utgifterna.

Sänkningen av mervärdeskatten motiveras också av den reallöneutveckling som ligger i 1981 års avtal. En nödvändig del av den anpassningsprocess Sverige står inför är en sänkning av reallönerna. 1981 års avtal ger också en minskning av reallönerna efter skatt med 4% 1981 och för 1982 en

reallöneminskning med 2% om prisutvecklingen ligger inom klausulens ram.

Jag har tidigare framhållit att devalveringen var nödvändig, inte minst av sysselsättningskäl. Den konkurrenskraftsförbättring som devalveringen ger åt den konkurrensutsatta sektorn måste emellertid motsvaras av en återhållsam efterfrågan i andra sektorer. I annat fall kan industrin inte tillgodogöra sig det ökade expansionsutrymme som devalveringen ger på efterfrågesidan.

Löntagarna har redan tidigare accepterat en betydande nedgång i sin reala standard under avtalsperioden. I det läge vi nu befinner oss är det därför naturligt att den börda som devalveringen medför fördelas också på övriga grupper i ekonomin. Det är detta som åstadkoms genom kombinationen av sänkt mervärdeskatt och tidigarelagda besparingar, vilka jag senare skall återkomma till. Devalveringen i kombination med övriga åtgärder som nu föreslås eller planeras inför budgetåret 1982/83 ger alltså en åtstramande effekt på den inhemska efterfrågan för år 1982 sammantaget.

År 1982 kommer den inhemska efterfrågan också att utvecklas mycket svagt. Exkl. lager kommer den att minska med 0,9%. Därtill kommer ett positivt lageromslag som motsvarar 1,3% av BNP. Av lageromslaget ligger emellertid en betydande del på olja, varför resurskravet på den inhemska ekonomin blir mer begränsat än vad siffran antyder. Sammantaget bör en inhemska efterfrågeökning strax över noll år 1982 vara väl förenlig med de krav på inhemska åtstramning som devalveringen ställer.

Det är i detta sammanhang instruktivt att jämföra med utvecklingen 1980, då mervärdeskatten höjdes för att dämpa ett för högt relativt efterfrågetryck. Avtalet hade detta år givit en ökning av reallönerna efter skatt som utan höjd mervärdeskatt hade lett till att den inhemska efterfrågan i ekonomin skulle ha ökat med mer än 3,5% med tyngdpunkt på andra halvåret. Samtidigt begränsades BNP-tillväxten från kapacitetssidan och kom detta år endast att uppgå till ca 1,5%. Höjningen var nödvändig för att ge en utveckling av reallöner och inhemska efterfrågan som stod bättre i samklang med den inhemska resurstillväxten.

När nu mervärdeskatten åter sänks sker det för att inom ramen för en fortsatt restriktiv politik dämpa ett alltför kraftigt fall i reallönerna.

Åtgärderna har kompletterats med *prisstopp* till årets slut. Som stopppriser gäller de priser som rådde den 11 september 1981. När mervärdeskatten sänks kommer stopppriserna att sänkas i motsvarande grad. Företagen får generellt höja sina priser med vad som motsvarar höjda importkostnader till följd av valutakursförändringen. Prishöjningar får vidare ske som följd av de kostnadsökningar som följer av att livsmedelssubventionerna minskar under prisstoppperioden.

Det ligger i sakens natur att en devalvering leder till högre priser på importerade varor – ett av syftena med en växelkursjustering är ju att

stärka svenska företags ställning gentemot importkonkurrensen – men det är angeläget att dessa höjningar inte tillåts generera ytterligare prisstegringar. Ett tidsbegränsat prisstopp kan bidra till att dämpa inflationsförväntningarna i sådana sammanhang.

Åtgärderna medför att avtalsklausulen inte torde behöva utlösas i år. Totalt kan man räkna med att prisstegringarna under loppet av 1981 blir inemot 10%. De priser som ingår i avtalsklausulen och som bl. a. exkluderar stigande energipriser ökar dock väsentligt långsammare.

I förlängningen av regeringens ekonomiska politik ligger att inte heller avtalens prisklausul för 1982 skall behöva utlösas. Löneökningen på ca 7 % kan, kombinerat med en viss ökning av produktiviteten, väntas medföra att kostnadsökningen per producerad enhet ungefärligen ökar med 5 % år 1982. Den strama inriktning som den ekonomiska politiken ges med bl. a. en påtaglig uppbromsning av de offentliga utgifterna kommer också att verka dämpande på inflationstendenserna. I detta sammanhang har växelkurspolitiken en viktig roll att spela. Riksbanken har möjlighet att ändra riktmärket för valutaindex så att kronan apprecieras med upp till 4 % för den händelse detta skulle behövas.

I syfte att motverka den budgetförsvagning som följer av den sänkta mervärdeskatten och devalveringen bör andra *åtgärder vidtas för att stärka statsbudgeten*. Därför föreslås att ca 4 miljarder kr. av de i prop. 1980/81: 150 aviserade besparingarna om 12 miljarder kr. tidigareläggs. Vidare bör den särskilda skattereduktionen avvecklas och vissa andra skatteändringar genomföras vilket netto ökar statens inkomster med ca 1 miljard kr. under 1982. Vissa andra åtgärder verkar dock på kort sikt i budgetförsvagande riktning t. ex. de föreslagna investeringsstimulanserna.

Jag återkommer strax till effekterna på den kommunala sektorn av nu nämnda förslag.

För att mer långsiktigt hålla tillbaka inflationen är det också nödvändigt att *värna om frihandeln*. De förslag om ökad protektionism som framförs i olika sammanhang har det gemensamt att de fördyrar hushållens inköp och urholkar realinkomsterna. Ställningstagandet för frihandel dikteras även av insikten att vårt välstånd i avgörande grad bygger på att vi kan dra nytta av de effektivitetsvinster och den specialisering som ett fritt internationellt handelsutbyte möjliggör. Försök att isolera oss från omvärlden riskerar att leda till att själva basen för välfärdssamhället – liksom möjligheten att upprätthålla full sysselsättning – rycks undan.

Frihandeln medför att det svenska näringslivet till konsumenternas båt-
nad utsätts för en kostnadspressande konkurrens utifrån. På motsvarande sätt är det angeläget att även konkurrensen inom landet stärks. Chefen för handelsdepartementet avser därför att senare återkomma med förslag om skärpt lagstiftning mot *skadlig konkurrensbegränsning*.

Devalveringen bör i första hand utnyttjas för prissänkningar i utländsk valuta. Härigenom kan försäljningsvolymen öka och kapacitetsutnyttjan-

det förbättras. Detta medför i sin tur att en nödvändig förbättring av företagens lönsamhet kommer till stånd vilket är en förutsättning för ökade investeringar. För varor som handelsstål och massa, vars priser fastställs på världsmarknaden, får man räkna med att devalveringen i första hand ger upphov till förbättrade vinstmarginaler.

En högre vinstnivå är en önskvärd effekt av devalveringen. I en marknadsekonomi är det just genom en förbättrad vinstsituation som vi kan få till stånd den nödvändiga resursöverföringen från den skyddade till den konkurrensutsatta sektorn. Till bilden hör också att lönsamheten under senare år legat på en mycket låg nivå och bara under det bästa året (1980) nått upp till vad som varit bottenlägen i tidigare konjunkturcykler.

I syfte att skapa incitament för företagen att utnyttja det förbättrade vinstläget till ökade investeringar avser jag att föreslå att 25% av vinster över 1 milj. kr. under 1982 betalas in på *tillfälliga vinstkonton* i riksbanken.

Övriga åtgärder för att förbättra näringslivets produktionsförmåga

En förstärkning av den konkurrensutsatta sektorn förutsätter bl. a. ett skattesystem som premierar arbete och sparande. Den av regeringspartierna och socialdemokraterna träffade överenskommelsen om en *inkomstskattereform* har detta syfte. Den arbetsgrupp som tillsatts av de berörda partierna kommer att lägga fram sina förslag under oktober.

Åtgärder har vidtagits för att *stimulera aktiesparandet* och öka näringslivets tillgång till riskvilligt kapital. Dessa åtgärder har haft avsedd effekt och medfört en mycket stark uppgång i nyemissionsaktiviteten. Hittills i år har nyemissioner om 1,5 miljard kr. aviserats.

Aktiesparfonderna beräknas medföra att hushållen tillför börsen ca 1,5 miljard kr. per år i riskvilligt kapital. Detta motsvarar väl hushållens andel av det riskkapital som enligt långtidsutredningen krävs för att finansiera den nödvändiga expansionen av näringslivets investeringar.

Jag har tidigare nämnt att arbetsmarknaden på senare år fungerat dåligt. Detta har bl. a. tagit sig uttryck i att det antal arbetslösa som svarar mot ett givet efterfrågetryck på arbetsmarknaden ökat år från år sedan mitten av 1960-talet. I syfte att förbättra förutsättningarna för en väl fungerande arbetsmarknad och underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden kommer vissa förändringar i *lagen om anställningsskydd (LAS)* att föreslås. Förslagen innebär att lagregler införs om rätt till provanställning och extraanställning vid tillfälliga arbetstoppar. Provanställningen maximeras till sex månader. Extraanställningar tillåts i det enskilda fallet upp till sex månader under en tvåårsperiod. Enligt vad jag inhämtat kommer chefen för arbetsmarknadsdepartementet att framlägga förslag under hösten.

Chefen för socialdepartementet avser vidare att lägga fram förslag om ett system med *ökad självrisk i sjukförsäkringen* under våren 1982. Härvid kommer lagstiftning att behövas för att åstadkomma en likvärdig självrisk för olika grupper på arbetsmarknaden. Ett särskilt skydd för hälsosvaga

grupper kommer att införas inom sjukförsäkringens ram. Det nya systemet avses tillämpas fr. o. m. kalenderåret 1983.

Förutsättningarna kommer också att prövas att redan nästa år, som ett första steg i angiven riktning, göra den karensdag som f. n. finns mer effektiv.

I fråga om arbetslöshetsförsäkringen finns det anledning att genomföra vissa förändringar. Chefen för arbetsmarknadsdepartementet avser att i 1982 års budgetproposition återkomma till detta.

Svårigheter att få fram råvara har varit en hämmande faktor för den svenska exporten av skogsprodukter under senare år. I åtgärds paketet ingår därför en rad åtgärder för att stimulera *utbudet av virke*.

Chefen för jordbruksdepartementet kommer senare att föreslå att stödet till återväxtåtgärder i samband med avverkning av glest bevuxna och dåliga skogar kraftigt förstärks, från 50 till 200 milj. kr. per år. Härigenom beräknas tillgången på virke öka med 4 miljoner m³ sk per år.

Stora skogsmarker som är bevuxna med slutavverkningsskog eller s. k. restskogar saknar i dag skogsvägar. För att förbättra situationen föreslås också att anslaget till skogsbilvägar ökas från 50 till 70 milj. kr. Anslagen till översiktliga skogsinventeringar och skogsbruksplaner bör ökas med 5 milj. kr.

Finansieringen av dessa åtgärder kommer att tas upp vid ett senare tillfälle.

Jag föreslår vidare att möjligheterna till insättning på skogskonto förbättras. Uppskov med beskattningen bör medges för hela köpeskillingen vid försäljning av rotposter och med 75 % av köpeskillingen vid försäljning av skogsprodukter.

I syfte att stimulera *näringslivets investeringar* i inventarier och byggnader infördes under hösten 1980 regler om ett särskilt investeringsavdrag.

Jag föreslår nu att tidsperioden för det nuvarande investeringsavdraget för byggnader förlängs med ett år. Det 10-procentiga avdraget kommer således att omfatta byggnads- och markarbeten t. o. m. mars 1983. En förutsättning för avdragsrätten bör dock vara att arbetet påbörjas senast den 1 november 1982. Samtidigt bör tiden för frisläpp av investeringsfonder och investeringsreserver i vad avser byggnader förlängas med ett år.

I investeringsavdragens konstruktion ligger att relativt lång tid – ofta ett eller ett par år – förflyter från investeringstillfället till dess företaget får del av skattelättnaden. Denna tidsutdräkt torde normalt uppfattas som mest besvärande vad gäller investeringar i maskiner. Jag föreslår därför att det nuvarande investeringsavdraget för *inventarier* läggs om. Under det sista kvartalet 1981 bör dock företagen fritt få välja mellan de olika avdragssystemen. Omläggningen innebär att avdraget samordnas med uppbördssystemet för mervärdeskatten i stället för som nu med inkomstskatten. Det investerande företagens likviditetstillskott kommer därmed väsentligt

snabbare och stödet blir oberoende av rörelsens resultat. De delar av den skyddade sektorn som inte är skyldiga att redovisa mervärdeskatt såsom banker, försäkringsbolag m. fl. får efter omläggningen inte del av investeringsavdraget.

Det nya avdraget har utformats som en reduktion av mervärdeskatten och föreslås uppgå till 10 % av anskaffningsvärdet exkl. mervärdeskatt för investeringar och gälla t. o. m. den 31 december 1982. Det nu gällande fondfrisläppet för inventarier bör inte förlängas.

I syfte att stimulera industrin till ökade insatser för *forskning och utveckling* utgår t. o. m. 1981 ett särskilt forskningsavdrag som kan medges vid taxeringen till statlig inkomstskatt. Jag kommer senare i dag att föreslå att möjligheten till avdrag skall permanentas. Samtidigt föreslås vissa förändringar jämfört med nuvarande system. Avdragsunderlaget ökas från 167 % av lönekostnaderna till 250 %. I syfte att stimulera forsknings- och utvecklingsinsatserna i mindre företag kommer kraven på den tid som läggs ned i FoU-arbete för att kostnaden skall ingå i avdragsunderlaget att sänkas från 50 % till 25 %. Vidare kommer det s. k. basstödet att sänkas från 10 % till 5 % av basunderlaget, samtidigt som ökningsstödet höjs från 20 % till 30 %.

Jag avser senare återkomma med förslag om införande av s. k. *uppfinnarkonton*. Förslaget, som är uppbyggt efter mönster av lagen om upphovsmannakonton, ger uppfinnare möjlighet att skattemässigt fördela s. k. uppfinnarintäkter under en femårsperiod. Till uppfinnarintäkt räknas sådana intäkt av rörelse som en fysisk person förvärvar genom en av honom gjord uppfinning.

Långsam offentlig utgiftsökning

Ett viktigt inslag i den ekonomiska politiken utgörs av åtgärder för att begränsa den inhemska konsumtionen och hålla tillbaka expansionen av den skyddade sektorn. I detta sammanhang spelar de offentliga utgifterna en central roll.

Under 1981 beräknades dessa i den reviderade finansplanen öka med ca 5 % i reala termer. Som en följd härav beräknades de offentliga utgifterna komma att svara mot 67 % av BNP jämfört med ca 64 % föregående år och 45 % för tio år sedan. Denna utveckling måste brytas. En betydande del av de offentliga utgifterna innebär ett direkt ianspråktagande av resurser i form av offentlig konsumtion. Det är nödvändigt att hindra att den skyddade sektorn suger åt sig resurser som behövs i den konkurrensutsatta delen av ekonomin om utvecklingen mot trendmässigt ökande bytesbalansunderskott skall kunna brytas.

En fortsatt snabb ökning av de offentliga utgifternas andel av BNP kommer med nödvändighet också att dra med sig antingen ett kraftigt ökat skattetryck eller ett ökande budgetunderskott eller en kombination av bådaddera.

Ökande skatter riskerar att driva på kostnadsinflationen och hämma tillväxten. Ökande budgetunderskott riskerar att leda till valutaspekulation och bidrar till att pressa upp ränteläget.

Det målmedvetna arbetet med att dämpa de offentliga utgifternas expansion syftar således till att lösa djupgående strukturella problem i den svenska ekonomin. Härav följer att besparingsansträngningarna inte kan skjutas på framtiden med hänvisning till konjunkturläget. Självklart har besparingarna en deflatorisk effekt jämfört med vad som skulle vara fallet utan åtgärder. De offentliga utgifterna kommer dock att fortsätta att öka påtagligt även efter att hänsyn tagits till sparåtgärderna. Dessa kommer endast att få till resultat att ökningstakten dämpas, således inte att nivån sjunker.

Det sparmål om 12 miljarder kr. för budgetåret 1982/83 som uppställts av regeringen och i våras godkänts av riksdagen skall ses mot denna bakgrund. Som tidigare nämnts bör vissa av besparingarna tidigareläggas i syfte att motverka den budgetförsvagning som följer av sänkningen av mervärdeskatten.

Enligt de preliminära uppgifter som nu föreligger kommer kommunerna under nästa år att begränsa sin tillväxt till 1 % som angivits av regering och riksdag samtidigt som skatthöjningarna ligger på en låg nivå. För landstingskommunerna pekar de preliminära uppgifterna på en expansion som överstiger 1,5 %. Det är angeläget att landstingskommuner, som uppvisar en alltför hög expansion, under den tid som återstår till dess budgeterna skall fastställas, ytterligare begränsar volymexpansionen.

Devalveringen och övriga åtgärder som ingår i regeringens ekonomiska politik kommer att leda till en ökad efterfrågan på arbetskraft. I rådande svaga konjunktur torde en viss ökning av arbetslösheten dock inte kunna undvikas under det närmaste halvåret. I syfte att motverka denna har redan i våras beslutats om omfattande arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder för en total kostnad av 1,5 miljard kr. Regeringen har därutöver via finansfullmakten beviljat ytterligare 600 milj. kr. för arbetsmarknadspolitiska ändamål.

Nödvändigheten av att inte binda resurser i näringar som inte positivt bidrar till att förbättra utrikesbalansen sätter emellertid bestämda gränser för de arbetsmarknadspolitiska satsningar som kan göras. Också när det gäller industripolitiken måste största restriktivitet iakttas.

2 Åtgärdernas effekter på den offentliga sektorn

2.1 Förslagets statsfinansiella effekter

Inom i första hand den statliga sektorn föreslås besparingar som kommer att leda till en ytterligare dämpning av statsutgifternas tillväxttakt. En utgångspunkt har därvid varit att förslagen skall kunna träda i kraft redan tidigt under kalenderåret 1982. Jag tar här upp omfattningen och den huvudsakliga inriktningen av de åtgärder som nu bör föreläggas riksdagen. Vederbörande statsråd kommer därefter att lämna en mer detaljerad redovisning av besparingsförslagen m. m.

Inom *justitiedepartementets område* avses lagrådets yttrande inhämtas över vissa förändringar av rättshjälpen som medför minskade statsutgifter. Bl. a. bör avgifterna ses över och möjligheterna att få rättshjälp i vissa fall begränsas och i andra fall helt tas bort. Vidare bör en skärpning ske i reglerna om prövning av arvoden till biträden enligt rättshjälpslagen och till offentliga försvarare. Den årliga besparingen beräknas uppgå till ca 25 milj. kr.

Inom *försvarsdepartementets område* begränsas det reala planeringsutrymmet under budgetåret 1981/82 med ytterligare 200 milj. kr.

Inom *socialdepartementets område* föreslås åtgärder som medför en besparing om ca 2150 milj. kr. Av detta belopp avser en mindre del socialförsäkringssektorn utanför statsbudgeten. Som kommer att redovisas i det följande föreslås ändrade regler för vilka tidsintervaller som skall tillämpas vid omräkning av basbeloppsanknutna förmåner m. m. Detta innebär att indexuppräknning i fortsättningen skall göras endast en gång om året, nämligen i januari månad. Denna förändring som görs i lagen om allmän försäkring inom socialdepartementets område påverkar en rad författningar inom andra departements områden. Lagrådets yttrande kommer att inhämtas. Ändringarna medför bl. a. att pensionerna ändras till följd av prisutvecklingen högst en gång per år. I systemet för kommunalt bostadstillägg för folkpensionärer föreslås införande av en undre hyresgräns om 80 kr. för såväl ensamstående som gifta pensionärer. Inom kort kommer vidare att föreslås att pensionstillskotten byggs ut samt vissa förbättringar av handikappersättning m. m. Slutligen föreslås att de statliga bosättningslånen avskaffas den 1 januari 1982.

Inom *kommunikationsdepartementets område* föreslås regeländringar i transportstödet för Norrland m. m. Regeringen har vidare beslutat om ändringar i statens järnvägars rabatter för pensionärer och studerande. Sammanlagt beräknas besparingarna uppgå till ca 110 milj. kr.

Inom *utbildningsdepartementets område* uppnås en besparing på studiestödsområdet till följd av det nya sättet att fastställa basbeloppet. Därutöver bör vissa anpassningar av regelsystemet genomföras vilka inom kort kommer att föreläggas riksdagen för beslut. Besparingen beräknas ge ca 130 milj. kr.

Inom *arbetsmarknadsdepartementets område* kommer att föreslås besparingar uppgående till sammanlagt ca 140 milj. kr. Driftbidraget till stiftelsen Samhällsföretag sänks från 135% till 129% av lönekostnaden. Vidare avskaffas såväl detaljplaneringsbidraget som vissa former av lönebidrag.

Inom *bostadsdepartementets område* kommer att föreslås ändrade regler för fastställande av låneunderlag vid ombyggnad av småhus. Regeländringarna innebär att arbetskostnader får ingå i låneunderlaget endast om arbetena utförs av annan än lånesökanden. Den möjlighet till räntebidrag för fastighetslån till garage som nuvarande regler medger kommer att avskaffas. Vidare föreslås en avveckling av det statskommunala bostadsbidraget till pensionärer m. fl. Stödet, som utgår som ett utfyllnadsbidrag till KBT, står numera inte i rimlig proportion till administrationskostnaderna. Besparingen kan beräknas till 10 milj. kr. för staten varav 7 milj. kr. avser administration. Den fastighetsekonomiska lönsamheten för energisparåtgärder som vidtas i kommunala och landstingskommunala byggnader och anläggningar har bedömts vara hög. Med hänsyn härtill föreslås att det statliga stödet till sådana åtgärder avskaffas. Slutligen föreslås ändrade regler för de s. k. tomträttslånen. Sammantaget beräknas besparingarna uppgå till 475 milj. kr.

Inom *industridepartementets område* kommer att föreslås att reglerna för det regionalpolitiska stödet ändras. Lokaliseringslånen begränsas till maximalt 35% av stödunderlaget samtidigt som möjligheterna att bevilja sådana lån slopas för bl. a. ändamålen marknadsföring och produktutveckling. Vidare föreslås att möjligheten att ge lokaliseringlån till rörelsekapital avskaffas i stödområde 1-3. Dessutom föreslås att bidrag och lån ej skall kunna ges för kostnadsfördyringar och tilläggsinvesteringar. Vidare slopas bidragen till investeringar i maskiner och inventarier i stödområdena 1-3. Sammantaget beräknas besparingarna uppgå till ca 300 milj. kr.

Härutöver föreslås en budgetförstärkning som erhålls genom att pensionärernas extra avdrag vid inkomstbeskattning avtrappas snabbare än tidigare. Effekten beräknas uppgå till ca 600 milj. kr.

Summan av nu föreslagna besparingar m. m. är ca 4 miljarder kr. i helårseffekt. Det omedelbara genomslaget kalenderåret 1982 är inte möjligt att mer exakt uppskatta men uppgår till ett lägre belopp.

I 1981 års kompletteringsproposition föreslogs ett sparmål om minst 12 miljarder kr. för budgetåret 1982/83. Den slutliga prövningen av målet skulle dock ske inom ramen för budgetprocessen och med beaktande av de förutsättningar som föreligger vid den tidpunkten. En avstämning gentemot budgetens inkomstsida måste därvid också göras. Riksdagen har ställt sig bakom denna inriktning av budgetpolitiken. För att uppnå det av riksdagen fastställda besparingsmålet bör således ytterligare besparingar om ca 8 miljarder kr. genomföras. Avsikten är att i 1982 års budgetproposition föreslå åtgärder som uppgår till detta belopp.

Utöver de förslag till besparingar jag nyss nämnt avser jag strax att återkomma med förslag till vissa ändringar av inkomstskatten för fysiska personer bl. a. avskaffande av den särskilda skattereduktionen. Dessa ytterligare ändringar kan beräknas ge en budgetförstärkning om ca 1 miljard kr. I motsatt riktning verkar förslagen om investeringsstimulanser.

Jag övergår nu till att något beröra effekterna på budgetsaldot av samtliga nu aktuella förslag. Tidigareläggningen av besparingar, liksom vissa av de föreslagna åtgärderna avseende inkomstskatten leder till en successiv budgetförstärkning. Samtidigt har åtgärderna inom andra områden en motsatt budgeteffekt. Detta gäller främst sänkningen av mervärdesskatten, men även andra förändringar som berör budgetens inkomstsida. Det kan inte heller uteslutas att vissa andra särskilda insatser kan bli aktuella som försämrar budgetsaldot något. Sammantaget finns det anledning förmoda att budgetunderskottet kommer att bli något större innevarande och nästa budgetår än vad som tidigare beräknats.

2.2 Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Statsmakterna bedömde våren 1981 att det av samhällsekonomiska skäl är nödvändigt att begränsa den kommunala konsumtionsökningen till ca 1% år 1982. Även för åren efter år 1982 har bedömts att den kommunala expansionen måste begränsas till högst 1% per år.

För att uppnå den mycket kraftiga begränsning i ökningstakt det här är fråga om har vidtagits olika åtgärder. Centrala är naturligtvis åtgärderna rörande begränsningarna i kommunsektorns finansiella utrymme. För år 1982 begränsas utrymmet med 1,8 miljarder kr. enligt beslut våren 1981. De av riksdagen godkända riktlinjerna i kompletteringspropositionen våren 1981 för utveckling av de olika kommunala verksamheterna de närmaste åren med bl. a. en omprövning av sådana utbyggnadsprogram som barnomsorg och långtidssjukvård och lättnader i åligganden från staten innebär att det ges reala förutsättningar för att uppnå den åsyftade begränsningen i volymökning till 1%. Minskad statlig detaljkontroll över kommunerna och en avsevärt mycket mer restriktiv hållning när det gäller att tillföra den kommunala sektorn nya resurskrävande uppgifter utgör också centrala inslag i denna politik.

Statsmakterna uttalade i våras att man avsåg att återkomma med förslag till ytterligare åtgärder om det i höstens budgetarbete i kommuner och landstingskommuner finns indikationer på att de beslutade åtgärderna inte räcker till för att begränsa volymökningen till ca 1% år 1982.

De uppgifter som f. n. föreligger om den budgeterade volymökningen i kommunsektorn pekar på att det kommer att ske en kraftig begränsning i volymökningstakt för år 1982 jämfört med tidigare år. När det gäller kommunerna ser det ut som om man skulle kunna lyckas med att hålla ökningen vid omkring 1%. Även om en kraftig neddragning i ökningstakt

synes ske också för landstingskommunerna tyder dock uppgifterna här på en volymökning på drygt 1,5 %.

När det gäller skattesatserna görs den bedömningen att ökningarna torde bli mycket begränsade.

De slutsatser som f. n. kan dras i fråga om volymbegränsningen i kommunsektorn är att den förda politiken haft en avsevärd effekt och att kommuner och landstingskommuner arbetar medvetet på att kraftigt begränsa expansionen. Allmänt sett kan konstateras att politiken varit framgångsrik även om det återstår en del när det gäller neddragningen för landstingskommunerna. Det är angeläget att de landstingskommuner som uppvisar en alltför hög expansion ytterligare begränsar volymökningen innan budgetarna för år 1982 fastställs. Jag avser att aktualisera frågan om ytterligare åtgärder behöver vidtas för att få ned volymökningen om det skulle visa sig att resultaten av de ansträngningar som görs i det kommunala budgetarbetet blir otillräckliga.

När det gäller de nu aktuella ekonomisk-politiska åtgärderna kan jag konstatera att det är meningen att alla samhällssektorer måste beröras av effekten från devalveringen. För kommunsektorns del finns det anledning att särskilt uppmärksamma möjligheterna till att ersätta importerade varor med inhemska varor. Sänkningen av mervärdeskatten leder till betydande kostnadsänkningar för kommunsektorn. Det är därför i den situation som nu har uppkommit rimligt att det inte utgår någon kompensation från staten för de uteblivna ränteintäkter som har uppstått i samband med att utbetalningsrutinerna för kommunalskattemedel har lagts om fr. o. m. den 1 juli 1981. Av det skäl som jag tidigare har berört är det också nödvändigt med andra besparingar. För kommunsektorns del innebär de av mig tidigare nämnda förslagen bl. a. att fr. o. m. den 1 januari 1982 kommer statliga lån inte längre att beviljas till kommuner och landstingskommuner för energibesparande åtgärder. Vidare kommer den statliga låneandelen för tomt-rättslån att sänkas från 95 % till 25 % från samma datum. Finansieringen av sådana åtgärder får således i fortsättningen till stor del ske på kreditmarknaden. Detaljplaneringsbidraget som utgår till kommuner för tidigareläggning av vissa projekteringsarbeten föreslås slopat fr. o. m. den 1 januari 1982. Den ändring som föreslås i fråga om KBT blir kostnadsneutral för kommunerna genom en sänkning av statsbidragsprocentsatsen. De förslag som rör inkomstskatten kommer att beröra kommunsektorn först fr. o. m. år 1984 och jag avser att senare i annat sammanhang återkomma till överväganden om kommunsektorns finansiella situation inför år 1984. Jag vill i sammanhanget också framhålla att förslaget om att höja grundavdraget vid kommunal inkomsttaxering till 7 500 kr. fr. o. m. inkomståret 1982 inkluderar en neutralisering av den ökning i de kommunala skatteinkomsterna som blir följden av den tidigare i år beslutade begränsningen av reseavdragen. Det skall vidare nämnas att åtgärderna rörande bl. a. vinstfondavsättningar och investeringsavdrag påverkar det kommunala skat-

teunderlaget och därmed de kommunala skatteinkomsterna efter år 1983.

Jag avser att i samband med förslag till besparingar på statsbudgeten för budgetåret 1982/83 återkomma med förslag till åtgärder rörande det finansiella utrymmet i kommunsektorn år 1983.

3 Konjunkturutsikterna och åtgärdernas effekter

3.1 Den internationella utvecklingen

Den internationella utvecklingen under 1981 som förutsattes i den reviderade finansplanen innebar en mycket svag BNP-tillväxt i hela OECD-området, ca 0,5%. Västeuropa antogs få den svagaste utvecklingen, -1%, medan en viss produktionsökning skulle kunna ske i Förenta staterna och Japan, 1% resp. 3,5%.

Under första kvartalet 1981 blev tillväxten i Förenta staterna mycket kraftig. Den privata konsumtionen hölls uppe genom höga realinkomster och sänkt sparkvot. Under andra kvartalet stagnerade emellertid aktiviteten i den amerikanska ekonomin, bl. a. beroende på det höga ränteläget.

I Västeuropa utvecklades BNP under första halvåret i huvudsak som förutspått i den reviderade finansplanen. Det amerikanska ränteläget tvingade fram en restriktiv penningpolitik i de flesta länderna. Vidare ledde den kraftiga dollarapprecieringen gentemot de europeiska valutorna till höjda importpriser och därmed till en höjd inflationstakt i Västeuropa. Detta verkade återhållande på hushållens realinkomstutveckling och därmed på den privata konsumtionen.

Medan den interna efterfrågan således försvagades under 1981 i både Nordamerika och Europa expanderade exporten under första halvåret mer än väntat, framför allt till följd av en mycket stark efterfrågan från OPEC och statshandelsländerna.

I de flesta OECD-länderna har den ekonomiska politiken f. n. en restriktiv inriktning. De stora länderna, främst då Förenta staterna och Storbritannien, prioriterar inflationsbekämpningen. Även i Förbundsrepubliken Tyskland är politiken stram. Ett undantag är den nya regeringen i Frankrike som satsar på en mer expansiv ekonomisk politik. De mycket höga arbetslöshetstalen som förutses för OECD-området, i genomsnitt under 1982 närmare 8%, kan komma att medföra att den ekonomiska politiken i några länder efterhand ges en något mer expansiv inriktning.

Den amerikanska räntenivån och dollarkursen blir en mycket betydelsefull faktor i den internationella ekonomiska utvecklingen under den närmaste tiden. Enligt den amerikanska administrationen kommer räntorna att gå ner så snart inflationstakten visar en klar tendens att sjunka. Bilden av den amerikanska inflationsutvecklingen är dock blandad. En viss nedgång i prisstegringstakten har kunnat registreras. Under andra kvartalet

var således inflationen nere i en årstakt om 7,5% i huvudsak beroende på en gynnsammare livsmedels- och energiprisutveckling. Senare har prisstegringarna ånyo ökat. På arbetsmarknaden sluts alltjämt nya avtal på omkring 10%, vilket tyder på höga inflationsförväntningar. Prognoser om fortsatta stora budgetunderskott för de närmaste åren bidrar till en fortsatt hög räntenivå.

En annan mycket viktig faktor i den ekonomiska utvecklingen 1982 är oljepriserna. Den sjunkande efterfrågan har inneburit fallande oljepriser under 1981 räknat i dollar. Även om OPEC-länderna inte generellt har sänkt de officiella priserna, har priserna på den s. k. spotmarknaden legat klart lägre än tidigare. Genomsnittligt har OECD:s importpriser, inkl. frakt m. m., sjunkit med omkring 3,5%. Utvecklingen under återstoden av 1981 och under 1982 är svår att bedöma. Det förefaller dock sannolikt att oljemarknaden kommer att präglas av ett visst överskott ännu någon tid. Så länge denna situation består finns det anledning att räkna med en viss press nedåt på priserna. Om realpriset på olja skulle falla relativt kraftigt så innebär det att den ekonomiska aktiviteten kan komma att öka något mer än vad jag här har antagit. Man bör dock hålla i minnet att nya störningar när det gäller tillförseln av olja snabbt kan omkullkasta en sådan bild.

Även den allmänna prisstegringstakten spelar stor roll för tillväxten inom OECD-området. Priserna på andra råvaror än olja har som ett resultat av den allmänt låga aktiviteten utvecklats svagt under 1981. Den mycket höga arbetslösheten talar för en återhållsam löneutveckling. Mot detta står emellertid att den oväntat höga inflationstakten 1981 i Västeuropa kan utlösa kompensationskrav i förhandlingarna om 1982 års löner. Sammantaget förefaller det dock troligt att inflationstakten sjunker något under nästa år.

Mot denna bakgrund är det rimligt att räkna med att den ekonomiska aktiviteten i OECD-området under andra halvåret 1981 kommer att utvecklas svagt. I Västeuropa kommer den ekonomiska tillväxten att bli svag bl. a. till följd av att prisstegringstakten förblir relativt hög, vilket leder till en fortsatt svag realinkomstutveckling för hushållen och därmed till en svag privat konsumtionsutveckling. De höga räntorna verkar även kraftigt dämpande på investeringarna.

För 1982 finns det anledning att räkna med att den restriktiva politiken kommer att leda till en dämpning av inflationen, vilket i sin tur skapar förutsättningar för en ökning av den privata konsumtionen och den ekonomiska aktiviteten. Om dämpningen av inflationen leder till fallande räntor förstärks dessa tendenser. Det finns anledning att räkna med att uppgången blir mer markerad i Västeuropa än i Förenta staterna bl. a. som följd av en förbättrad konkurrenskraft, i första hand i Förbundsrepubliken Tyskland.

Den nedpressade inhemska aktiviteten väntas under 1981 leda till en importminskning i OECD-området på ca 3%. Tillsammans med den posi-

tiva exportutvecklingen, en tillväxt på ca 3% 1981, torde detta resultera i en markant förbättring i OECD:s samlade bytesbalansunderskott 1981 jämfört med 1980. Förbättringen är koncentrerad till de stora länderna.

Sammanfattningsvis torde den svaga tillväxten i OECD-området under andra halvåret 1981 följas av en gradvis återhämtning under 1982. Tillväxttakten kan mot slutet av 1982 nå 3%. Med stigande efterfrågan bör världshandeln utvecklas avgjort snabbare än under 1981. Osäkerhetsfaktorerna särskilt på den monetära sidan är emellertid mycket stora och det finns anledning att understryka risken att den internationella uppgången kan komma senare än som här förutsetts.

Tabell 1. BNP-utvecklingen i några OECD-länder 1981 och 1982
Procentuell volymförändring

	1981	1982
Förenta staterna	1 1/2	1 1/2
Japan	3 1/2	4 1/2
Förbundsrepubliken Tyskland	-1	2
Frankrike	1/2	3
Storbritannien	-2	1/2-1
OECD-Europa	-1 à 0	2
OECD totalt	1	2-2 1/2

3.2 Utvecklingen i Sverige hittills under 1981

I den reviderade finansplanen i våras redovisades en tänkbar utveckling för ekonomin 1982. Under förutsättning att den internationella konjunkturen började förbättras mot slutet av 1981 skulle den svenska ekonomin kunna växa med ca 2,5%. Som framgår av vad jag nyss anfört väntas nu den internationella konjunkturuppgången komma något senare än vad som tidigare ansetts troligt. Vidare kom den internationella valuta- och ränteutvecklingen att innebära betydande problem för den svenska ekonomin.

Under perioden augusti 1980-augusti 1981 har kronan stigit med drygt 9,5% mot EMS-valutorna i genomsnitt. Mot D-marken har uppgången varit 10%. Detta skulle med all sannolikhet på sikt haft kraftiga strukturella effekter. För de råvarubaserade branscherna, där prissättningen i hög grad sker i dollar, har dock valutakursutvecklingen inneburit förstärkningar. Hittills i år har den faktiska utvecklingen av den externa balansen varit bättre än väntat som en följd av en kraftig nedgång i importen. Under det första halvåret uppvisade handelsbalansen sålunda ett överskott på ca 2 miljarder kr. och bytesbalansunderskottet för samma period kan uppskattas till 5,5-6 miljarder kr. Trots förbättringen under 1981 kvarstår ett långsiktigt strukturellt underskott i den yttre balansen.

Nedgången i oljeimporten har spelat stor roll för handelsbalansen. Denna nedgång beror både på en minskning av den slutliga efterfrågan och en lagerneddragning. För handeln med bearbetade varor har konkurrenskraftsförsämringen medfört att de svenska exportpriserna stigit mer än

konkurrenternas och detta har lett till volymminskningar. Kortsiktigt har dock prishöjningarna medfört en förbättring av handelsbalansen. I ett senare skede hade sådana prishöjningar dock medfört att volymerna fallit ännu mera.

Som en följd bl. a. av den svaga export- och produktionsutvecklingen visade investeringsenkäter till näringslivet att industriinvesteringarna med all sannolikhet skulle fortsätta att falla även 1982. Det finns därmed klara indikationer på att tillväxten utan motverkande ekonomisk-politiska åtgärder riskerade att bli svag även 1982 med en kraftig ökande arbetslöshet som följd.

3.3 Åtgärdernas effekter och utsikterna för resten av 1981 och för 1982

De åtgärder som regeringen presenterade den 14 september i år påverkar på ett avgörande sätt utvecklingen under resten av 1981 och under påföljande år. Devalveringen ger företagen en omedelbar kostnadsförbättring som kan användas till att förstärka företagets finansiella ställning eller till att genom en återhållsam prispolitik få en förbättrad volymexpansion och därmed på sikt också ökade vinster. Det är rimligt att räkna med att företagets beteende i det här avseendet skiljer sig mellan olika branscher.

För de råvaruproducerande branscherna där prissättningen i allmänhet sker i utländsk valuta, oftast i dollar, är det rimligt att räkna med att företagen inte förändrar sina priser i utländsk valuta utan tar hem de ökade intäkter som devalveringen ger.

För bearbetade varor har här antagits att drygt 2/3 av det prismässiga utrymme som devalveringen skapar används till att sänka priserna i utländsk valuta och resten används till att täcka den ökning av kostnaderna för importerade insatsvaror som devalveringen medför samt till vinstförbättringar. Vid devalveringen 1977 sänkte de svenska exportföretagen under åren 1977 och 1978 sina relativa priser med drygt 11 procentenheter av det utrymme som devalveringarna på sammanlagt ca 15% skapade.

Världsmarknadspriserna på bearbetade varor i internationell handel beräknas öka med drygt 10% i år och ca 7% nästa år räknat som ett genomsnitt i nationella valutor. Omräknat i svenska kronor är det en ökning med 12,5 resp. 15%. De svenska exportpriserna skulle med de gjorda antagandena öka med 11 resp. 9%. Under 1982 skulle relativpris-sänkningen sålunda uppgå till 5-6%.

Marknadstillväxten för våra varor, inräknat länder utanför OECD-området, väntas öka knappt 1% i år och 4-5% 1982. Under innevarande år påverkas också exporten av kvardröjande effekter från relativprishöjningarna åren 1979 och 1980. Exporten av bearbetade varor torde därmed vara i stort sett oförändrad i år och öka drygt 9% nästa år, vilket innebär att vi återtar förlorade marknadsandelar. Exporten av råvaror, bl. a. järnmalm

och trävaror, utvecklas betydligt långsammare. Totalt sett väntas därmed exportvolymen falla i år men öka med ca 8% 1982.

Importen har fallit kraftigt i år som följd av en svag inhemsk efterfrågan och lageravveckling. Oljeimporten har minskat i särskilt hög grad. Nästa år väntas en viss uppbyggnad av såväl oljelagren som lagren av andra insatsvaror. I övrigt torde den inhemska efterfrågan bli svag även 1982 som en följd av minskande privat konsumtion och investeringar. Exporten beräknas ha ett importinnehåll på 25 à 30%, varför exportökningen i sig medför en viss importökning trots att devalveringen medför att importen får svårare att konkurrera med svensk produktion. Den totala importvolymen torde öka med 3 à 4%. Den reala utrikesbalansen förbättras emellertid och bidrar med ca 1 3/4 procentenheter till BNP-tillväxten.

Skulle devalveringen slå igenom till fullo skulle importprisnivån stiga med 11% utöver den underliggande världsmarknadsprisstegringen. Till en del torde dock importörerna bära bördan av devalveringen för att i någon mån bibehålla sina marknadsandelar. Därför torde man kunna räkna med att importprisnivån ökar något mindre, ca 9%.

I genomsnitt för 1981 väntas importpriserna i svenska priser på bearbetade varor stiga med drygt 10% och med över 13% nästa år. Råvaruprisökningarna blir ännu snabbare, i varje fall 1981. På råvaror väntas nämligen importörerna fullt ut ta ut den prisökning som devalveringen medför.

Handelsbalansen kommer därmed att redovisa ett underskott på ca 2 miljarder kr. i år. Nästa år förutses ett i stort sett oförändrat handelsbalansunderskott. Det blir ingen kraftig förbättring av handelsbalansen beroende på att importkostnaderna ökar snabbt och på att relativprissänkningarna på export i början håller tillbaka intäktsökningarna innan volymvinster uppkommit. Ett betydande osäkerhetsmoment i utvecklingen är oljelager och oljeimport.

Tjänstebalansen kommer att påverkas gynnsamt av devalveringen. Prissättningen har antagits i stort sett följa samma mönster som gäller för de bearbetade varorna.

Transfereringsbalansen försämras. Utlandsskulden ökar med 11% i svenska kronor räknat, eller över 5 miljarder kr. Nettoställningen gentemot utlandet påverkas också av att värdet av valutareserven ökar. Räntekostnaderna ökar som följd av devalveringen med ca 1 miljard kr. 1982.

Bytesbalansen beräknas redovisa ett underskott om ca 19 miljarder kr. i år och ungefär lika mycket även under år 1982.

Devalveringen höjer inflationstakten genom den verkan som de höjda importpriserna har. För att förhindra att stigande importpriser ger upphov till en spridning av inflationsimpulser därutöver råder prisstopp till årets slut.

Devalveringen höjer konsumentprisnivån med ca 2,5% och även om hela denna effekt inte hinner framträda i år så skulle ändå prisökningen från årets början till dess slut uppgå till drygt 11%. Den prisutveckling som

Tabell 2. Bytesbalans 1980—1982
Miljarder kr., löpande priser

	1980	1981	1982
Export av varor, fob.	130,8	143,0	170,5
Import av varor, cif.	141,5	145,0	172,5
Handelsbalans	-10,7	-2,0	ca -2
Tjänstebalans	-7,8	-8,8	-7,0
Transfereringsbalans	-12,5	-17,5	-21,5
Korrigeringspost ¹	8,9	9,8	10,7
Bytesbalans	-22,1	ca -19	ca -20

¹ Korrigeringsposten kan komma att ändras med hänsyn tagen till betalningsbalansdelegationens pågående arbete.

utlöser prisklausulen enligt löneavtalen ska exkludera energiprisstegringar. Men inte desto mindre torde devalveringen som isolerad åtgärd ha medfört att prisgränsen för 1981 på 9,4% brutits igenom.

Sänkningen av mervärdeskatten per den 1 november 1981 sänker konsumentprisnivån med ca 1,8%. Därmed kommer inte heller avtalsklausulen att utlösas. Konsumentprisindex kan beräknas stiga med närmare 10% under loppet av året vilket motsvarar 12% mätt mellan årsgenomsnittet.

För nästa år finns det anledning räkna med att inflationstrycket dämpas. Devalveringens prishöjande inverkan är störst mot slutet av 1981 och början av 1982. Den internationella prisstegringen avtar både på industriprodukter och olja. För råolja räknas med ett i dollar nominellt oförändrat pris under 1982.

Löneavtalen medför en lägre lönecostnadsökning. Produktiviteten bör öka som följd av den ökade tillväxten. Inflationen skulle därmed kunna komma ner mot 6–8% under loppet av året.

För hushållen totalt sett torde de reallt disponibla inkomsterna falla med ca 1,5%. Här har förutsatts att den privata konsumtionen sjunker lika mycket. Utan sänkning av mervärdeskatten hade minskningen uppgått till ca 3%.

Den inhemska efterfrågan (exkl. lager) torde minska med 0,9% 1982.

Den offentliga konsumtionen ökar obetydligt. För statens del innebär de utökade besparingarna att konsumtionsvolymen faller med närmare 1,5%. Kommunerna synes ungefär redovisa en konsumtionsökning vilken ligger i linje med de av regering och riksdag angivna riktlinjerna med en ökning på 1%. Landstingskommunernas nu föreliggande planer tyder på en snabbare tillväxt. Det är angeläget att tillväxten kan begränsas till 1%.

Investeringarna minskar något. Både på den statliga och kommunala sidan råder stor återhållsamhet med nyinvesteringar. Bostadsbyggandet minskar med 5%. Ombyggnadsverksamheten ökar dock. För industrins del kan man räkna med ungefär oförändrade investeringar. Enkäter visar att utan de nu föreslagna åtgärderna hade investeringsnivån inom industrin

fallit kraftigt. Devalveringen, investeringsstimulanser i form av avdrag samt de ökade överskott som kommer under år 1982 lägger en god grund för ökade investeringar i framtiden.

En viss lageruppbbyggnad kommer att ske av insatsvaror och varor i arbete. Den högre aktiviteten medför i sig ett ökat lagerbehov. Däremot väntas färdigvarulagren minska mot slutet av 1981 och i början av år 1982. Omsvängningarna från en lagerminskning under 1981 till en viss lageruppbbyggnad under 1982 ger ett bidrag till tillväxten. Det bör observeras att en ökning av råoljelagren inte tar inhemska resurser i anspråk. Den totala inhemska efterfrågan skulle därmed öka med ca 0,5% 1982.

Den ökade efterfrågan som exporten och dämpningen av importen innebär medför att produktionsnivån lyfts, särskilt inom industrin. För hela ekonomin har ökningen år 1982 beräknats bli ca 2 1/4% vilket är i linje med den långsiktiga kapacitetstillväxten som den uppskattats i långtidsutredningen. Under loppet av året bör dock uppgången vara något starkare. Konjunkturbotten kan sägas vara nådd ungefär vid årsskiftet.

Industriproduktionen väntas stiga med ca 5%. Åtgärderna har givit förutsättningar för en långsiktig expansion av industrisektorn under förutsättning att pris- och kostnadsutvecklingen under 1982 och åren därefter kan hållas på en låg nivå. Industrins andel av den totala ekonomin skulle därmed vara tillbaka ungefär på 1975 års nivå. Devalveringen och den därav följande produktionsuppgången medför att vinsterna ökar. För 1982 bör vinsterna, som andel av förädlingsvärdet, stiga relativt snabbt till de nivåer som rådde under första hälften av 1970-talet. För att undvika inflationseffekter av en snabb vinstuppgång kommer 25% av vinsterna att frysas i särskilda vinstkonton i riksbanken.

Produktionsökningen medför positiva effekter på sysselsättningen även om detta inte kommer att realiseras fullt ut förrän efter 1982. En del av den ökade efterfrågan kan tillgodoses genom lageravveckling. Vidare kan företagen öka produktionen med befintlig arbetsstyrka. Så småningom kommer dock ett ökat anställningsbehov att visa sig.

Det ökade arbetskraftsbehovet kan antas bli 30 000 à 40 000 personer under 1982. Mot detta skall ställas ett ökat utbud på ca 30 000 personer. Härav kommer dock de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna att absorbera ca 15 000. Den ökade efterfrågan på 30 000–40 000 personer skulle leda till att arbetslösheten mellan åren 1981 och 1982 i genomsnitt minskar med 15 000 à 20 000 personer till betydligt över 90 000. Nivån under vintern 1981/82 torde ligga högre än föregående vinter medan förbättringen i sysselsättningsläget under loppet av året kan bli betydande. De under våren beslutade, tillsammans med de nu föreslagna, arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, har sin verkan i första hand innan den ökade efterfrågan från näringslivet börjar. Därefter kan en successiv neddragning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ske.

Tabell 3. Försörjningsbalans 1980–1982

	Milj. kr. 1980 löpande priser	Proc. volym- förändring	
		1981	1982
Tillgång			
BNP	519 187	0,2	2 1/4
Import av varor och tjänster	167 372	-9,2	3,0
Summa tillgång	686 559	-2,0	2,5
Efterfrågan			
Bruttoinvestering	105 173	-2,7	-1,2
Näringsliv	48 621	-3,3	1,9
därav industri	18 142	-7	0
Statliga myndigheter och affärsverk	12 112	-2,8	-0,6
Kommunala investeringar	19 526	-1,2	-5
Bostäder	24 914	-6,1	5,3
Lagerinvestering ¹	6 530	-1,6	1,3
Privat konsumtion	266 512	-1,5	-1,5
Offentlig konsumtion	153 430	2,0	0,3
Statlig	47 578	0	-1,4
Kommunal	105 852	3,0	1,0
Export av varor och tjänster	154 914	-1,0	8,0
Summa efterfrågan	686 559	-2,0	2,5
Summa slutlig inhemsk efterfrågan	525 115	-0,8	-0,9
Summa total inhemsk efter- frågan	531 645	-2,4	0,4

¹ Lagerförändring i procent av föregående års BNP.

Statsråden Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Eliasson, Gustafsson och Molin utvecklar härfter de närmare riktlinjerna för och utformningen av sina förslag till åtgärder. Dessa anföranden och förslag redovisas i underprotokollen för försvars-, social-, kommunikations-, budget-, jordbruks-, handels-, arbetsmarknads-, bostads- och industridepartementen.

Statsrådet Wirtén avslutar:

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag och övriga statsråd har anfört hemställer jag att regeringen i en gemensam proposition

dels föreslår riksdagen att godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som jag har förordat i det föregående,

dels förelägger riksdagen vad de olika föredragandena har anfört för de åtgärder och de ändamål som de har hemställt om.

Regeringen bör vidare föreslå riksdagen att besluta förkorta motionstiden till 9 dagar.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredragandena har anfört för de åtgärder eller de ändamål som föredragandena har hemställt om.

Regeringen beslutar att de anföranden som redovisas i underprotokollen skall bifogas propositionen som bilagorna 1–9.

Innehåll

1 Den ekonomiska politikens mål och inriktning	2
2 Åtgärdernas effekter på den offentliga sektorn	14
2.1 Förslagets statsfinansiella effekter	14
2.2 Utvecklingen inom den kommunala sektorn	16
3 Konjunkturutsikterna och åtgärdernas effekter	18
3.1 Den internationella utvecklingen	18
3.2 Utvecklingen i Sverige hittills under 1981	20
3.3 Åtgärdernas effekter och utsikterna för resten av 1981 och för 1982	21
4. Hemställan	25
5. Beslut	26

Försvarsdepartementets verksamhetsområde

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-09-24

Föredragande: statsrådet Gustafsson

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

ÅTGÄRDER INOM FÖRSVARSDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

De ekonomisk-politiska åtgärder som chefen för ekonomi- och budgetdepartementen tidigare denna dag har redovisat översiktligt innebär bl. a. att det reala planeringsutrymmet inom försvarsdepartementets verksamhetsområde under budgetåret 1981/82 bör begränsas med 200 milj. kr. i förhållande till hittills fattade beslut (prop. 1980/81: 100 och 124, FöU 1980/81: 19, 22 och 26, rskr 1980/81: 291, 322 och 331). Begränsningen bör genomföras så, att riksdagens bemyndiganden till regeringen att justera utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret för budgetåret 1981/82 med hänsyn till prisutvecklingen inte utnyttjas fullt ut. Det ankommer på regeringen att besluta om detta. Jag avser att återkomma till regeringen i dessa frågor.

På längre sikt påverkas försvarets utveckling främst av det försvarsbeslut som kommer att fattas under år 1982. Jag räknar med att inför beslutet återkomma till regeringen med förslag, som bygger på 1978 års försvarskommittés överväganden och rekommendationer beträffande säkerhetspolitiken och försvarets fortsatta utveckling.

Socialdepartementets verksamhetsområde

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-09-24

Föredragande: statsrådet Söder

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

ÅTGÄRDER INOM SOCIALDEPARTEMENTETS VERKSAMHETS- OMRÅDE

Inledning

De besparingsåtgärder inom socialdepartementets ansvarsområde som ingår i det samlade åtgärdsprogram som presenteras av chefen för ekonomi- och budgetdepartementen och som jag här skall redogöra närmare för, tar sikte på att medverka till en viss uppbromsning av de kraftiga kostnadsökningarna för staten och den allmänna försäkringen.

De indexregler som gäller inom det allmänna pensionssystemet har under de senaste åren inneburit en kraftig kostnadsutveckling. Förslagen i det följande tar främst sikte på att begränsa de årliga kostnadsökningarna utan att leda till långsiktiga förändringar i socialförsäkringssystemet. Jag kommer också att föreslå att reglerna för kommunalt bostadstillägg ändras på så sätt att en nedre hyresgräns införs i statsbidragsbestämmelserna. Jag vill framhålla att de förslag som berör pensionsförmånerna skall ses mot bakgrund av att jag – som bl. a. aviserats i årets budgetproposition – inom kort återkommer till regeringen med förslag om höjning av den allmänna pensionens grundnivå genom utbyggnad av pensionstillskotten. Jag avser att samtidigt återkomma med förslag om vissa förbättringar av handikappersättning m. m.

Jag kommer i det följande också att föreslå att reglerna för avräkning av kommunernas kostnader och statsbidraget för kommunala bostadstillägg till folkpension anpassas till de regler för utbetalning av kommunalskatte-medel som gäller sedan den 1 juli 1981. Vidare kommer jag att föreslå att statens bosättningslångivning upphör den 1 januari 1982.

[1] **Ändring av tidpunkten för indexuppräknings av folkpension m. m.** Beräkningen av pensionsbelopp och andra förmåner m. m. enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring görs med ledning av ett basbelopp som

fastställs av regeringen för varje månad. Folkpensionsförmåner, pensions-tillskott och allmän tilläggspension utgår med vissa procentandelar av detta basbelopp. Det innebär att förmånsbeloppen ändras när basbeloppet ändras.

Basbeloppet skall följa förändringarna i det allmänna prisläget. För tiden t. o. m. oktober 1980 beräknades dessa förändringar med konsumentprisindex som grund. Sedan den 1 november 1980 tas vid beräkningarna inte hänsyn till inverkan av indirekta skatter, tullar och avgifter medan tillägg görs för subventioner. Dessutom bortses från direkt inverkan på prisläget av ändrade energipriser.

Basbeloppet räknas fram genom att multiplicera 15 400 kr. med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget under andra månaden före den som basbeloppet avser och prisläget i juni 1980. Basbeloppet förändras när jämförelsetalet har ökat eller minskat med minst 3 % sedan närmast föregående förändring av basbeloppet skedde.

Under år 1980 höjdes basbeloppet vid fyra tillfällen. Hittills under år 1981 har basbeloppet höjts vid två tillfällen, nämligen från 16 100 kr. till 16 700 kr. för mars månad och till 17 300 kr. för juni månad.

Chefen för ekonomi- och budgetdepartementen redovisar denna dag motiv och riktlinjer för vissa budgetförstärkande åtgärder m. m. Som ett led i dessa besparingar bör reglerna för uppräknings av indexanknutna förmåner m. m. ändras så att en sådan uppräknings i fortsättningen sker endast en gång per år. Jag föreslår därför att bestämmelserna för fastställande av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring ändras med detta syfte. Reglerna för fastställande av basbeloppet bör ändras på följande sätt. Basbeloppet fastställs att gälla för år i stället för som nu för månad. Fastställandet bör ske i december året före det år basbeloppet avser. Basbeloppet kommer därvid att räknas fram genom att multiplicera 15 400 kr. med det tal som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det år som basbeloppet avser och prisläget i juni 1980. Beräkningsgrunderna skall i övrigt vara desamma som gäller sedan den 1 januari 1981.

De nya reglerna för fastställande av basbeloppet bör gälla fr. o. m. den 1 januari 1982. Basbeloppet för år 1982 kommer således att fastställas i december 1981 med tillämpning av nu gällande beräkningsregler. Genom denna ändring kommer de basbeloppsanknutna sociala förmåner m. m., som f. n. omräknas under löpande år vid förändring av basbeloppet, att fr. o. m. år 1982 räknas om endast i januari varje år.

Inom den allmänna försäkringen kommer förändringen att beröra följande förmåner, nämligen folkpension i form av ålderspension, förtidspension, sjukbidrag, änkepension, barnpension, barntillägg till folkpension, handikappersättning och vårdbidrag samt allmän tilläggspension i form av ålderspension, förtidspension, änkepension och barnpension.

Övriga socialförsäkringsförmåner som berörs är pensionstillskott enligt

lagen (1962: 205) om pensionstillskott, hustrutillägg enligt lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension, fastställd delpension enligt lagen (1979: 84) om delpensionsförsäkring samt fastställd livränta enligt lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring och andra författningar inom arbetsskadelagstiftningen. Vidare är bidragsförskott enligt lagen (1964: 143) om bidragsförskott anknutet till basbeloppet.

Vad jag här har anfört föranleder bl. a. ändring i 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring. Denna ändring påverkar en rad områden även inom andra departement. Med hänsyn till vad konstitutionsutskottet i sitt granskningsbetänkande 1980/81: 25 anfört angående tidigare ändring av beräkningsgrunderna för basbeloppet bör detta lagförslag jämte följdändringar remitteras till lagrådet för yttrande innan det läggs fram för riksdagen. Jag återkommer senare denna dag till denna fråga.

Den här redovisade ändringen av indexreglerna kan förväntas leda till en begränsning av utgiftsökningen inom socialförsäkringssektorn med ca 1 800 milj. kr. under år 1982. Därav faller ca 1 100 milj. kr. på statsbudgeten. Beloppet är beräknat med utgångspunkt i den högre utgiftsnivå som gäller för pensionerna efter devalveringen. Med hänsyn till att skatteintäkterna kommer att minska till följd av åtgärden blir nettoeffekten lägre.

[2] **Ändring av reglerna för kommunalt bostadstillägg till folkpension.** Kommunalt bostadstillägg till folkpension (KBT) kan utgå till den som är mantalsskriven i kommunen och som uppbär folkpension i form av ålderspension, förtidspension, änkepension eller hustrutillägg. Kommunerna bestämmer själva om KBT skall utgå och vilka grunder som skall gälla. KBT är numera infört i samtliga kommuner.

KBT är inkomstprövat enligt regler som är fastlagda i lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Inkomstprövningen innebär i huvudsak att bostadstillägget minskas med en tredjedel av den inkomst som överstiger folkpension och pensionstillskott jämte ett belopp på 1 000 kr. per år för ensamstående och 750 kr. per år för var och en av makar.

KBT administreras av riksförsäkringsverket och försäkringskassorna och betalas ut samtidigt med folkpensionen.

Fr. o. m. år 1980 utgår statsbidrag till kommunernas kostnader för KBT. Statsbidraget utgår under förutsättning att kommunen genom KBT (före inkomstavdrag) svarar för minst 80 % av bostadskostnaden upp till en övre hyresgräns som för år 1981 är 750 kr./mån. för ensamstående och 850 kr./mån. för makar. Fr. o. m. den 1 januari 1982 höjs dessa gränser till 800 kr./mån. för ensamstående och 950 kr./mån. för makar. Dessa övre gränser är desamma som gäller för statskommunala bostadsbidrag (SKBB) till motsvarande hushållsstorlek.

F. n. får ca 750 000 folkpensionärer KBT. Ca 40 000 kvinnor får dessutom reducerat hustrutillägg utan att KBT samtidigt utgår. Samtliga ingår i

inkomstprövningen för KBT och påverkas sålunda av förändringar i detta system. Av dessa 790 000 pensionärer är ca 490 000 ensamstående och 300 000 makar. Av samtliga pensionärer med KBT beräknas ca 82 % få reducerat bostadstillägg genom inkomstavdrag och 18 % få oreducerat tillägg.

Statsbidrag utgår sedan den 1 juli 1981 med 38 % av kommunernas kostnader för KBT upp till nämnda bostadskostnader per månad. Kommunerna har möjlighet att medge KBT också för bostadskostnader som överstiger dessa nivåer. De totala kostnaderna för KBT har för år 1981 beräknats till 3 760 milj. kr. Härav beräknas 1 340 milj. kr. täckas med statsbidrag.

Det har sedan flera år varit en strävan att försöka närma de två bidragssystemen KBT och SKBB – kommunala bostadstillägg till folkpension resp. statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. – till varandra. En av de grundläggande olikheterna är att KBT täcker en viss del av bostadskostnaden från "botten" och upp till den övre hyresgränsen, medan det inom SKBB-systemet finns en undre hyresgräns. Inom SKBB-systemet utgår således ingen ersättning för den del av bostadskostnaden som ligger under den hyresgräns som för år 1981 är 500 kr./mån. och fr. o. m. den 1 januari 1982 höjs till 550 kr./mån. Detta bidragssystem tar i stället sikte på att begränsa de bostadskostnader som ligger ovanför denna nedre hyresgräns.

Som jag har nämnt är det önskvärt att de två bidragssystemens utformning kan närmas till varandra. I ett läge där det samtidigt är nödvändigt att begränsa ökningstakten för de statliga utgifterna finns det flera skäl som talar för att också i KBT-systemet införa en nedre hyresgräns. Denna kan givetvis inte nu läggas på samma nivå som inom SKBB-systemet, utan bör anpassas till den ekonomiska situationen för berörda pensionärer. Jag föreslår därför att det i statsbidragsreglerna för KBT införs en sådan nedre hyresgräns, som bör vara 80 kr./mån. för såväl ensamstående som för makar. Som jag tidigare har nämnt höjs den övre hyresgränsen med 50 kr./mån. för ensamstående pensionär och med 100 kr./mån. för makar den 1 januari 1982. Med dessa nya gränser kommer den statsbidragsgrundande bostadskostnaden inom KBT-systemet att ligga mellan 80 och 800 kr./mån. för ensamstående och mellan 80 och 950 kr./mån. för makar tillsammans. Jämfört med den högsta bidragsgränsen som gäller för år 1981 innebär detta en minskning av det statsbidragsgrundande KBT-beloppet för en ensam pensionär med 30 kr./mån. om bidrag utgår med hela det statsbidragsgrundande beloppet och med 24 kr./mån. om bidrag utgår med 80 % av den bidragsgrundande bostadskostnaden. För makar blir det ingen minskning av det statsbidragsgrundande KBT-beloppet jämfört med nuvarande bidragsregler.

Med denna nya nedre hyresgräns kommer statsbidrag sålunda att medges endast under förutsättning att KBT täcker minst 80 % av bostadskostnaden mellan den nedre och övre hyresgränsen.

Med hänsyn till att kommunerna skall ges tid att anpassa sina bidragsgrunder till de nya statsbidragsreglerna och att riksförsäkringsverket och försäkringskassorna behöver tid för omläggningar inom bidragsadministrationen bör de nya reglerna träda i kraft den 1 april 1982. En förutsättning för att omräkningsarbete m. m. skall klaras av är att de kommunala bidragsgrunderna blir så enkla och enhetliga som det är möjligt. Det ankommer på riksförsäkringsverket att efter samråd med Svenska kommunförbundet vidta de åtgärder som krävs för att de nya bidragsreglerna skall kunna genomföras administrativt.

Införandet av en nedre hyresgräns beräknas motsvara en begränsning av KBT-kostnaderna med totalt ca 600 milj. kr. för år räknat. För att denna besparing i sin helhet skall kunna tillföras statsbudgeten bör procentsatsen för statsbidrag till KBT ändras från 38 % till 25 % fr. o. m. den 1 april 1982.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de av mig förordade ändrade reglerna för statsbidrag till kommunalt bostadstillägg till folkpension.

[3] **Ändring av reglerna för avräkning av kommunernas kostnader för kommunala bostadstillägg till folkpension m. m.** Enligt 16 § lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension och 6 § förordningen (1979: 850) om statsbidrag till kommunalt bostadstillägg till folkpension skall avräkning av kommunernas årliga KBT-kostnader samt statsbidrag på dessa kostnader göras i samband med utbetalning av kommunalskattemedel. Denna utbetalning av kommunalskattemedel har skett med en sjättedel i var och en av månaderna januari, mars, maj, juli, september och november. Avräkningen görs av länsstyrelserna på grundval av uppgifter från riksförsäkringsverket.

I enlighet med förslag i årets kompletteringsproposition har utbetalningen av kommunalskattemedlen ändrats så att denna fr. o. m. juli 1981 sker med en tolfedel varje kalendermånad (prop. 1980/81: 150, FiU 1980/81: 40, rskr 1980/81: 420). För att anpassa avräkningen av KBT-kostnaderna till de nya utbetalningsreglerna för kommunalskattemedel bör avräkningsreglerna ändras på motsvarande sätt. Nämda avräkning skall således göras med en tolfedel varje kalendermånad. Ändringen bör gälla fr. o. m. den 1 januari 1982.

Vad jag här har föreslagit föranleder en ändring av 16 § i lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Ett inom socialdepartementet upprättat förslag till lagändring bör fogas till protokollet i detta ärende som *bil. 2.1*.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att anta förslaget till lag om ändring i lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.

[4] **Slopande av bosättningslånen.** Bosättningslån lämnas f. n. med högst 10000 kr. till makar, personer som avser att gifta sig, ensamstående föräldrar, personer som stadigvarande sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden samt ensamstående handikappade utan barn. Lånen skall amorteras under högst sju år. Ränta utgår efter en räntesats som med 2,5% överstiger det officiella diskontot. Låneverksamheten sköts av riksbanken med viss medverkan av kommunernas sociala organ.

Med hänvisning till vad chefen för ekonomi- och budgetdepartementen anför i sin allmänna redovisning av nu aktuella besparingsåtgärder föreslår jag att den statliga bosättningslångivningen upphör den 1 januari 1982.

Avvecklingen av bosättningslåneverksamheten bör ske på följande sätt. Riksbanken bör i mån av tillgång på medel kunna fatta beslut om nya bosättningslån på grundval av de ansökningar om lån som ingivits senast den 31 december 1981. För långivningen under budgetåret 1981/82 har totalt anvisats 50 milj. kr. För att nå de besparingseffekter som åsyftas bör emellertid den ytterligare begränsningen göras att riksbankens beslut om nya bosättningslån för perioden efter den 1 juli 1981 får omfatta totalt hälften av det för budgetåret disponibla beloppet. Det får ankomma på riksbanken att inom ramen för gällande bestämmelser vid behov prioritera mellan de lånesökande. Som allmän riktning bör dock gälla att ansökningar som inkommit till riksbanken före den 14 september 1981 bör behandlas med förtur.

Jag vill därutöver erinra om att ett slopande av bosättningslångivningen också innebär vissa administrativa besparingar. Dessa administrativa besparingar kommer inte bara riksbanken utan också kommunerna till del. I underlaget för beslut om bosättningslån skall nämligen ingå ett yttrande från socialnämnden i den lånesökandes hemkommun med bedömning av sökandens sociala situation. Sociala centralnämnden i Stockholm har i en skrivelse till regeringen nyligen pekat på det betydande arbete som behöver göras i kommunerna för detta ändamål.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna att den statliga bosättningslångivningen skall upphöra den 1 januari 1982.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Häri genom föreskrivs att 16 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Belopp som kommun skall erlägga för visst år avräknas mot det förskott på kommunalskatt, som kommunen närmast följande år äger uppbära enligt 72 § kommunallagen (1953:753) eller, i fråga om Stockholms kommun, enligt 76 § kommunallagen för Stockholm (1957:50), med en sjättedel vid varje utbetalningstillfälle. Avräkning i januari och mars månader får dock ske med belopp som riksförsäkringsverket bestämmer på grund av en preliminär beräkning. Om belopp som avräknats i januari eller mars månad, *icke* motsvarar en sjättedel av statsverkets fordran hos kommunen, skall härav betingad jämkning ske av det belopp som avräknas i maj månad.

Riksförsäkringsverket lämnar riksrevisionsverket, länsstyrelserna och kommunerna uppgift om belopp som skola avräknas.

Det belopp som *en* kommun skall erlägga för visst år avräknas mot det förskott på kommunalskatt, som kommunen närmast följande år får uppbära enligt 4 § lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, *m. m.* med en tolftedel vid varje utbetalningstillfälle. Avräkning i januari, februari, mars och april månader får dock ske med *det* belopp som riksförsäkringsverket bestämmer på grund av en preliminär beräkning. Om *det* belopp som avräknats i januari, februari, mars eller april månad *inte* motsvarar en tolftedel av statsverkets fordran hos kommunen, skall *en* härav betingad jämkning ske av det belopp som avräknas i maj månad.

Riksförsäkringsverket skall lämna riksrevisionsverket, länsstyrelserna och kommunerna uppgift om *de* belopp som *skall* avräknas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

¹ Lagen omtryckt 1976: 1014.

Kommunikations- departementets verksamhetsområde

Utdrag
KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-09-24

Föredragande: statsrådet Johansson

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

ÅTGÄRDER INOM KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTETS
VERKSAMHETSOMRÅDE

[1] Ändrade studerande- och pensionärsrabatter vid statens järnvägar

Riktlinjerna för statens järnvägars verksamhet har lagts fast i 1979 års trafikpolitiska beslut (prop. 1978/79: 99, TU 1978/79: 18, rskr 1978/79: 419) och ytterligare förtydligats i 1980 års strukturplan för statens järnvägar (prop. 1980/81: 20, TU 1980/81: 6, rskr 1980/81: 101).

Av strukturplanen framgår att statens järnvägar senast under budgetåret 1983/84 skall uppnå full kostnadstäckning och uppfylla det av statsmakterna uppställda förräntningskravet. För att detta mål skall uppnås krävs enligt strukturplanen bl. a. ökad rationaliseringstakt, ökad investeringsvolym och inriktning av investeringarna mot de mest lönsamma objekten samt successiva taxehöjningar i person- och godstrafiken.

För budgetåret 1981/82 räknar statens järnvägar med en total resultatbrist inkl. förräntningskravet på ca 400 milj. kr. I regleringsbrevet för budgetåret 1981/82 avseende anslag till statens järnvägar, understryks att statens järnvägar skall vidta åtgärder för att snarast möjligt förbättra resultatet.

Statens järnvägars lågpriskort, som ger rätt till lågprisbiljett alla dagar utom fredagar och söndagar, kostar 100 kr. per år i andra klass och 160 kr. i första klass. Ett rabattkort, som f. n. kostar 525 kr. per år i andra klass och 800 kr. i första klass, berättigar till resa till lågpris under veckans alla dagar. Studerande och pensionärer har dock, sedan statens järnvägar införde sitt nya avgiftssystem i juni 1979, fått resa till lågpris under veckans alla dagar utan att behöva betala lågpriskort eller rabattkort. Pensionärer har härvid till skillnad mot studerande haft rätt att resa till lågpris i första klass.

Regeringen har i beslut den 17 september 1981 föreskrivit att rabattsystemet för pensionärer och studerande skall ändras på följande sätt. För att

få resa till lågpris alla dagar utom fredagar och söndagar skall dessa resandekategorier köpa samma lågpriskort som övriga resande. För att få resa till lågpris veckans alla dagar skall de köpa ett speciellt rabattkort, vars pris ligger ca 20% över lågpriskortet i första resp. andra klass. Rabattkortet i första klass avser dock endast pensionärer. Det nya systemet införs fr. o. m. den 1 januari 1982 och beräknas ge statens järnvägar en intäktsförstärkning på i storleksordningen 60 milj. kr.

Den avlastning av statens järnvägars fasta kostnader som fastställdes genom 1979 års trafikpolitiska beslut skall enligt beslutet vara bestående i sina huvuddrag under minst tre år, dvs. under så lång tid att tillräckligt underlag erhålls för att möjliggöra en utvärdering av effekterna på persontransportssystemet i dess helhet. När denna utvärdering görs och frågan om en omprövning av avlastningens storlek och utformning övervägs, kommer också effekterna av de nya pensionärs- och studeranderabatterna att kunna beaktas.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag har anfört i det föregående om ändrade pensionärs- och studeranderabatter vid statens järnvägar.

[2] Transportstöd för Norrland m. m.

Bakgrund

Som ett led i de regionalpolitiska strävandena att utveckla näringslivet i Norrland och övriga delar av allmänna stödområdet infördes år 1971 ett transportstöd (prop. 1970: 84, SU 1970: 105, rskr 1970: 271). Syftet var att minska de kostnadsmässiga olägenheter som följer med de stora avstånden inom stödområdet. Transportstödet har sedan införandet ändrats vid flera tillfällen. Nuvarande regler för stödet bygger på riksdagsbeslut vid 1979/80 års riksmöte (prop. 1979/80: 174, TU 1979/80: 29, rskr 1979/80: 418).

Kostnaden för transportstödet har ökat från 40 milj. kr. bidragsåret 1971 till beräknat 183 milj. kr. för bidragsåret 1982. Genom successiva utvidgningar av stödet har antalet bidragsberättigade transporter ökat kraftigt.

Genom regeringsbeslut den 12 juni 1980 har transportrådet (TPR) fått i uppdrag att se över transportstödet effektivitet. Uppdraget skulle utföras med inriktning på att åstadkomma begränsningar och omprioriteringar inom nuvarande kostnadsram. TPR har den 21 september 1981 redovisat uppdraget (Rapport 1981: 9, Transportstödet – ett sätt att göra Sverige rundare).

Enligt TPR:s utvärdering är transportstödet ett effektivt regionalpolitiskt medel. TPR anser att stödet även fortsättningsvis i huvudsak bör ha den inriktning och uppbyggnad som det f.n. har. För att höja stödets effektivitet och ge möjlighet till besparingar har TPR lämnat förslag till vissa ändringar.

Föredragandens överväganden

Jag delar TPR:s slutsats att transportstödet har en regionalpolitisk funktion. Stödet kan, som TPR visat, medverka till att ge företag i sysselsättnings svaga regioner långsiktiga möjligheter att på mer likvärdiga villkor konkurrera med företag i andra delar av landet. Stödet bör enligt min mening vara regionalpolitiskt effektivt, dvs. medverka till att sänka transportmerkostnaden för de företag inom stödområdet som för sin utveckling är beroende av transportkostnadernas storlek jämfört med företag inom andra delar av landet. Stödets syfte är därför att stimulera företag att vidmakthålla produktionen inom stödområdet eller att välja en lokalisering inom stödområdet. Omvänt bör normalt transportstöd inte lämnas till företag inom stödområdet, vilka trots höga transportkostnader kan få avsättning för sin produktion även utanför stödområdet liksom till de som har en naturlig lokalisering inom stödområdet. Stödet bör vidare utformas så att det stimulerar företagen inom stödområdet att höja förädlingsgraden i produktionen. Stödet bör också så långt möjligt vara trafikpolitiskt neutralt, dvs. inte påverka konkurrensen mellan olika transportmedel samt vara utformat på ett sätt som inte motverkar önskvärd rationalisering av transportsektorn. Vidare bör stödet vara lätt att administrera och inte förorsaka onödiga administrativa kostnader hos företagen. Stödet bör heller inte lämnas med större belopp än nödvändigt för att uppnå de nämnda syftena.

Jag har med dessa utgångspunkter övervägt hur transportstödet bör utformas inom en minskad kostnadsram. Jag har härvid funnit att man genom vissa åtgärder som koncentrerar stödets regionalpolitiska effekter och genom att skapa ett mer lätthanterligt stöd kan uppnå en kostnadsbesparing på ca 50 milj. kr. för år 1982.

I det följande skall jag utifrån TPR:s utvärdering redovisa min syn på vissa förändringar av transportstödet framtida omfattning och inriktning.

Jag börjar med att behandla frågan om stöd bör ges till såväl transporter från produktionsställen inom stödområdet (*uttransporter*) som transporter till stödområdet (*intransporter*). TPR har prövat om det finns anledning att slopa stödet för transporter av råvaror och halvfabrikat till stödområdet. TPR har därvid kommit fram till att det av regionalpolitiska och näringspolitiska skäl inte är lämpligt att slopa intransportstödet.

Jag vill för egen del erinra om att en orsak till att intransportstödet infördes var att man ville stimulera en ökad förädling inom stödområdet genom att ge transportstöd för råvaror och halvfabrikat som kommer från platser utanför stödområdet. Intransportstödet utgår främst till verkstadsindustrin och den kemiska industrin, dvs. industribranscher som har stor betydelse för utvecklingen av ett differentierat näringsliv inom stödområdet. Jag är därför i likhet med TPR inte beredd att förorda att intransportstödet slopas. Stödet ligger väl i linje med de regionalpolitiska strävandena

att bygga upp en mer varierad och tryggare arbetsmarknad inom stödområdet.

Intransportstödet är branschknutet och kan endast lämnas för råvaror och halvfabrikat som dels skall genomgå en inte obetydlig bearbetning hos mottagaren, dels inte produceras inom stödområdet. Erfarenheterna från bidragssystemet visar att det kan föreligga administrativa svårigheter att avgöra om en viss varukategori produceras och finns att tillgå inom stödområdet. Jag anser därför att det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen utser att avgränsa intransportstödet i enlighet med stödets syfte och med beaktande av att stödet inte skall ge upphov till orimligt extraarbete hos sökandena.

Vad gäller den *varuslagsmässiga avgränsningen* av stödet har TPR främst undersökt stödet till skogsindustrins transporter. Med hänsyn till att skogsindustrins utvecklingsmöjligheter inom stödområdet i första hand är avhängiga råvarutillgången, och endast relativt marginellt transportkostnaderna, har rådet föreslagit att kvarvarande stöd till papp- och papperstransporter slopas och att transportstöd till sågade produkter endast skall lämnas till företag i stödområdets inland. Endast i inlandet torde enligt TPR:s mening transportstödet spela en regionalpolitisk roll när det gäller sågverksindustrin.

När transportstödet infördes fanns en tendens till att den svenska sågverksindustrin i allt högre grad skulle lokaliseras till södra och mellersta Sverige med åtföljande rundvirkestransporter söderut. För att motverka denna strävan beslöts att sågade produkter skulle vara berättigade till transportstöd. Situationen är nu annorlunda med brist på rundvirke för skogsindustrin över hela landet.

Tillgången på rundvirke och den därav betingade prisbilden på råvaror till sågverksindustrin innebär som TPR visat att de norrländska sågverken i regel inte har sämre konkurrensförutsättningar än sågverken i södra och mellersta Sverige. För sågverk längs kusten med möjligheter till fartygstransporter samt med goda väg- och järnvägsförbindelser torde i stort sett de lägre priserna på råvarumarknaden motsvara den fraktmerkostnad som finns gentemot företag i södra Sverige. Däremot är situationen för sågverken i stödområdets inland inte lika god.

Det finns därför enligt min mening inte skäl för att sågade produkter bör vara en stödberättigad vara i kustregionerna samt i vissa inlandskommuner i stödområdets södra del, där inga fakta påvisats som pekar på att transportstödet där är ett verkningsfullt inslag i samhällets regionalpolitiska stöd. Någon ändring av produktionens lokalisering kan inte väntas om transportstödet slopas. Det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen utser att närmare avgränsa de områden för vilka stödet till sågade trävaror skall slopas. Jag beräknar besparingen till ca 18 milj. kr. i 1981 års priser och volym.

Däremot bör stödet finnas kvar för högre förädlingsgrad av produktion

baserad på rundvirke. Det gäller t. ex. board, trähus och möbler, vilka branscher konkurrerar med företag i södra och mellersta Sverige.

När det gäller papper är sedan år 1978 huvudparten av obearbetat papper inte stödberättigat. Numera lämnas stöd till finpapper och papper av vissa kvaliteter samt kartongpapp. De argument som jag tidigare har redovisat om produktionen av sågade trävaror gäller också produktionen av de nämnda papp- och pappersvarorna. Ett slopande av transportstödet för dessa varuslag torde därför enligt min mening inte negativt påverka produktionens lokalisering. Besparingen som härigenom möjliggörs beräknar jag till 6 milj. kr.

Genom ändrat lokaliseringsmönster och sänkningar av lägsta avstånd och vikt för bidragsberättigade transporter har *distributionstransporter av dagliga livsmedel*, såsom mjölk, bröd etc., kommit att bli bidragsberättigade. TPR anser detta förhållande strida mot intentionerna för stödet. TPR föreslår därför att stödet till distributionstransporter av dagligvaror utgår.

Jag ansluter mig till TPR:s bedömning att utvidgningen av stödet till att omfatta denna kategori strider mot stödets huvudsyfte att främja den produktion som i annat fall skulle förläggas utanför stödområdet. Distributionstransporter av typ dagligvaror av lokal karaktär bör därför inte ha stöd. Den närmare avgränsningen härav bör det ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att fastställa.

TPR har vidare föreslagit att kraven på *vidareförädling* skärps i förhållande till vad som nu tillämpas. Framför allt anses detta vara önskvärt vad gäller järn- och stålvaruindustrins produktion, t. ex. i fråga om graden av bearbetning av balk och profiler.

Jag anser att det finns skäl att se över vilka varor som bör vara stödberättigade. Jag vill härvid understryka vikten av att kraven på vidareförädling skärps. För att få till stånd en önskad regional utveckling måste en ökad vidareförädling inom stödområdet uppmuntras. Jag anser därför att man fortsättningsvis bör mer strikt tillämpa kravet på vidareförädling i enlighet med transportstödet syfte.

I anslutning härtill vill jag ta upp *järn- och stålverkens* produktion. Uppdelningen av järn- och stålverkens produktion i bidrags- resp. inte bidragsberättigade produkter innebär ett administrativt problem. Sändningarna innehåller normalt båda produktslagen. Då fraktbidraget till järn- och stålverken torde sakna betydelse från lokaliseringssynpunkt anser jag att uttransportstödet helt kan slopas för järn- och stålprodukter. Kostnaden för stödet kan härigenom beräknas minska med ca 5 milj. kr. i 1981 års priser och volym.

TPR har vidare undersökt olika förenklingsmöjligheter vad gäller transportstödet *geografiska avgränsning och bidragsstorlek*. TPR har därvid föreslagit att fraktstödet på erlagd nettofrakt för stödberättigade transporter lämnas med samma procentandel för alla transporter över en viss minimisträcka inom resp. transportstödzon. TPR har föreslagit att mini-

miavståndet sätts till 251 km och att antalet transportstöd-zoner minskas från nuvarande sex till tre zoner. Enligt TPR:s förslag skulle sålunda fraktbidrag lämnas med följande procentandelar för vardera transportstöd-zon.

Norrbottnens, Västerbottnens och Jämtlands län	35 %
Västernorrlands län	25 %
Övriga delar av stödområdet som nu har transportstöd	15 %

Jag delar TPR:s uppfattning att transportstödet bör utformas så enkelt och överskådligt som möjligt. En minskning av det nuvarande antalet transportstöd-zoner och avståndsklasser bör i och för sig underlätta hanteringen av stödsystemet för såväl företag som för TPR. Däremot anser jag inte att TPR:s förslag till indelning i transportstöd-zoner i tillräcklig grad tillgodoser de regionalpolitiska prioriteringar som måste göras vid en begränsad medelsram för transportstödet. Enligt min mening måste därför de nordligaste och inre delarna av landet prioriteras. Jag förordar därför en modifierad zonindelning som tar hänsyn till dessa regionalpolitiska prioriteringar.

Jag delar däremot TPR:s uppfattning att endast transporter som överstiger 250 km bör vara bidragsgrundande. För att stödet vid en begränsad kostnadsram skall kunna användas på ett sätt som bäst överensstämmer med stödets huvudsyfte att utjämna kostnadsskillnaderna för de långväga transportererna föreslår jag att stödet även fortsättningsvis varieras med hänsyn till transportsträckans längd. För att underlätta företagens administrativa arbete med att söka bidrag anser jag dock att avståndindelningen kan göras enklare än f. n.

Sammanfattningsvis redovisas mina förslag i nedanstående uppställning.

Bidrags-sats i procent

Transportavstånd	Transportstöd-zon				
	1	2	3	4	5
251-400	10	10	10	10	10
401-700	10	20	25	30	30
701-	10	20	25	30	50

Transportstöd-zon 1:

av Värmlands län Arvika, Eda, Filipstads, Hagfors, Munkfors, Sunne, Säffle, Torsby och Ärjängs kommuner.

av Kopparbergs län Avesta, Borlänge, Faluns, Gagnefs, Hedemora, Leksands, Malungs, Mora, Orsa, Rättviks, Sätters, Vansbro och Älvdalens kommuner.

av Gävleborgs län Bollnäs, Hudiksvalls, Ljusdals, Nordanstigs, Ovanåkers och Söderhamns kommuner.

Transportstöd-zon 2:

Västernorrlands län.

Transportstödzon 3:

Jämtlands län utom Strömsunds kommun.

Transportstödzon 4:

av Västerbottens län Nordmalings, Robertsfors, Skellefteå, Umeå och Vännäs kommuner,

av Norrbottens län Bodens, Luleå, Piteå och Älvsbyns kommuner.

Transportstödzon 5:

av Jämtlands län Strömsunds kommun,

av Västerbottens län Dorotea, Lycksele, Norsjö, Sorsele, Storumans, Vilhelmina, Vindelns och Åsele kommuner,

av Norrbottens län Arjeplogs, Arvidsjaurs, Gällivare, Haparanda, Jokkmokks, Kalix, Kiruna, Pajala, Övertorneå och Övertorneå kommuner.

Kostnaden för stödet kan genom dessa förändrade bidragsregler beräknas minska med ca 21 milj. kr. i 1981 års priser och volym.

För att kunna erhålla transportstöd måste det sammanlagda *bidragsgrundande beloppet* vara lägst 6000 kr. Med tanke på de många mindre företag som i dag får transportstöd anser jag att man bör vara försiktig med att höja den lägsta gränsen för bidragsgrundande belopp. Jag är därför inte nu beredd att föreslå någon förändring av beloppet. Det fraktbidrag som erhålls för en viss sändning bör emellertid stå i rimlig proportion till de arbetsinsatser som handläggningen orsakar hos bidragssökande företag. Jag anser därför att regeringen fortlöpande bör anpassa det lägsta bidragsgrundande beloppet till prisförändringar på transportmarknaden.

TPR har vidare haft till uppgift att pröva frågan om ett särskilt stöd till *sjötransporter*. TPR har inte funnit några avgörande regionalpolitiska skäl att låta transportstödet även omfatta sjöfarten. Däremot framhålls att det kan finnas sjöfartspolitiska skäl för ett sjötransportstöd. TPR avser att senare återkomma i denna fråga.

Frågan om sjötransportstöd ingår även i utredningsuppdraget för den särskilde utredare som tillsatts med uppdrag att utreda sjöfartens roll i trafikpolitiken (K 1980:4), den s. k. närsjöfartsutredningen. Utredaren skall redovisa resultatet av sitt arbete under år 1981. I avvaktan på utredarens resultat är jag f. n. inte beredd att ta ställning i frågan.

Vad gäller transportstödet *administrativa utformning* har TPR övervägt olika rationaliseringsmöjligheter. TPR föreslår här att ansökningar om stöd inte längre skall behöva åtföljas av fraktsedlar. Stickprov eller andra kontrollmöjligheter bör i stället utnyttjas.

Jag vill för egen del understryka angelägenheten av att administrativa förenklingar genomförs för att underlätta bidragsförfarandet.

Besparingen med dessa förslag har jag sammanlagt beräknat till ca 50 milj. kr. mätt i 1981 års priser och volym. Den totala kostnaden för

transportstödet i 1982 års priser och volym kan därmed enligt nu föreslagna ändringar beräknas till 128 milj. kr. mot totalt ca 183 milj. kr. med oförändrade regler.

Enligt min mening talar starka skäl för att de nya reglerna tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1982. Om detta är möjligt beror emellertid i hög grad på när riksdagen tar ställning till de förändringar som jag nu har förordet. Detta tillsammans med behov av information om de förändrade reglerna leder fram till att jag inte vill utesluta att ikraftträdandet kan behöva läggas något senare.

För transportstöd till företag i Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län bör det ankomma på regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att göra den anpassning som blir nödvändig med hänsyn till ovan förordade riktlinjer.

Då de föreslagna förändringarna av transportstödet inte ger upphov till utbetalning av fraktbidrag förrän under andra halvåret 1982 behöver anslag inte nu beräknas för bidragsåret 1982. Jag avser att anmäla anslagsfrågan i 1982 års budgetproposition.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de av mig förordade riktlinjerna för transportstöd till Norrland m. m.

Budgetdepartementets verksamhetsområde

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
1981-09-24**Föredragande:** statsrådet Wirtén**Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder,
m. m.**

**ÅTGÄRDER INOM BUDGETDEPARTEMENTETS VERKSAMHETS-
OMRÅDE**

En utförlig redogörelse har tidigare lämnats för den samhällsekonomiska bakgrunden till och inriktningen av de skattepolitiska åtgärder som bör ingå som ett led i den ekonomiska politiken. I det följande tar jag nu upp den närmare utformningen av huvuddelen av dessa åtgärder.

Inledningsvis tar jag upp förslaget om sänkning av mervärdeskatten. Därefter behandlar jag olika frågor om investeringsfrämjande åtgärder m. m. Jag tar först upp förslaget att knyta stimulansen av investeringar i maskiner och andra inventarier till mervärdeskatteredovisningen. Som framhållits i det föregående bör investeringar i byggnader och markanläggningar även i fortsättningen stimuleras genom ett särskilt avdrag vid inkomsttaxeringen och denna fråga behandlar jag i den andra punkten. Vidare tar jag upp dels förslaget om att ett belopp motsvarande 25% av företagets vinster under år 1982 skall betalas in på tillfälliga vinstkonton, dels förslaget om utvidgad rätt till insättning på skogskonto. Slutligen tar jag upp ett antal mer allmänna frågor inom inkomstbeskattningen. De omfattar höjt grundavdrag och slopad särskild skattereduktion, avdrag för kostnader för arbetskläder samt folkpensionärernas skattelättnader.

I den inledningsvis lämnade redogörelsen för behovet av ekonomisk-politiska åtgärder förutskickades också nya regler för särskilt forskningsavdrag vid taxeringen till statlig inkomstskatt. Dessa frågor tas inte upp i nu förevarande sammanhang. Jag avser emellertid att i annat sammanhang denna dag lägga fram förslag om ändringar i berörd lagstiftning.

1 Sänkning av mervärdeskatten

Mervärdeskatten höjdes den 8 september 1980 från 17,1 till 19%. Skattesatsen 19% motsvarar ett pålägg på priset före skatt om 23,46%. Den reduceringsregel som gäller för byggnadsarbeten i allmänhet och för hotell- och restaurangtjänster – 60-procentsregeln – motsvarar en skattesats om 11,4% (12,87% pålägg på priset före skatt). För anläggningsarbeten m. m. gäller 20-procentsregeln, som motsvarar en skattesats om 3,8% (3,95% pålägg på priset före skatt).

Den av mig förordade sänkningen av skattesatsen till 16 2/3% innebär att skattesatsen och skattepålägget på priset före skatt blir följande:

	skattesats	skatte- pålägg	av mervärdeskatte- sänkningen moti- verad sänkning av nuvarande priser
oreducerad skatt	16 2/3%	20%	2,80%
60-procentsregeln	10%	11,11%	1,56%
20-procentsregeln	3 1/3%	3,45%	0,49%

Skattesatsen 16 2/3% innebär att 1/6 av en varas pris är mervärdeskatt. Vid tillämpning av 60-procentsregeln är skatteandelen 1/10 av priset och vid 20-procentsregeln är skatteandelen 1/30.

Sedan den 1 januari 1981 gäller nya regler om skattskyldighetens inträde. Bestämmelserna innebär att skattskyldigheten inträder när en vara levereras, en tjänst tillhandahålls eller ett uttag görs. Om betalning för en beställd vara eller tjänst tas emot dessförinnan inträder skattskyldigheten när betalningen inflyter. Dessa bestämmelser, som gäller för alla skattskyldiga oberoende av redovisningsmetod, innebär att det normalt inte behöver uppstå något problem om vilken skattesats som skall tillämpas. Med hänsyn härtill behöver sänkningen av mervärdeskatten inte fördes med särskilda övergångsbestämmelser. Sänkningen av skatten föranleder ändring i 13 och 59 §§ lagen (1968: 430) om mervärdeskatt, ML.

2 Investeringsfrämjande åtgärder m. m.

2.1 Nytt system för investeringsavdrag för inventarier

I enlighet med vad jag tidigare anförde bör det nuvarande systemet för stimulans av näringslivets inventarieanskaffningar ersättas av ett avdrags-system som samordnas med mervärdeskattuppbörden. Jag tar nu upp den närmare utformningen av ett sådant system.

2.1.1 Gällande bestämmelser om särskilt investeringsavdrag

Det särskilda investeringsavdraget regleras i lagen (1980:953) om särskilt investeringsavdrag för inventaricanskaffning.

Avdraget medges vid beräkning av nettointäkt av jordbruksfastighet eller rörelse enligt kommunalskattelagen (1928:370), KL, och lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, SIL.

Avdraget omfattar sådana tillgångar som vid inkomsttaxeringen behandlas enligt de bestämmelser som gäller för maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier. Som inventarier anses dock inte anslutningsavgifter eller anläggningsbidrag till fastigheter (punkt 11 av anvisningarna till 22 § KL) och inte heller patenträttigheter och liknande rättigheter (punkt 6 av anvisningarna till 29 § KL). Avdrag medges inte för följande slag av inventarier:

1. inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst 3 år,
2. begagnade inventarier,
3. sådana motordrivna fordon och – med vissa undantag – släpfordon som avses i vägtrafikkungörelsen (1972:603),
4. fartyg, luftfartyg och järnvägsvagnar samt containrar och liknande anordningar för befordran av gods,
5. föremål avsedda för utsmyckning,
6. inventarier för vilka anskaffningsvärdet under beskattningsåret inte har uppgått till sammanlagt minst 10 000 kr.

Investeringsavdrag beräknas inte för sådan del av anskaffningsvärdet för vilken statsbidrag som avses i åttonde stycket av anvisningarna till 19 § KL har utgått. Avdrag beräknas inte heller för sådan del av anskaffningsvärdet för vilken vinstfond enligt lagen (1980:456) om insättning på tillfälligt vinstkonto eller investeringsfond enligt lagen (1979:609) om allmän investeringsfond eller motsvarande äldre författning har tagits i anspråk.

Det särskilda investeringsavdraget utgör 20% av anskaffningsvärdet och utgår för inventarier som har levererats under perioden den 1 november 1980–den 31 december 1981. En särskild spärregel finns för investeringsavdraget. Avdraget medges sålunda högst med ett belopp som motsvarar den vid taxeringen till statlig inkomstskatt beräknade inkomsten av förvärvskällan före särskilt investeringsavdrag och före – i förekommande fall – inkomstbaserad avsättning till resultatutjämningsfond, avsättning till allmän investeringsreserv och uppskov enligt reglerna om upphovsmannakonto samt schablonavdrag för egenavgifter. Ett avdrag, som inte har kunnat utnyttjas, får förskjutas till något av de närmast följande tre taxeringsåren.

Särskilda regler gäller för inventarier som den skattskyldige själv har tillverkat eller förvärvat från någon med vilken han är i väsentlig ekonomisk intressegemenskap.

2.1.2 Gällande bestämmelser om mervärdeskatt

Mervärdeskatten är en s. k. flerledsskatt, dvs. den tas ut i varje led i tillverknings- och distributionskedjan. Skatten träffar endast mervärdet i varje led, vilket uppnås genom att de skattskyldiga från skatten på den egna omsättningen (den utgående skatten) får dra skatten på förvärven för verksamheten (den ingående skatten). Den ingående skatten på investeringar i inventarier och byggnader är avdragsgill i princip utan något krav på periodisering.

Bostadssupplätelser, bank- och försäkringstjänster, persontransporter, sjukvård och undervisning omfattas inte av skatteplikten men belastas med ingående skatt. Energi, dagstidningar och läkemedel omfattas inte heller av skatteplikten men belastas ändå inte av någon ingående skatt eftersom de som yrkesmässigt omsätter sådana varor är skattskyldiga (s. k. tekniskt skattskyldiga) och har rätt till avdrag för den ingående skatten.

Någon utgående skatt redovisas inte vid export men rätt till avdrag för ingående skatt föreligger ändå.

Mervärdeskatten redovisas för perioder om en kalendermånad, två kalendermånader, halvt eller helt beskattningsår. Den normala redovisningsperioden är två kalendermånader. Om den ingående skatten regelmässigt överstiger den utgående med minst 1 000 kr. varje månad får redovisningen omfatta en kalendermånad. Redovisningen får normalt omfatta helt beskattningsår om den skattepliktiga årsomsättningen är högst 100 000 kr. och halvt beskattningsår om den är mellan 100 000 och 200 000 kr.

Redovisningen av mervärdeskatt följer numera, som en huvudregel, bokföringsmässiga principer. Detta innebär bl. a. att utgående skatt som avser en viss affärshändelse skall redovisas när denna händelse bokförs eller borde ha bokförts. På motsvarande sätt inträder rätten till avdrag för ingående skatt när ett förvärv eller en införsel enligt god redovisningssed bokförs eller borde ha bokförts.

Från denna huvudregel finns några undantag. Redovisningsskyldigheten och avdragsrätten inträder i takt med betalningarna när det är fråga om en kreditförsäljning med förbehåll om återtaganderätt. Om redovisning enligt huvudregeln skulle leda till en stor likviditetspåfrestning får länsstyrelsen också medge redovisning av mervärdeskatt i takt med betalningarna (kontantmetoden).

Vidare gäller att skattskyldiga som får använda sig av en förenklad bokföring kan få tillämpa kontantredovisning under löpande beskattningsår och först vid beskattningsårets utgång ta med skatten på då föreliggande fordringar och skulder (bokslutsmetoden).

Betalningar i förskott eller a conto för beställda varor eller tjänster utlöser redovisningsskyldighet och avdragsrätt.

Mervärdeskatten redovisas i deklarationer, som samtidigt utgör inbetalningskort till postgirot. Utrymmet på deklarationsblanketten är starkt begränsat.

2.1.3 Överväganden och förslag

Allmänt

Det särskilda investeringsavdraget medges vid inkomsttaxeringen och dess effekter är därför beroende av verksamhetens resultat. Om nettointäkten före investeringsavdrag i en förvärvskälla är lägre än avdraget eller om ett underskott föreligger har avdraget ingen omedelbar eller endast en begränsad stimulansseffekt. Vidare krävs vanligen att företaget redan har utnyttjat alla reserveringsmöjligheter för att full stimulansseffekt skall uppnås. Genom kopplingen till inkomsttaxeringen uppstår i många fall dessutom en betydande tidsmässig fördröjning innan avdraget kommer företaget till godo.

Investeringsavdragen utgör en del av de uppgifter som lämnas i självdeklarationen. Bedömningen och kontrollen av avdragen ligger på taxeringsnämnderna.

Genom att samordna investeringsavdraget med redovisningen av mervärdeskatt får man ett effektivare styrmedel än det nuvarande avdraget. Avdraget kommer alltid företagen till godo, oavsett om verksamheten ger vinst eller ej, och ger dessutom vanligen en snabbare effekt för företagen, eftersom den normala redovisningsperioden för mervärdeskatt är två månader.

Eftersom det nya mervärdeskatteanknutna investeringsavdraget bör avlösa det nuvarande särskilda investeringsavdraget bör bestämmelserna i allt väsentligt föras över till det nya systemet. Detta bör gälla inventariebegreppet och kretsen av inventarier som undantas från rätten till avdrag. Det bör också gälla den avdragsberättigande affärshändelsen, leveransen. I övrigt innebär den ändrade tekniken att vissa materiella och administrativa ändringar av avdraget bör göras.

Avdraget bör vara tidsbegränsat och gälla till utgången av år 1982.

Begränsningar av avdragsrätten

I ett system med investeringsavdrag som är anknutet till mervärdeskatte är det naturligt att låta endast dem som är redovisningsskyldiga till mervärdeskatt få möjlighet till avdrag. Det skulle leda till ett avsevärt administrativt merarbete att öppna avdragsmöjligheten även för andra företag och samtidigt får behovet av investeringsstimulanser för dessa andra företag allmänt sett sägas vara litet.

I den nuvarande lagstiftningen om investeringsavdrag har gjorts särskilda begränsningar i de fall investeringsfond har tagits i anspråk för investeringen. Detta sammanhänger bl. a. med att fondutnyttjandet i sig ger rätt till investeringsavdrag. Detta förbud mot kombinationen fondutnyttjande/särskilt investeringsavdrag bör enligt min mening upprätthållas även i framtiden. När det gäller inventarieanskaffningar kan detta normalt lösas på det sättet att fonderna inte frisläpps för sådana investeringar som berättigar till särskilt investeringsavdrag.

Åtskilliga företag har dock redan fått tillstånd att utnyttja sina investeringsfonder för maskiner och andra inventarier som levereras under år 1982. Dessa tillstånd kan inte ändras. I sammanhanget bör också nämnas att ett företag inte behöver något tillstånd för att få utnyttja den del av fonden som utgör den s. k. fria sektorn. En uttrycklig regel bör mot denna bakgrund införas om att rätten till investeringsavdrag går förlorad i den mån investeringsfond utnyttjas för anskaffningen.

I lagstiftningen om vinstfonder finns – till skillnad mot lagstiftningen om investeringsfonder – inga regler om investeringsavdrag. Av bl. a. detta skäl bör något hinder i princip inte uppställas mot att ett företag för viss inventaricanskaffning dels tar i anspråk sin vinstfond, dels medges det till mervärdeskatten kopplade investeringsavdraget.

Beräkningen av avdraget

Det nuvarande investeringsavdraget är anknutet till anskaffningsvärdet av inventarierna. Det nya investeringsavdraget skulle i stället kunna anknytas till den ingående mervärdeskatt som hänför sig till investeringen. Det särskilda investeringsavdraget för inventarier är nu 20% av anskaffningsvärdet. I anskaffningsvärdet ingår inte mervärdeskatt. "Värdet" för de skattskyldiga av avdraget varierar från fall till fall. Om man antar att avdraget kan utnyttjas i sin helhet och att marginalskatten är 70% för fysiska personer och 58% för aktiebolag är värdet av avdraget 14% resp. 11,6% av anskaffningskostnaden exkl. mervärdeskatt.

Om värdet för de skattskyldiga skall vara oförändrat i ett nytt system får den ingående skatten vid skattesatsen 19% räknas upp med 60% resp. 50%.

Vissa skäl talar dock för att beräkningen av avdraget i stället bör grundas direkt på anskaffningsvärdet och inte på den ingående mervärdeskatten. Det fastighetsbegrepp som används i ML omfattar även vissa investeringar, som enligt KL anses som inventarier. Dessa investeringar beskattas enligt 60-procentsregeln eller 20-procentsregeln och investeringsavdraget skulle i dessa fall bli lägre än för andra investeringar. Vidare utgör ett visst minsta anskaffningsvärde en förutsättning för avdraget. Jag anser därför att avdraget lämpligen bör knytas till anskaffningsvärdet även i det nya systemet.

Avdraget bör bestämmas till 10% av anskaffningsvärdet exkl. mervärdeskatt, vilket nära ansluter till nivån av såväl det nuvarande avdraget som ett avdrag med 50% av den ingående mervärdeskatten.

Särskilda frågor

Vid kreditförsäljning med förbehåll om återtaganderätt inträder skyldigheten för säljaren att redovisa mervärdeskatt och rätten för köparen till avdrag för ingående skatt i takt med betalningarna. Om investeringsavdraget fördelas på alla avbetalningarna blir stimulanseffekten mindre för avbe-

talningsköparen än för en kontantköpare. Vidare skulle krävas att den skattskyldige för varje redovisningsperiod som innehåller en avbetalning särbehandlar denna. Avdraget skulle dessutom få göras även efter utgången av år 1982 så länge avbetalningar för leveranser under år 1982 görs. Dessa effekter undviks om investeringsavdraget alltid kommer den skattskyldige till godo omedelbart. Samtidigt som skatten på den första betalningen blir avdragsgill får också det särskilda investeringsavdraget på hela anskaffningen tas upp som ingående mervärdeskatt.

Betalningar i förskott eller a conto för en beställd vara eller tjänst utlöser både redovisningsskyldighet och avdragsrätt. Eftersom investeringsavdraget är avsett att stimulera investeringar som kommer till användning i en näringsverksamhet bör gälla att det först är leveransen som ger den särskilda avdragsrätten.

Fastighetsförvaltande företag kan frivilligt välja att vara skattskyldiga för uthyrning av lokaler till hyresgäster som själva är skattskyldiga till mervärdeskatt. De inventarieanskaffningar som görs av ett sådant fastighetsförvaltande företag kommer att berättiga till det särskilda avdraget, vilket inte är fallet med det nuvarande särskilda investeringsavdraget.

Den nuvarande mervärdeskattedeklarationen rymms på baksidan av ett inbetalningskort till postgirot. Om skatt skall betalas för en viss redovisningsperiod skickas den ifyllda deklarationen och inbetalningskortet till postgirot, som redovisar deklarationerna och skattebeloppen till länsstyrelsen. Om skatt inte skall betalas, t. ex. därför att den ingående skatten överstiger den utgående skatten, skickas deklarationen direkt till länsstyrelsen.

Det enklaste förfarandet torde vara att inordna det särskilda investeringsavdraget i mervärdeskatteredovisningen. Detta kan göras på det sättet att avdragsbeloppet förs in som ingående mervärdeskatt på en särskild rad i deklarationen. De uppgifter som krävs för att skattemyndigheterna skall kunna bedöma avdragsyrkandet måste däremot lämnas i särskild ordning.

Den omständigheten att investeringsavdraget får göras direkt i mervärdeskattedeklarationen behöver inte innebära att avdraget likställs med ingående mervärdeskatt. Det kan dock vara till fördel om så är fallet. Hela regelsystemet för inbetalning och återbetalning av skatt, straffansvar för lämnade uppgifter, skattetillägg m. m. kommer då automatiskt att gälla för investeringsavdraget.

Lagstiftningsfrågor

Jag har tidigare anfört att det nya avdraget i likhet med det nuvarande särskilda investeringsavdraget bör vara tidsbegränsat. Det är därför lämpligast att reglera det nya systemet i en särskild lag. De olika paragraferna motiveras i det följande, när det har bedömts nödvändigt. I den mån bestämmelserna i den nuvarande och den föreslagna lagen stämmer över-

ens kan tidigare förarbeten och nuvarande praxis tjäna till ledning vid rättstillämpningen.

2 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 § och 4 § fjärde stycket lagen om särskilt investeringsavdrag för inventarieanskaffning (den gamla lagen).

3 §

Paragrafens första stycke motsvarar 4 § första stycket i den gamla lagen. I punkt 6 har beloppsgränsen knutits till redovisningsperioden för mervärdeskatt. I tredje stycket anges att beloppskravet, 2000 kr., skall justeras om redovisningsperioden omfattar mer eller mindre än 2 månader. Detta innebär t. ex. att beloppsgränsen för den som redovisar mervärdeskatt för helt år är 12000 kr.

4 §

Paragrafens första stycke motsvarar 2 § i den gamla lagen och dess andra stycke motsvarar 4 § tredje stycket i den gamla lagen.

En naturlig lösning vore att den nya lagen tog sikte på leveranser efter utgången av år 1981. Det finns dock en påtaglig risk för att de företag som anser att det nya avdraget är fördelaktigare än det gamla väljer att kräva senare leverans av redan avtalade inventarieanskaffningar eller i andra fall senarelägga sina investeringar. Detta kan orsaka vissa problem för leverantörerna av inventarier.

Jag anser därför att den nya lagen bör kunna tillämpas på leveranser redan från den 1 oktober 1981. Den som kan utnyttja båda avdragen bör få välja det som framstår som mest fördelaktigt för honom och därmed vara avskuren från rätten till det andra. I lagen om särskilt investeringsavdrag för inventarieanskaffning bör mot denna bakgrund tas in en bestämmelse om att investeringsavdrag enligt nämnda lag inte medges för inventarier för vilka den skattskyldige har tillgodofört sig särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt.

Den som innan den nya lagen har trätt i kraft har lämnat en deklARATION för oktober eller november 1981 har inte kunnat beakta det nya avdraget. Inom ramen för det ordinarie förfarandet enligt ML får en ny rättad deklARATION lämnas för redovisningsperioden i fråga och i den får det nya avdraget tas med, om den skattskyldige vill det.

5 §

I paragrafen anges bl. a. att det särskilda avdraget beräknas till 10% av anskaffningsvärdet, minskat med beloppet av mervärdeskatten, av inventarierna och att avdragsbeloppet skall anses som ingående mervärdeskatt.

Anskaffningsvärdet vid förvärv av inventarier kan oftast lätt fastställas. I det fall en skattskyldig själv tillverkar ett inventarium, som uppfyller

kraven för avdrag, bör – på samma sätt som i punkt 2 av anvisningarna till 41 § KL – med anskaffningsvärdet förstås den skattskyldiges direkta kostnader och skäligen del av de indirekta kostnaderna.

Vissa företag är skattskyldiga till mervärdesskatt för endast en del av sin verksamhet. Detta gäller t. ex. finansieringsföretag som både hyr ut eller säljer inventarier och belånar fakturor eller avbetalningskontrakt. Sådana företag bör få del av investeringsavdraget i den mån investeringen hänförs till den verksamhetsgren som medför skattskyldighet. Detta framgår av andra meningen i paragrafens första stycke.

Genom att avdragsbeloppet anses som ingående mervärdesskatt uppnås att det får tas upp i mervärdesskattedeklarationen och att annars gällande bestämmelser om inbetalning och återbetalning av skatt, skattetillägg, straffsanktioner m. m. blir tillämpliga på beloppet.

Det nuvarande investeringsavdraget påverkar inte avskrivningsunderlaget, dvs. det belopp på vilket värdeminskningsskatt beräknas. Detsamma bör gälla nu ifrågakarande avdragsbelopp. Avskrivningsunderlaget för inventarierna vid inkomsttaxeringen bör alltså vara anskaffningsvärdet, minskat endast med den generellt gällande mervärdesskatten. Vidare bör, för att undvika all tvekan om det särskilda avdragets karaktär, uttryckligen anges att det inte utgör skattepliktig inkomst vid inkomsttaxeringen.

6 §

Mervärdesskatten på kontanta transaktioner redovisas lika av alla skattskyldiga. Skatten på kredittransaktioner redovisas däremot olika av olika skattskyldiga beroende på den bokföringsteknik som den skattskyldige använder. I princip får den ingående skatten på ett avdragsberättigande förvärv dras av när förvärvet enligt god redovisningssed bokförs eller borde bokföras. Vissa skattskyldiga bokför uppkommande fordringar och skulder i anslutning till att en faktura ställs ut eller tas emot. Andra bokför endast kontanta betalningar under räkenskapsåret och beaktar endast vid årets utgång de fordringar och skulder som då föreligger. Vidare gäller generellt att skyldigheten att redovisa utgående skatt och rätten till avdrag för ingående skatt inträder i takt med betalningarna, när det är fråga om kredittransaktioner med förbehåll om återtaganderätt.

I fråga om det särskilda avdraget för ingående mervärdesskatt bör gälla att avdragsrätten alltid inträder vid leveransen, oavsett hur den skattskyldige skall bokföra sina kreditinköp. Härigenom uppnås dels att alla skattskyldiga får samma förmån, dels att det nya systemet automatiskt avlöser det nuvarande särskilda investeringsavdraget. Genom den föreslagna formuleringen kommer avdragsrätten att inträda först vid leveransen även när betalning lämnas i förskott eller a conto.

7 §

Som tidigare har framhållits har den nuvarande mervärdeskattedeklarationen inte plats för någon mer omfattande information om det särskilda avdraget. En särskild handling krävs därför i vilken den som yrkar sådant avdrag kan specificera det. Handlingen bör ha karaktären av en bilaga till deklarationen. Härigenom kan ingen tvekan råda t. ex. om att uppgifterna lämnas under straffansvar.

I vissa fall kan det finnas skäl att tillåta en mer begränsad uppgiftsskyldighet. Det kan t. ex. vara fråga om företag som är väl kända av länsstyrelsen och som regelbundet gör omfattande inventarieanskaffningar. I sådana och liknande fall, när länsstyrelsen bedömer det lämpligt bl. a. från kontrollsynpunkt, bör länsstyrelsen kunna medge t. ex. att den särskilda deklarationsbilagan inte behöver fogas till varje mervärdeskattedeklaration, att uppgifterna får lämnas årsvis eller att en mindre detaljerad specifikation lämnas. En möjlighet bör också finnas att lämna uppgifterna t. ex. på magnetband, om detta är möjligt.

Länsstyrelsens förfoganderätt på detta område bör anges i ett andra stycke i paragrafen. Genom en hänvisning till 51 § tredje stycket ML uppnås att talan mot länsstyrelsens beslut förs hos riksskatteverket genom besvär och att talan inte får föras mot verkets beslut.

Enligt 3 § mervärdeskatteskattelagen (1968:431) fastställer riksskatteverket formulär till blanketter m. m. Detta täcker även den handling som avses i 7 §.

Övergångsbestämmelser

Den nya lagen bör, med hänsyn till vad jag har anfört beträffande leveranser under slutet av år 1981, träda i kraft en vecka efter den dag, då den kommit ut från trycket.

2.2 Förlängning av giltighetstiden för investeringsavdrag för byggnadsarbeten m. m.

Regler om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten m. m. infördes under hösten 1980 (prop. 1980/81:60, SkU 1980/81:13, rskr 1980/81:66, SFS 1980:954). Avdraget kan medges skattskyldig, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk, och som utför ny-, till- eller ombyggnad eller täckdikning på en i verksamheten använd fastighet. Investeringsavdrag får också göras av en fastighetsägare som hyr ut sin fastighet till en rörelseidkare.

Investeringsavdrag medges endast för arbeten som har igångsatts under perioden den 1 november 1980--den 30 september 1981. Avdraget utgör 10% av den del av utgifterna för ny-, till- eller ombyggnad och 20% av den del av utgifterna för täckdikning som hänför sig till perioden den 1 november 1980--den 31 mars 1982.

Som jag tidigare har redovisat anser jag det vara angeläget att tiden för utnyttjande av de nuvarande stimulanserna för byggnadsinvesteringarna förlängs. Jag föreslår därför att tidsperioden för det särskilda investeringsavdraget för byggnadsarbeten m. m. förlängs med ett år, dvs. till utgången av mars 1983. Vidare bör igångsättningsperioden utsträckas till utgången av oktober 1982.

Förlängningen av tiden för investeringsavdrag bör, som jag framhållit i det föregående, kombineras med en motsvarande utsträckning av frisläppet för utnyttjande av investeringsfonder. Företagen bör således få ta i anspråk sina investeringsfonder för investeringar i byggnader och markanläggningar som utförs t. o. m. mars 1983. Frisläppet bör omfatta belopp som senast vid 1982 års taxering avsatts till investeringsfond. En förlängning bör också göras av det nuvarande frisläppet av reserver enligt lagen (1979: 610) om allmän investeringsreserv. Om dessa åtgärder beslutar regeringen.

Den föreslagna förlängningen av tiden för investeringsavdrag föranleder ändringar i 2 och 3 §§ lagen (1980: 954) om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten m. m.

2.3 Insättning av medel på vinstkonto

Enligt lagen om insättning på tillfälligt vinstkonto är aktiebolag, ekonomiska föreningar och sparbanker, vilkas huvudsakliga verksamhet avser jordbruk, skogsbruk eller rörelse, skyldiga att betala in 25 % av årsvinsten till spärrade, räntelösa konton i riksbanken (vinstkonton). Understiger årsvinsten 1 milj. kr. behöver inbetalning inte göras. Det belopp som skall betalas in beräknas på grundval av företagets årsvinst under det beskattningsår för vilket taxering i första instans sker år 1981 eller – om företaget på grund av förlängning av räkenskapsåret inte skall taxeras detta år – år 1982. För företag vars räkenskapsår sammanfaller med kalenderår är det alltså 1980 års vinst som ligger till grund för skyldigheten att göra inbetalning på vinstkonto.

Som huvudregel gäller att det belopp, som skall betalas in till vinstkonto, skall vara riksbanken till handa senast den dag då företaget senast skall avlämna sin allmänna självdeklaration för beskattningsåret. Om företaget underlåter att betala in föreskrivet belopp till riksbanken, skall som skattepliktig intäkt tas upp ett särskilt tillägg som svarar mot det belopp som sålunda inte har betalats in. Företaget har rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för vad som betalats in på vinstkonto under förutsättning att ett belopp motsvarande inbetalningen i räkenskaperna avsätts till en vinstfond.

Medel som inestår på vinstkonto är spärrade i fem år räknat från inbetalningsdagen. Under denna period får utbetalning i princip ske endast om beslut har meddelats att företaget skall eller får ta sin vinstfond i

anspråk. Efter femårsperiodens slut har företaget däremot rätt att efter uppsägning hos banken återfå det inbetalade beloppet. Därvid skall en mot återbetalningen svarande del av fonden omedelbart tas upp som skattepliktig intäkt i den förvärvskälla där fondavsättningen har gjorts.

Vinstfond eller del därav som har tagits i anspråk enligt lagen utgör inte skattepliktig intäkt. Å andra sidan får sådana utgifter, för vilka fonden har tagits i anspråk, inte dras av som driftkostnad. Har fonden tagits i anspråk för initialnedskrivning av en anläggningstillgång skall vid beräkning av avskrivningsunderlaget för tillgången beaktas endast den del av utgifterna som inte har täckts av det ianspråktagna beloppet.

Såsom jag inledningsvis anfört är det angeläget att ett förbättrat vinstläge för företagen leder till ökade investeringar och inte ger upphov till inflatoriska lönebetalningar. Jag föreslår därför att lagen om insättning på tillfälligt vinstkonto görs tillämplig även på företagets vinster år 1982.

Mitt förslag föranleder ändring i 2–4 §§ lagen om insättning på tillfälligt vinstkonto. Vidare föreslår jag att författningshänvisningarna i 5 § och 7 § sjätte stycket nämnda lag justeras med hänsyn till tidigare lagändringar.

Enligt 1 § andra stycket får regeringen, om det finns särskilda skäl, medge befrielse helt eller delvis från skyldigheten att sätta in medel på vinstkonto. Dispensregeln har tillämpats bl.a. på banker, sparbanker, försäkringsbolag och liknande företag (kreditinstitut) som normalt inte gör investeringar i byggnader och maskiner och som därför endast i begränsad omfattning skulle kunna utnyttja en avsättning till vinstfond. Jag anser att kreditinstituten generellt bör undantas från den obligatoriska insättningskyldigheten. Beteckningen kreditinstitut används här i samma betydelse som i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel. Undantaget får självfallet betydelse endast för kreditinstitut som bedrivs i sådan juridisk form att de omfattas av vinstkontolagstiftningen, dvs. endast när institutet är ett aktieföretag eller en ekonomisk förening eller en sparbank. Dessa kreditinstitut bör emellertid kunna frivilligt sätta in medel på vinstkonto. En sådan insättning får samma konsekvenser som en obligatorisk insättning. Mitt förslag föranleder ett tillägg i 1 § första stycket. Det förordade undantaget bör gälla endast 1982 års vinster. Någon retroaktiv begränsning av kretsen av insättningskyldiga såvitt gäller 1980 års vinster bör således inte komma i fråga.

De företag som har befriats från insättningskyldighet avseende 1980 års vinster bör inte automatiskt bli befriade även såvitt gäller 1982 års vinster. I klarhetens intresse bör en uttrycklig regel om detta tas in i övergångsbestämmelserna.

2.4 Utvidgad rätt att göra insättning på skogskonto

Skogskontolagen (1954:142) omfattar fysiska personer, dödsbon och familjestiftelser (enskilda skogsägare). Lagen är uppbyggd på det sättet att

den skattskyldige medges uppskov vid inkomsttaxeringen för viss del av beskattningsårets skogsintäkter under förutsättning att motsvarande belopp sätts in på konto i bank (skogskonto). Normalt medges uppskov med högst 60% av köpeskillingen för sålda rotposter och 40% av köpeskillingen för leveransvirke och saluvärdet av uttag till egen rörelse. I de fall då avverkning måste tidigareläggas på grund av skador på skogen får insättning ske med högst 80% resp. 50%. Det lägsta uppskovsbeloppet är fr. o. m. 1981 års taxering 5000 kr. Beskattningen av insatta medel och upplupen ränta sker vid uttag från kontot. Insättaren får ta ut medlen tidigast fyra månader efter insättningen. Medel som inte har tagits ut tidigare skall betalas åter till insättaren – och därmed beskattas – efter tio år.

Aktiebolag och ekonomiska föreningar kan inte göra insättningar på skogskonto. Detsamma gäller delägare i handelsbolag och delägare i sådant dödsbo, som skattemässigt behandlas som handelsbolag, i fråga om inkomst från bolaget eller dödsboet. Utdelning från marksamfällighet ger dock under vissa förutsättningar mottagaren rätt till insättning.

Genom lagstiftning under våren 1980 infördes tillfälliga regler för insättning på skogskonto (prop. 1979/80: 173, SkU 1979/80: 58, rskr 1979/80: 399, SFS 1980: 389). Enligt denna lagstiftning kan en enskild skogsägare vid 1981 och 1982 års taxeringar få uppskov med höjda procentsatser. Uppskov medges med 80% av köpeskillingen för avverkningsrätter och 60% av köpeskillingen för leveransvirke och värdet av egna uttag. Den utvidgade avdragsrätten gäller skogsintäkter som hänför sig till perioden den 1 januari 1980 – den 30 juni 1981.

Syftet med de tillfälligt höjda procentsatserna för skogskontoinsättning var att stimulera avverkningarna inom det enskilda skogsbruket. I samma syfte infördes på våren 1981 en rätt till extra avdrag vid taxeringen för skogsintäkter som hänför sig till perioden den 1 januari 1981 – den 30 juni 1983 (prop. 1980/81: 118 bil. 2, SkU 1980/81: 44, rskr 1980/81: 285, SFS 1981: 342). Det extra avdraget är 5% för rotposter och 3% för leveransvirke och egna uttag.

Av det anförda framgår att statsmakterna under de senaste åren vidtagit flera åtgärder inom skatteområdet för att stimulera enskilda skogsägare att höja avverkningsvolymen. Som jag förut har framhållit är det alltså angeläget att få till stånd en ökning av virkesutbudet. Med tanke på att virkesförsörjningsutredningen (I 1979: 18) inom kort kommer att avge sitt slutbetänkande är jag emellertid inte beredd att nu föreslå några mer ingripande åtgärder inom detta område. Enligt min mening är det dock motiverat att redan nu ta fasta på ett av de förslag som kommittén förutskickat. Det föreligger nämligen risk för att enskilda skogsägare kommer att minska avverkningarna i avvaktan på att den aviserade sänkningen av marginalsatserna är fullt genomförd. Ett sätt att undvika en sådan utveckling är att höja procentsatserna för insättning på skogskonto så att beskatt-

ningen av hela likviden för en avverkning kan uppskjutas till den tidpunkt då skogsägaren tar ut kontomedien.

Mot den nu redovisade bakgrunden föreslår jag att möjligheten att få uppskov enligt skogskontosystemet utvidgas till hela köpeskillingen för avverkningsrätter och till 75% av köpeskillingen för leveransvirke och värdet av egna uttag. De höjda procentsatserna bör gälla fr. o. m. 1983 års taxering. Skogsägare vars beskattningsår sammanfaller med kalenderår får alltså utnyttja de förmånliga insättningsreglerna på skogsintäkter som hänför sig till år 1982 eller senare. För att få en mjuk övergång till de nya reglerna bör vidare de tillfälligt höjda procentsatser – 80% resp. 60% – som gäller intäkter under perioden den 1 januari 1980–den 30 juni 1981 få tillämpas utan inskränkningar vid 1982 års taxering. Denna övergångsbestämmelse kommer därmed, såvitt gäller 1982 års taxering, att ta över de på våren 1980 införda tillfälliga höjningarna. För taxeringsmyndigheternas del innebär detta att de vid denna taxering inte behöver ta ställning till om en skogsintäkt hänför sig till första eller andra halvåret 1981. En ytterligare förenkling är att behovet av särskilda procentsatser vid uttag av skadad skog m. m. bortfaller.

3 Inkomstskattefrågor för år 1982, m. m.

3.1 Höjning av det kommunala grundavdraget och slopad särskild skattereduktion

I prop. 1980/81: 116 bil. 1 om kommunalekonomiska frågor inför år 1982 föreslogs en höjning av grundavdraget vid taxeringen till kommunal inkomstskatt från 6000 kr. till 7000 kr. Jag anförde i det sammanhanget:

När ett inflationsskydd infördes i fråga om den statliga inkomstskatten (prop. 1977/78:49, SkU 1977/78:14, rskr 1977/78:48, SFS 1977:1070 och 1071) fick frågan om ett inflationsskydd för grundavdragen, som då uppgick till 4500 kr. vid taxeringen till såväl statlig som kommunal inkomstskatt, anstå till dess ytterligare överväganden rörande kommunernas ekonomi skulle ske på grundval av slutbetänkande från 1976 års kommunalekonomiska utredning.

Sedermera infördes ett indirekt inflationsskydd av grundavdraget (prop. 1978/79:50 bil. 2, SkU 1978/79:19, rskr 1978/79:107, SFS 1978:915). Detta åstadkoms genom en årlig inflationsuppräknings av den särskilda skattereduktion som medges enligt 2§ 5 mom. uppbördslagen (1953:272). Tekniskt innebar reformen att den särskilda skattereduktionen, som uppgick till 400 kr., uttrycktes som 0,4 basenheter minskat med 1600 kr. Basenheten som ligger till grund för den inflationsskyddade skatteskalen var ursprungligen på 5000 kr. och uppräknas med hänsyn till förändringar i penningvärdet. Jämfört med ett direkt inflationsskydd av grundavdragen och den särskilda skattereduktionen var den valda metoden fördelaktigare för skattskyldiga med marginalskattesatser under ca 35% men mindre förmånlig vid högre inkomster.

Under 1970-talets första år hade olika regler tillkommit som inslag i olika skatteomläggningar, vilka avsevärt komplicerade beräkningen av det kom-

munala skatteunderlaget. Enligt vissa regler skulle staten tillskjuta skatteunderlag samtidigt som vissa skattepliktiga ersättningar, bl. a. sjukpenning, skulle frånräknas. Dessa särregler avskaffades genom beslut år 1979 (prop. 1978/79:95, FiU 1978/79: 35, rskr 1978/79: 335). För att övergången till de nya reglerna skulle bli neutral i fråga om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna höjdes samtidigt grundavdraget vid taxeringen till kommunal inkomstskatt med 1 500 kr. till 6 000 kr., medan den särskilda skattereduktionen, som helt belastar statsbudgeten, sänktes i motsvarande mån. I anslutning härtill avskaffades grundavdraget vid taxeringen till statlig inkomstskatt, vilket påkallade dels en teknisk anpassning av statskatteskalen, dels en mindre justering av den särskilda skattereduktionen (prop. 1979/80: 58, SkU 1979/80: 20, rskr 1979/80: 137, SFS 1979: 1156–1162). Den särskilda skattereduktionen utgör sedan dess 0,4 basenheter minskat med 2 000 kr. Den årliga uppräknings som alltså sker med 40% av basenheters ökning motsvarar mer än väl ett direkt inflations skydd av det kommunala grundavdraget och den särskilda skattereduktionen.

Det indirekta inflations skyddet innebär att kommunsektorn tillförs ett ökat skatteunderlag genom att grundavdragets reala värde minskar, medan de skattskyldiga kompenseras för detta av staten. I ett läge där det är angeläget att begränsa det finansiella utrymmet i kommunsektorn och förstärka statsbudgeten måste denna överföring av skatteinkomster från staten till kommunsektorn motverkas. Därför bör nu en ytterligare höjning ske av det kommunala grundavdraget med 1 000 kr. till 7 000 kr. och en motsvarande minskning av den särskilda skattereduktionen genomföras.

Grundavdrag tillkommer fysiska personer, som har vistats i riket under hela eller någon del av beskattningsåret. Om vistelsen inte har varat hela året eller om den skattskyldige har uppburit sjöinkomst reduceras grundavdraget. I vissa fall kan även dödsbon få grundavdrag. Ett särskilt grundavdrag om 2 000 kr. gäller för vissa ideella föreningar. Den förut angivna höjningen berör inte detta avdrag.

I propositionen framlades lagförslag enbart i fråga om beräkning av förskott på kommunalskatt m. m. för år 1982 och av skatteunderlag för bidragsåret 1982. Vid dessa beräkningar skulle hänsyn tas till den föreslagna höjningen av grundavdraget, vilken eljest skulle ha påverkat kommunernas skatteinkomster först år 1984. I fråga om den lagtekniska regleringen av grundavdragshöjningen m. m. anmälde jag att jag avsåg att återkomma senare.

Riksdagen biföll propositionen (FiU 1980/81: 31, rskr 1980/81: 290, SFS 1981: 346) och jag avser nu att ta upp de frågor som således där lämnades oreglerade.

I prop. 1980/81: 118 bil. 2 om ekonomisk-politiska åtgärder föreslogs att rätten till avdrag för kostnader för resor till och från arbetsplatsen skulle begränsas till den del av kostnaden som överstiger 1 000 kr. Vidare föreslogs en skärpning av kravet på tidsvinst för avdrag för kostnader för resa med egen bil. I såväl prop. 1980/81: 116 som prop. 1980/81: 118 förklarade jag mig ha för avsikt att återkomma med förslag i syfte att neutralisera effekterna av den minskade avdragsrätten på kommunernas skatteinkomster.

Även prop. 1980/81: 118 bifölls av riksdagen (SkU 1980/81: 44, rskr 1980/81: 285, SFS 1981: 341). Propositionen behandlades även av finansutskottet som i sitt av riksdagen godkända betänkande (FiU 1980/81: 30, rskr 1980/81: 284) uttalade följande.

Begränsningen av reseavdragen får, genom att den drabbar det stora flertalet löntagare, kraftig effekt på den beskattningsbara inkomsten och därmed på skatteintäkterna, även om detta sker med betydande försening. Utskottet noterar regeringens avsikt att neutralisera den gynnsamma effekt de ändrade reglerna får för det kommunala skatteunderlaget och tillstyrker att åtgärder vidtas som för över hela den positiva budgeteffekten till statsbudgeten.

En lämplig åtgärd för att tillgodose detta syfte är enligt min mening en ytterligare höjning av grundavdraget med 500 kr. och en motsvarande ytterligare sänkning av den särskilda skattereduktionen. Grundavdraget vid taxeringen till kommunal inkomstskatt skulle således höjas med sammanlagt 1 500 kr. eller till 7 500 kr. Jag återkommer i det följande till de tekniska frågorna och behovet av följdändringar.

Jag avser att i annat sammanhang återkomma med förslag till reglering av förskotten av kommunalskatt för år 1983 och underlaget för skatteutjämningsbidrag för samma år. Det kan påpekas att den nu föreslagna ytterligare höjningen av det kommunala grundavdraget med 500 kr. inte medför behov av någon särskild justering av förskotten, eftersom den motsvaras av en minskning av reseavdragen.

Den särskilda skattereduktionen uppgår, som nämnts, till 0,4 basenheter minskat med 2 000 kr. Vidare gäller en tillfällig förhöjning av den särskilda skattereduktionen med högst 500 kr. för i första hand heltidsarbetande med inkomster under genomsnittet. Höjningen genomfördes år 1980 för att underlätta löneavtalen (prop. 1979/80: 181, SkU 1979/80: 62, rskr 1979/80: 422, SFS 1980: 455) och har sedan förlängts att gälla även för år 1981 (prop. 1980/81: 50, SkU 1980/81: 16, rskr 1980/81: 117, SFS 1980: 1061).

Höjningen av grundavdraget med 1 500 kr. motsvaras schematiskt av en minskning av den särskilda skattereduktionen med 450 kr., till 0,4 basenheter minskat med 2 450 kr. Som jag tidigare, i redovisningen av den ekonomisk-politiska bakgrunden, anført bör emellertid en budgetförstärkning genomföras genom att den särskilda skattereduktionen helt slopas.

Jag föreslår alltså att den särskilda skattereduktionen nu helt avskaffas. För att inte skatt skall tas ut redan på helt obetydliga inkomster föreslår jag samtidigt att första skiktet i skatteskalen görs skattefritt, dvs. skattesatsen sänks från 1 % till 0 %. Effekten av dessa två åtgärder blir en skattesärskärpning med 241 kr. i alla inkomstlägen. Verkningarna av den tillfälliga förhöjningen bör i princip bestå, vilket kan uppnås genom en viss justering i skatteskalen.

Mina förslag innebär att bestämmelserna om särskild skattereduktion upphävs och att statsskatteskalen justeras i enlighet med det anförda i

samband med att bestämmelserna om tillfällig förhöjning av skattereduktionen upphör att gälla. De nya reglerna bör träda i kraft den 1 januari 1982 och tillämpas första gången vid 1983 års taxering. Jag återkommer strax till vissa tekniska frågor.

Basenheten för år 1982 uppgår till 6 900 kr. och statsskatteskalen blir då enligt mitt förslag följande.

Bas- enheter	Kronor år 1982	Skatt vid skiktets början	Skattesats inom skiktet
0- 1	- 6 900		0
1- 4	6 900- 27 600	0	2
4- 7	27 600- 48 300	414	4
7- 8	48 300- 55 200	1 242	9
8- 9	55 200- 62 100	1 863	14
9-10	62 100- 69 000	2 829	23
10-12	69 000- 82 800	4 416	26
12-13	82 800- 89 700	8 004	29
13-14	89 700- 96 600	10 005	33
14-15	96 600-103 500	12 282	38
15-16	103 500-110 400	14 904	44
16-17	110 400-117 300	17 940	45
17-20	117 300-138 000	21 045	48
20-30	138 000-207 000	30 981	53
30-	207 000-	67 551	58

3.2 Avdrag för kostnader för arbetskläder

Genom lagstiftning år 1975 infördes en viss avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för arbetskläder (prop. 1975: 86, SkU 1975: 28, rskr 1975: 193, SFS 1975: 332). Reglerna gjordes tidsbegränsade och avsåg 1976-1978 års taxeringar. De har sedan förlängts att gälla även vid 1979-1981 års taxeringar (prop. 1978/79: 50 bil. 2, SkU 1978/79: 19, rskr 1978/79: 107, SFS 1978: 913). Reglerna, som togs in i en ny punkt 5 av anvisningarna till 33 § KL, innebar i huvudsak följande.

Avdrag medgavs skattskyldig som på grund av sitt arbete hade haft inte oväsentliga kostnader utöver det normala för andra arbetskläder än skyddsutrustning och skyddskläder. Avdraget uppgick till 300 kr. RSV har årligen fastställt en förteckning över de yrkesgrupper som främst kunde komma i fråga (den senaste förteckningen finns i RSV Dt 1980: 26, RSFS 1980: 57). I lagrummet togs också in uttryckliga bestämmelser om att kostnader för skyddsutrustning och skyddskläder - i huvudsaklig överensstämmelse med rådande praxis - skulle vara avdragsgilla i sin helhet.

Vid bestämmelsernas tillkomst uttalade dåvarande departementschefen, statsrådet Sträng, följande.

Vad beträffar kostnader för den sålunda avgränsade typen arbetskläder - i fortsättningen betecknad "övriga arbetskläder" - anser jag att dessa inte i första hand bör beaktas genom regler om avdragsrätt vid inkomsttaxeringen. Hur dessa kostnader skall kompenseras är enligt min mening

en fråga som på ett betydligt smidigare sätt bör kunna lösas genom överenskommelser mellan parterna på arbetsmarknaden. Flertalet remissinstanser, liksom f. ö. även RSV, synes ha samma uppfattning. En ordning där arbetsgivarna tillhandahåller fria arbetskläder åt de anställda innebär fördelar även för arbetsgivarna eftersom kostnaderna för sådana kläder inte ingår i underlaget för arbetsgivaravgiften. Emellertid har frågan om arbetskläder ännu inte fått en tillfredsställande lösning avtalsvägen. Det finns därför skäl att under ett övergångsskede söka undanröja mer framträdande orättvisor på området. Den lagstiftning jag kommer att föreslå i det följande bör vara tidsbegränsad. Reglerna bör gälla så lång tid som behövs för att arbetstagare och arbetsgivare skall kunna träffa avtal på området. Tre år bör vara tillräckligt i detta hänseende.

Av betydelse i sammanhanget är även följande. De kostnader för arbetskläder som kan tänkas uppkomma i de enskilda fallen är typiskt sett av ganska måttlig omfattning. De genomsnittliga kostnaderna kan självfallet variera mellan olika yrkesgrupper men den fördyring, som vissa arbetstagare får vidkännas utöver kostnader för skyddskläder och liknande, torde sällan överstiga 200–500 kr. per år. Avdragsfrågan rör ett stort antal skattskyldiga. Statskontoret har i sitt remissyttrande räknat med att RSV:s förslag avser minst 200 000 deklareranter. Skatteadministrationen är i dag pressad av arbetsuppgifter och från många håll framförs önskemål om långtgående förenklingar av skattesystemet. Enligt direktiven för 1972 års skatteutredning är det en uppgift för kommittén att söka minska avdragsfloran. Nu nämnda omständigheter talar för att den provisoriska lösningen av avdragsrätten för övriga arbetskläder bör innehålla schabloner för beräkning av avdragen.

Alla — såväl löntagare som andra skattskyldiga — har utgifter för kläder som slits i arbetet. Att genom en allmän avdragsrätt söka dra en gräns mellan sådana utgifter som utgör en vanlig levnadskostnad och därför bör bäras av den skattskyldige och sådana som kan sägas hänförliga till arbete skulle leda till en komplicerad av skattesystemet som enligt en utbredd uppfattning bör undvikas. Den enligt min mening enda framkomliga vägen är därför att man försöker ange sådana arbeten som normalt sett medför ett kraftigt ökat slitage av arbetskläder, som arbetsgivaren inte tillhandahåller kostnadsfritt. — Avdragsrätten bör således avse de grupper som får vidkännas typiskt sett högre utgifter än vad som kan sägas vara normalt.

Jag föreslår att ett enhetligt avdragsbelopp införs och att detta skall få utnyttjas endast av arbetstagare som har sådana arbetsuppgifter att de regelmässigt måste vidkännas mer påtagliga kostnader för arbetskläder. Avdraget skall inte medges om arbetsgivaren tillhandahåller arbetskläder eller på annat sätt bestrider kostnaderna härför. Med denna uppläggning behöver inte heller bestämmelserna om skattefrihet för vissa förmåner av mindre värde ändras.

Vid förlängningen av avdragsrätten uttalade min företrädare följande, efter att ha redogjort för gällande ordning och en framställning från LO om förlängning av avdragsrätten till dess frågan mer allmänt kunnat lösas genom kollektivavtal.

För egen del vill jag framhålla följande. Det principiella avdragsförbudet i 20 § KL för kostnader för arbetskläder får anses välmotiverat. Inte minst rent praktiska skäl talar starkt mot ett övergivande av den principen. Å andra sidan är den nuvarande ordningen inte helt tillfredsställande eftersom den leder till en del ojämnheter. I vissa fall tillhandahåller nämligen

arbetsgivaren arbetskläder och så kan ofta ske utan skattekonsekvenser för de anställda. Enligt 32 § 3 mom. KL och de anvisningar som RSV utfärdar om förmåner av mindre värde beskattas nämligen inte värdet av fria överdrags- eller skyddskläder. Är det fråga om andra arbetskläder föreligger skattefrihet om inte förmånen har ett värde som överstiger 600 kr. för år räknat. I andra fall får de anställda själva stå för kostnader av detta slag och de kan då i princip inte få avdrag. Hur dessa kostnader – som inte i första hand avsågs böra beaktas genom en avdragsrätt vid inkomsttaxeringen – skulle kompenseras bedömdes i prop. 1975:86 vara en fråga som borde kunna lösas genom överenskommelse mellan parterna på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund infördes en tidsbegränsad avdragsrätt. Tiden avvägdes på sådant sätt att arbetsmarknadens parter skulle kunna träffa avtal på området. Tre år ansågs vara tillräckligt i detta hänseende.

LO har i sin framställning emellertid påpekat att dessa frågor ännu inte har fått någon mer allmän lösning genom kollektivavtal och därför hemställt att den tidsbegränsade lagstiftningen måtte förlängas.

Eftersom det alltiämt är önskvärt att frågan om kostnader för arbetskläder löses förhandlingsvägen föreslår jag att tiden förlängs ytterligare tre år. Reglerna om avdragsrätt för kostnader för arbetskläder bör alltså tillämpas även vid 1979–1981 års taxeringar.

Avdragsrätten gäller endast inkomst av tjänst. Vid såväl reglernas tillkomst som förlängningen togs emellertid under riksdagsbehandlingen upp frågan om en motsvarande avdragsrätt för egenföretagarna. Skatteutskottet uttalade vid båda tillfällena att denna fråga på grund av sin anknytning till beskattningsreglerna om förmåner av mindre värde hade en mer generell räckvidd. Mot bakgrund härav – och i samband med förlängningen även med åberopande av att giltighetstiden hade begränsats t. o. m. 1981 års taxering – avstyrktes motionsvis framställda yrkanden i frågan.

Jag kan i allt väsentligt instämma i de uttalanden angående avdragsrätten för arbetskläder som jag här har redovisat. Till dessa kan läggas att avdragsrätten visat sig ge upphov till ett betydande merarbete i den praktiska tillämpningen. Sålunda föranledde avdraget vid 1979 års taxering inte mindre än ca 100 000 förfrågningar/avvikelser, vilket uppskattningsvis motsvarar en tredjedel av antalet avdragsberättigade.

Frågan om tillhandahållande av arbetskläder torde ännu inte ha fått en så allmän lösning genom kollektivavtal att bestämmelserna om avdragsrätt inte längre behövs. Å andra sidan talar som framgått av det förut anförda åtskilliga skäl mot en förlängning av avdragsrätten. Jag är emellertid inte beredd att föreslå ett upphörande av avdragsrätten men vill understryka angelägenheten av att frågan kan lösas på annat sätt. Önskemålen om förenkling och ytterligare schablonisering av avdragsreglerna är starka. Jag kan i sammanhanget också erinra om att RSV i en särskild framställning till regeringen framhållit behovet av en systematisk översyn av bestämmelserna om den skattemässiga behandlingen av förmåner av mindre värde, dit som nämnts bl. a. arbetsgivares tillhandahållande av fria arbetskläder hör. Förlängningen av avdragsrätten bör med hänsyn härtill endast omfatta taxeringsåren 1982 och 1983.

3.3 Folkpensionärernas skattelättnader

3.3.1 Inledning

Kommittén (B 1979: 14)¹ om folkpensionärernas skattelättnader tillsattes hösten 1979 med uppdrag att göra en översyn av de särskilda skattelättnader som medges folkpensionärer (Dir 1979: 138). I betänkandet (Ds B 1981: 7) Folkpensionärernas beskattning har kommittén redovisat sina förslag. Till protokollet i detta ärende bör fogas en sammanfattning av betänkandet som *bilaga 4.1*.

Betänkandet har remissbehandlats. Till protokollet i detta ärende bör som *bilaga 4.2* fogas en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena.

3.3.2 Förmånsreglernas utformning

I korthet gäller följande i fråga om pensionsförmåner och beskattning av dem. För en utförligare redogörelse hänvisas till betänkandet.

Pensionsförmånerna inom den allmänna försäkringen är för ålderspensionärerna främst den allmänna folkpensionen och den allmänna tilläggs-pensionen (ATP). En ytterligare förmån är de kommunala bostadstilläggen. Till folkpensionärer, som inte är berättigade till ATP eller som endast får en låg sådan, utgår pensionstillskott. Fullt pensionstillskott uppgår sedan den 1 juli 1981 till 45% av basbeloppet.

Pensionsförmånerna är enligt gällande regler i princip skattepliktiga. Det kommunala bostadstillägget är dock undantaget från beskattning. Även om pensionsförmånerna således i princip är skattepliktiga kommer de ofta att undantas från beskattning eller beskattas lindrigare på grund av reglerna om extra avdrag.

Folkpensionärer, vilkas huvudsakliga inkomst utgörs av allmän folkpension, medges sedan länge vid inkomsttaxeringen ett särskilt avdrag för nedsatt skatteförmåga. Reglernas innebörd är f. n. att ålderspensionär som har förmåner på den lägsta nivån, motsvarande folkpension och pensionstillskott, får avdrag med så stort belopp att någon skatt inte kommer att påföras. Vid stigande inkomst trappas det extra avdraget av. Avdragets storlek är beroende av den till statlig inkomstskatt taxerade inkomstens storlek. Om denna inkomst inte överstiger ett visst högsta belopp skall avdraget tekniskt sett beräknas till vad som behövs för att den skattskyldige inte skall påföras högre statligt beskattningsbar inkomst än 6000 kr. Detta högsta inkomstbelopp motsvarar enligt gällande regler den taxerade inkomsten för en skattskyldig som under beskattningsåret inte haft annan inkomst än ålderspension och övriga skattepliktiga intäkter av tjänst (si-

¹Riksdagsledamoten Knut Wachtmeister, ordförande, ersättaren för riksdagsledamot Arne Andersson, riksdagsledamöterna Rune Carlstein, Wilhelm Gustafsson och Anita Persson.

doinkomst) om sammanlagt 6 100 kr. samt åtnjutit schablonavdrag med 100 kr. I sidoinkomsten inräknas därvid även pensionstillskott.

När den taxerade inkomsten överstiger detta högsta inkomstbelopp reduceras det maximala avdraget med 40 % av det överskjutande beloppet.

Även förmögenhetsinnehav påverkar det extra avdragets storlek. I den mån förmögenheten inte uppgår till 90 000 kr. skall den inte beaktas i detta sammanhang. Om förmögenheten uppgår till belopp mellan 90 000 och 150 000 kr., skall det extra avdraget jämkas och om förmögenheten överstiger 150 000 kr. skall något avdrag inte medges. Beloppsgränsen gäller såväl för ensamstående folkpensionär som för makar tillsammans. De nu nämnda beloppen fastställdes genom lagstiftning år 1980 (prop. 1980/81:42, SkU 1980/81:11 och 16, rskr 1980/81:94 och 117, SFS 1980:1062) och skall tillämpas första gången vid 1982 års taxering. Hemmavarande barns förmögenhet skall i vissa fall räknas in i föräldrarnas förmögenhet. Barnens förmögenhet kan därför påverka storleken av det extra avdrag som utgår till föräldrarna.

Vid beräkning av förmögenhet gäller särskilda regler i fråga om schablontaxerade en- och tvåfamiljsfastigheter och jordbruksfastigheter, som i huvudsak används för bostadsändamål. Sådana fastigheter skall inräknas i förmögenhetsvärdet med belopp som motsvarar 1/10 av skillnaden mellan taxeringsvärdet och låneskulder i fastigheten i den mån skillnaden inte överstiger 250 000 kr. Även det sistnämnda beloppet fastställdes år 1980.

3.3.3 Kommitténs förslag

I betänkandet har kommittén föreslagit att reglerna för folkpensionärernas beskattning ändras i väsentligen följanden avseenden.

- Avtrappningsreglerna för det extra avdraget ändras så att det till en början avtrappas med 66 2/3 % av den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten, till den del denna är större än det belopp som berättigar till största extra avdrag. När den taxerade inkomsten ökat med belopp motsvarande 3 basenheter bör avtrappningen sänkas till 40% och när inkomsten stigit ytterligare med belopp motsvarande 1,5 basenheter, bör avtrappningen sänkas till 33 1/3 %. Skärpningen skall, enligt förslaget, genomföras successivt under en treårsperiod.
- Det extra avdraget skall bestämmas med hänsyn även till skattesatsen i hemortskommunen. De kommunala skattesatserna bör indelas i fyra olika skikt och extra avdrag medges med lika stora belopp för pensionärer med likartade inkomstförhållanden och bosatta i kommuner som ligger inom samma skikt.
- Pensionär som har inkomst av eget arbete skall få ett särskilt avdrag, maximerat till 2 000 kr.
- Gränsen för den förmögenhet som reducerar det extra avdraget föreslås höjd från 150 000 kr. till 225 000 kr. och vid beräkning av extra avdrag för en av makarna eller för båda makarna skall vardera anses inneha

hälften av den gemensamma förmögenheten och vidare skall hemmavara-
nande barns förmögenhet inte påverka storleken av det extra avdraget
för föräldrarna. Det föreslås också att de förmånliga värderingsreglerna
i fråga om s. k. bostadsjordbruk förenklas. För framtiden skall reglerna
tillämpas endast beträffande bostadsbyggnaden med tillhörande tomt. Å
andra sidan skall reglerna äga tillämpning på alla jordbruksfastigheter.

3.3.4 Föredragandens överväganden

I direktiven för utredningen om folkpensionärernas skattelättnader
framhöll dåvarande departementschefen att en utgångspunkt bör vara att
man även för framtiden måste ge ett särskilt stöd åt de grupper där
folkpensionen utgör den helt dominerande inkomsten men att motsvarande
inte gäller för de grupper som har inte obetydliga inkomster vid sidan av
folkpensionen. De förslag som kommittén nu lagt fram bygger också på
denna tankegång.

Kommittén har visserligen uttalat att en mer omfattande utbyggnad av
förmånssidan i och för sig vore en bättre lösning eftersom man därigenom
skulle kunna undvara de särskilda skattelättnaderna. En reform i antydd
riktning har kommittén emellertid ansett ligga utanför utredningsuppdraget
och i stället föreslagit att skattelättnaderna t. v. bör utgå i form av extra
avdrag. Kommittén har diskuterat även andra former för ekonomiskt stöd
som ett särskilt bidrag eller skatterabatt men inte funnit dessa bättre än det
nuvarande systemet. Kommitténs förslag har godtagits av flertalet remiss-
instanser och jag föreslår att systemet med extra avdrag behålls. Emeller-
tid måste detta ändras i vissa avseenden, framför allt för att skapa en bättre
balans i skattehänseende mellan folkpensionärer och andra inkomsttagare i
jämförbara inkomstlägen.

Den nuvarande ordningen kan sägas bygga på principen att en folkpen-
sionär som endast uppbar grundförmåner, dvs. ålderspension jämte ett
pensionstillskott, inte skall påföras någon skatt. Denna princip bör enligt
min mening behållas, i vart fall så länge pensionsförmånerna har sin
nuvarande nivå.

Bilden blir emellertid en annan när folkpensionären har inkomster ut-
över de nyss nämnda grundförmånerna. Sådan är också situationen för
flertalet folkpensionärer och denna del av folkpensionärskollektivet blir
även större för varje år. Givetvis måste man även för framtiden ha regler
som möjliggör en successiv övergång från den fullständiga skattefriheten
till den nivå där inga särskilda skattelättnader längre bör utgå.

F. n. avtrappas det extra avdraget allteftersom en folkpensionär har
inkomster utöver grundförmånerna. Avtrappningen sker med 40 % av den
inkomst som överstiger nämnda förmåner. I sin nuvarande form leder
emellertid avtrappningen till att extra avdrag kan medges även folkpensi-
onärer, vars inkomster är jämförbara med inkomsterna för skattskyldiga i
aktiv ålder. Jag kan t. ex. nämna att vid 1981 års taxering kunde en ogift

pensionär ha taxerad inkomst om 53 600 kr. innan det extra avdraget var fullt avtrappat. Motsvarande inkomstbelopp var för gift pensionär vars make även hade folkpension 44 500 kr. Makarna kunde alltså tillsammans ha inkomster på uppemot 90 000 kr. innan de i skattehänseende kom att behandlas som andra inkomsttagare.

Om inte reglerna ändras leder nuvarande ordning till att de nämnda beloppen snabbt stiger. Genom att pensionsförmånerna är knutna till basbeloppet stiger de nämligen – räknat i antal kronor – regelbundet. Detta medför i sin tur att också maximibeloppet för det extra avdraget måste höjas årligen. Det inkomstskikt inom vilket extra avdrag skall medges kommer då att öka med 3 1/2 gånger det belopp det extra avdraget stiger.

Kommittén har också enhälligt föreslagit en snabbare avtrappning av det extra avdraget. I stället för nuvarande enhetliga avtrappningsprocent på 40 föreslås en avtrappning med 66 2/3 % i ett första skikt. Detta skulle sträcka sig från det belopp där högsta extra avdrag kan medges till ett belopp som är tre basenheter större. I nästa skikt som föreslås motsvara en och en halv basenhet skulle avtrappning ske med 40 % och i fråga om inkomster däröver med 33 1/3 %.

Kommitténs förslag i denna del har fått ett något blandat mottagande. För egen del vill jag redovisa följande.

Lika rimligt som att den folkpensionär som bara har grundförmånerna f. n. är befriad från skatt, lika rimligt är det enligt min mening att den pensionär som har inkomster jämförbara med inkomsttagare i aktiv ålder inte särbehandlas. Detta uttalas också i direktiven. Den lämpligaste metoden för att nå fram till det angivna målet är att ändra avtrappningsreglerna för det extra avdraget så att detta inte kommer att medges i så höga inkomstlägen som f. n. sker.

Jag finner kommitténs förslag i detta avseende välavvägt. Kommittén har föreslagit att reglerna skall införas successivt under en treårsperiod. För egen del anser jag emellertid att genomförandet bör ske något snabbare. Jag föreslår att det sker över en tvåårsperiod. Vid 1983 års taxering bör avtrappningen i det första skiktet ske med 55 5/9 % i stället för 66 2/3 %.

Mitt förslag innebär inte att folkpensionärernas skattelättnader minskas i förhållande till vad de utgör i dag utom i de högre av de inkomstlägen där extra avdrag nu utgår. Förslaget innebär bara en dämpning av det extra avdragets tillväxt för framtiden. Några siffror kan belysa det nu sagda.

Dessa bygger bl. a. på nuvarande pensionsnivå och på att basbeloppet inte överstiger 17 300 kr. under år 1981 och att det i januari 1982 uppgår till 18 000 kr. I januari 1983 antas det uppgå till 19 200 kr. Basenheten för år 1982 uppgår till 6 900 kr. och för år 1983 antas den uppgå till 7 500 kr. Vidare bygger mina exempel på de förslag i fråga om inkomstskatten som jag tidigare har redovisat.

För en ensamstående folkpensionär kan då det högsta extra avdraget

beräknas stiga från 16 300 kr. vid 1982 års taxering, till 17 600 kr. vid 1983 års och till 19 200 vid 1984 års taxering. Den högsta taxerade inkomst vid vilken det extra avdraget är helt avtrappat skulle däremot sjunka från 63 050 kr. vid 1982 års taxering till 62 100 kr. vid 1983 års taxering. Som nämnts skulle denna gräns utan ändrade regler då i stället ha höjts betydligt. En folkpensionär kommer emellertid fortfarande i stor utsträckning att påföras lägre skatt än inkomsttagare i aktiv ålder i motsvarande inkomstläge. Vid 1983 års taxering kan inkomstskatten för en ensamstående folkpensionär med en taxerad inkomst på 30 000 kr. således beräknas bli inemot 5 000 kr. lägre. Vid en taxerad inkomst på 50 000 kr. skulle motsvarande skattelättnad bli ca 1 600 kr. De skattelättnader som tillkommer en ensamstående folkpensionär i förhållande till inkomsttagare i aktiv ålder kan belysas av följande uppställning.

Taxerad inkomst kr.	Skattelättnad		
	vid 1982 års taxering	vid 1983 års taxering	vid 1984 års taxering
20 000	3 976	4 012	4 000
25 000	4 896	5 612	5 600
30 000	4 344	4 816	5 440
35 000	3 834	4 020	4 484
40 000	3 290	3 162	3 528
45 000	2 259	2 244	2 380
50 000	2 140	1 615	1 326
55 000	1 452	975	741
60 000	650	308	0
65 000	0	0	0

Sammanfattningsvis innebär mitt förslag följande.

Om en folkpensionärs inkomster inte överstiger ett belopp motsvarande ålderspension och ett pensionstillskott skall det extra avdraget avpassas så att den skattskyldige inte skall påföras högre statligt beskattningsbar inkomst än 7 500 kr. Det valda beloppet, som motsvarar det grundavdrag som fr. o. m. 1983 års taxering skall medges vid den kommunala taxeringen, medför så länge basenheten understiger 7 500 kr., vid strikt tillämpning att statlig inkomstskatt kommer att påföras med några kronor. I dessa fall bör emellertid det extra avdraget kunna jämkas så att någon skatt inte kommer att påföras. Redan gällande regler möjliggör detta. Jag vill också påpeka att påförd skatt som understiger 25 kr. – vilket blir fallet – inte tas ut. Vid högre inkomster skall det extra avdraget avtrappas. Avtrappning skall ske med 66 2/3% – vid 1983 års taxering 55 5/9% – i ett skikt som med tre basenheter överstiger det belopp där högsta extra avdrag medges. I nästa skikt som har en bredd motsvarande en och en halv basenhet sker avtrappning med 40% och i fråga om inkomster däröver med 33 1/3%. Mina förslag föranleder ändringar i punkt 2 av anvisningarna till 50 § KL.

Kommittén har föreslagit även andra ändringar. Det föreslagna hänsyns-

tagandet vid beräkningen av det extra avdraget till olika kommunala skattesatser har avstyrkts av en majoritet bland remissinstanserna, främst på grund av de praktiska problem som det skulle medföra. Till följd av mitt förut redovisade förslag att den särskilda skattereduktionen helt skall avskaffas har kommitténs konstruktion emellertid onödiggjorts.

Kommittén har även enligt sina direktiv haft i uppdrag att undersöka möjligheterna att ändra skattereglerna så att pensionärer får intresse av att behålla eller skaffa sig lämpligt arbete. Kommittén föreslår ett särskilt förvärvsavdrag på högst 2 000 kr. Detta förslag har fått ett genomgående negativt mottagande.

Huvudinvändningarna har varit att införande av ett sådant avdrag skulle strida mot vedertagna principer inom skatterätten och ytterligare försvåra administrationen. Även fördelningspolitiska invändningar har framförts. Argumenten för förslaget har enligt min mening inte sådan tyngd att det mot bakgrund av dessa invändningar bör genomföras.

Som jag tidigare nämnt, kan innehav av förmögenhet påverka det extra avdragets storlek. Kommittén har föreslagit vissa ändringar även i dessa delar.

Kommittén konstaterar att sambeskattningen av makar vid jämkningen på grund av förmögenhet kan leda till att båda makarnas extra avdrag trappas av mot en och samma förmögenhet. Kommittén finner detta otillfredsställande och anser rent principiellt att helt individuell beräkning vore önskvärd. Kommittén har emellertid inte funnit det lämpligt att föreslå en sådan utan anser att frågan i stället kan lösas så att vid beräkning av extra avdrag för en av makarna eller för båda, vardera maken skall anses inneha hälften av den gemensamma förmögenheten. Ett sådant förfarande gör att villkoren för äkta makar vid förmögenhetsprövningen blir mer jämförbara med vad som gäller för ensamstående pensionär. Jag delar kommitténs uppfattning och föreslår att en regel av sådan innebörd införs.

Enligt 8§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, SFL, skall skattskyldig med hemmavarande barn under 18 år taxeras för barnets förmögenhet, om barnets till statlig inkomstskatt beräknade beskattningsbara inkomst inte uppgår till minst 6 000 kr. Barnets förmögenhet räknas då in i den skattskyldiges skattepliktiga förmögenhet. Med barn avses även styvbarn och fosterbarn. Eftersom hemmavarande barns förmögenhet i vissa fall skall räknas in i föräldrarnas kan barnets förmögenhet ibland påverka storleken av det extra avdrag, som utgår till föräldrarna. Reglerna har kritiserats och kommittén föreslår att hemmavarande barns förmögenhet inte i något fall bör kunna påverka storleken av det extra avdrag för nedsatt skatteförmåga som eventuellt utgår till föräldrarna. I sina anvisningar för 1981 års taxering har RSV också rekommenderat att man skall bortse från sådan förmögenhet. Jag förordar att en uttrycklig regel om detta införs i lagtexten.

De regler som tillämpas i fråga om vissa bostadsfastigheter föreslås

ändrade i ett avseende. I fråga om jordbruksfastigheter bör, enligt kommitténs förslag, förmånlig värdering ske endast i fråga om bostadshuset med tillhörande tomt på jordbruksfastighet som används som bostad av den skattskyldige.

Enligt gällande regler tillämpas de förmånligare värderingsreglerna beträffande jordbruksfastighet endast om denna används för bostadsändamål. Då gäller förmånsbehandlingen å andra sidan hela fastighetsvärdet. För övriga jordbruksfastigheter gäller allmänna värderingsregler. I praktiken kan det vara svårt att avgöra om en jordbruksfastighet huvudsakligen används för bostadsändamål. Utredningens förslag innebär att värderingsreglerna knyts till själva bostadshuset med omkringliggande tomt och inte till jordbruksfastigheten som sådan. Jag delar kommitténs uppfattning i detta avseende och föreslår att en sådan regel som kommittén föreslagit införs i lagtexten.

Då fastigheten är belånad skall på byggnaden och tomtmarken anses belöpa så stor del av låneskulden i förvärvskällan som byggnadens och tomtmarkens taxeringsvärde, eller närmare bestämt de åsatta delvärdena, utgör av det sammanlagda värdet av tillgångarna i förvärvskällan inklusive byggnaden och tomtmarken. Härigenom uppnås överensstämmelse med en motsvarande regel som nyligen införts (prop 1980/81: 193, SkU 1980/81: 61, rskr 1980/81: 412, SFS 1981: 635) i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL.

Däremot är jag inte beredd att godta kommitténs förslag om en höjning av den övre förmögenhetsgräns som utesluter att extra avdrag kan medges. Kommittén har här föreslagit en höjning från 150 000 kr. till 225 000 kr. Jag anser inte en sådan höjning motiverad nu eftersom beloppet 150 000 kr. bestämdes så sent som föregående år (prop 1980/81: 42, SkU 1980/81: 11 och 16, rskr 1980/81: 94 och 117, SFS 1980: 1062).

3.3.5 Särskilda frågor

För de närmast föregående inkomståren har som nyss nämnts skattelättnaderna avvägs så att en folkpensionär med enbart ålderspension och pensionstillskott inte påförts någon skatt. Av punkt 2 av anvisningarna till 50 § KL framgår, att det extra avdraget vid en viss högsta sidoinkomst skall medges med så stort belopp att den statligt beskattningsbara inkomsten uppgår till högst 6 000 kr., vilket belopp motsvarar grundavdraget vid taxeringen till kommunal inkomstskatt. Beloppet för högsta inkomst har uppjusterats fortlöpande. Vid den senaste ändringen (prop. 1980/81: 50, SkU 1980/81: 16, rskr 1980/81: 117, SFS 1980: 1062), som gäller 1981 års inkomster, fastställdes beloppet till 6 100 kr. Därefter har emellertid prisutvecklingen varit sådan att ålderspensioner och pensionstillskott uppräknats med högre belopp än man hade anledning att räkna med när beloppsgränsen för 1981 års sidoinkomst fastställdes. Även för detta år bör därför beloppsgränsen uppjusteras. Gränsen bör höjas från 6 100 kr. till 6 300 kr.

Jag har härvid utgått från att basbeloppet inte kommer att överstiga 17 300 kr. under år 1981.

Enligt 22 § 3 mom. första stycket taxeringslagen (1956:623), TL, är skattskyldig som har uppburit folkpension i regel skyldig att avlämna deklaration endast om hans inkomst uppgått till minst 20 400 kr., eller om andra maken uppburit folkpension, 17 800 kr. Jag har tidigare föreslagit att det inkomstbelopp som skall berättiga till högsta extra avdrag bestäms direkt med ledning av ålderspension och ett pensionstillskott. Motsvarande bör gälla i fråga om deklarationsplikten. Den, vars intäkter varit större än ifrågavarande belopp, är skyldig att utan anmaning avge självdeklaration. Vid beräkning om intäkten varit så stor att deklaration skall avges, skall för gift skattskyldig, vars make också uppburit folkpension under hela den tid av beskattningsåret som pension utgått till den skattskyldige, utgå från en pension utgörande 77,5 % av basbeloppet. För övriga skattskyldiga skall intäkten beräknas med utgångspunkt i en pension utgörande 95 % av basbeloppet.

De nya reglerna skall tillämpas första gången i fråga om 1982 års inkomster. De nyss nämnda beloppen i fråga om deklarationsplikt, som är avvägda med hänsyn till reglerna för extra avdrag i fråga om 1980 års inkomster måste anpassas till 1981 års inkomster. Jag föreslår att deklarationspliktsgränsen vid 1982 års taxering bestäms till 23 500 kr. resp. 20 500 kr.

Även reglerna om förmögenhets inverkan på deklarationsplikten måste ändras. F. n. gäller enligt 22 § 3 mom. andra stycket TL att folkpensionär är skyldig att deklarerat om förmögenheten är större än 75 000 kr. Detta belopp har sin motsvarighet i KL:s regler om förmögenhets inverkan på det extra avdraget. Som tidigare nämnts ändrades dessa regler under 1980 varvid beloppet höjdes från 75 000 kr. till 90 000 kr. En motsvarande höjning bör nu göras i TL. Mina tidigare redovisade förslag rörande makars förmögenhet gör att gränsen får sättas till 90 000 kr. för ensamstående och 180 000 kr. för makar. Övergångsvis skall emellertid vid 1982 års taxering bara 90 000-kronorsgränsen gälla.

Det får även i fortsättningen ankomma på RSV att utfärda nödvändiga anvisningar. Verket skall också beräkna och fastställa storleken av det extra avdraget. Som jag nu föreslagit att den övre inkomstgränsen liksom deklarationspliktsgränsen skall bestämmas behöver riksdagen inte längre årligen fatta beslut om dessa belopp utan RSV kan direkt utfärda erforderliga bestämmelser.

3.4 Tekniska frågor

3.4.1 Grundavdrag och skattereduktion m. m.

Reglerna om grundavdrag vid taxeringen till kommunal inkomstskatt finns i 48 § KL. Mina tidigare framlagda förslag påkallar ändringar i 2 och 3 mom. av denna paragraf.

Beloppet 6000 kr. finns på åtskilliga håll inom skattelagstiftningen, bl. a. i fråga om bestämmande av deklarationsskyldighet. Enligt 22 § 1 mom. TL, är fysisk person som har haft bruttoinkomster om minst 6000 kr. alltid skyldig att utan anmaning avlämna självdeklaration. Deklarationspliktsgränsen har oftast anknutit till grundavdragets belopp. Däremot har det alltsedan införandet av den särskilda skattereduktionen inte förelegat någon exakt överensstämmelse mellan deklarationspliktsgränsen och den inkomstgräns vid vilken skatt faktiskt uppkommer. När grundavdraget senast höjdes från 4500 kr. till 6000 kr. hade förslag redan tidigare framlagts om en motsvarande höjning av deklarationspliktsgränsen (prop. 1978/79: 111 bil. 7). För innevarande år ligger den gräns där skatt uppkommer kring 7700 kr. Det exakta beloppet är beroende av den kommunala skattesatsen.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att det inte finns anledning att nu höja deklarationspliktsgränsen.

Åtskilliga av de övriga regler som anknyter till beloppet 6000 kr. har närmare samband med deklarationspliktsgränsen än med grundavdragets belopp och bör följaktligen inte heller ändras i detta sammanhang. Sådana regler finns i 8 § och 12 § 1 mom. SFL, avseende redovisningen av barns förmögenhet, och i 68 § TL, avseende längdföring av beslutade taxeringar.

Den nedre inkomstgränsen för tillhörighet till den obligatoriska sjukpenningförsäkringen har alltsedan denna infördes nära följt deklarationspliktsgränsen (prop. 1973: 46 s. 99). Jag föreslår därför – efter samråd med chefen för socialdepartementet – inte heller någon ändring i reglerna härom eller de därtill anknyttande reglerna rörande arbetsskadeförsäkring. Som en följd härav bör inte heller de beskattningsregler som föreskriver att sjukpenning m. fl. beskattade förmåner är skattepliktiga i den mån de grundar sig på en förvärvsinkomst om minst 6000 kr. ändras i detta sammanhang.

Gift, vars make saknar inkomst, medges enligt 2 § 4 mom. uppbördslagen (1953: 272), UBL, skattereduktion med 1800 kr. Avtrappning sker med 30 % av andra makens inkomst och rätten till skattereduktion upphör således när inkomsten uppgår till 6000 kr. Före höjningen av grundavdraget från 4500 kr. till 6000 kr. var avtrappningsprocenten 40 och avtrappningen således avslutad vid 4500 kr. Vid ändringen anfördes också att procentsatsen kom i bättre överensstämmelse med den marginalskattesats som blev aktuell för inkomster som översteg den gräns där skatt uppkom.

Frågor rörande bl. a. familjebeskattningen ingår i det uppdrag som har lämnats till familjeekonomiska kommittén (S 1979: 06). Med hänsyn härtill är jag inte beredd att ta upp frågan om någon ändring av nuvarande regler på denna punkt.

I samband med ändringarna av sjömansskatten för år 1979 öppnades en möjlighet för RSV att fastställa de sjömansskattetabeller, som avses i 9 a § lagen (1958: 295) om sjömansskatt, SjöL, och som används i de enskilda

fallen, med beaktande av förändringar som hade skett i fråga om inkomstbeskattningen av landinkomst. Vid fastställandet av tabellerna skall nämligen beaktas ändringar i fråga om uttaget av statlig inkomstskatt och storleken av den skattereduktion som medges enligt UBL, varmed har avsetts den särskilda skattereduktionen. Däremot kan ändringar av grundavdraget inte automatiskt beaktas och förslag om ändringar i sjömansbeskattningen förelades därför riksdagen när grundavdraget höjdes från 4 500 kr. till 6 000 kr. och den särskilda skattereduktionen sänktes i motsvarande mån (prop. 1979/80: 58 s. 59). I annat fall hade endast sänkningen av den särskilda skattereduktionen kunnat beaktas och en omotiverad skatteskärpning hade uppkommit för sjömännen.

Enligt min mening bör emellertid denna gången en annan lösning väljas. Det kan inte rimligen anföras några skäl mot att RSV vid utfärdandet av tabeller lika väl kan beakta en beloppsmässig höjning av grundavdraget vid taxeringen till kommunal inkomstskatt som förändringar i statsskatteskalen. Jag föreslår därför att 9 a § Sjl kompletteras med bestämmelser att även ändringar av grundavdragets storlek kan beaktas. I fråga om sjömansbeskattningen finns också i anvisningarna till 12 § Sjl en bestämmelse om högsta möjliga avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga som anknyter till grundavdragets storlek och som bör ändras i detta sammanhang.

Den tekniska utformningen av de särskilda skattelättnaderna för folkpensionärer anknyter till grundavdragets storlek. Vidare finns i 53 § 1 mom. KL en regel om skatteplikt för viss pension till utomlands bosatt pensionär till den del pensionen överstiger 6 000 kr. Sistnämnda belopp anknyter till grundavdraget och bör justeras såvitt avser taxeringen till kommunal inkomstskatt. I fråga om taxeringen till statlig inkomstskatt är läget ett annat. Efter de ändringar som genomförs behövs undantaget här inte längre för att uppnå de ursprungligen åsyftade verkningarna. Den föreslagna skatteskalen innebär att statlig inkomstskatt inte tas ut förrän inkomsten överstiger en basenhet (6 900 kr. år 1982). Undantaget från skattskyldighet bör således upphävas i denna del, vilket föranleder ändring i 6 § 1 mom. SIL. Övriga frågor rörande folkpensionärernas skattelättnader har jag redan behandlat.

Jag har i det föregående föreslagit att den särskilda skattereduktionen skall slopas och jag skall här redovisa de lagändringar som förslaget påkallar. Bestämmelserna om den särskilda skattereduktionen finns i huvudsak i 2 § 5 mom. UBL som alltså bör upphävas. Därutöver finns hänvisningar till detta lagrum eller i övrigt bestämmelser som rör den särskilda skattereduktionen i punkt 1 av anvisningarna till 50 § KL, 2 § 2 mom. UBL, 68 § TL, 4 § lagen (1970: 172) om begränsning av skatt i vissa fall, 6 § lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning samt – som jag nyss nämnde – i 9 a § Sjl. Dessa lagrum får således ändras.

3.4.2 Övriga frågor

Enligt 22 § 1 mom. TL föreligger deklarationsskyldighet oberoende av inkomstförhållandena för fysisk person som har tillgångar, vars värde överstiger 200 000 kr. Motsvarande gäller för sådan juridisk person som är skattskyldig till förmögenhet, om värdet överstiger 15 000 kr. Beloppsgränserna anknuter till förutvarande skattepliktsgräns för förmögenhetsskatten.

Under hösten 1980 (prop. 1980/81: 42, SkU 1980/81: 11, rskr 1980/81: 94, SFS 1980: 1055) höjdes skattepliktsgränserna fr. o. m. 1982 års taxering till 400 000 kr. resp. 25 000 kr. Reglerna om deklarationsskyldighet bör givetvis anpassas till höjningen av beloppen.

Jag vill i sammanhanget ta upp även en fråga av förenklingsnatur. Beskattningsbar förmögenhet avrundas f. n. nedåt till helt hundratal kronor. Detta innebär att tabellerna för skatteberäkningen blir omfattande. Skillnaden mellan varje steg i tabellen uppgår till högst tre kronor. Önskemål har därför framförts om avrundning till helt tusental kronor. Jag föreslår att så sker, vilket föranleder en ändring i 9 § SFL.

Även vid inkomstbeskattningen bör en förändring ske i reglerna om avrundning. Taxerad inkomst avrundas f. n. till helt tiotal kronor. Beskattningsbar inkomst för skattskyldiga som avses i 10 § 1 mom. SIL (fysiska personer, dödsbon och familjestiftelser) avrundas nedåt till helt hundratal kronor. Vid taxeringen till statlig inkomstskatt skiljer sig för de flesta skattskyldiga taxerad inkomst från beskattningsbar inkomst endast genom att olika avrundningsregler gäller. Jag föreslår att taxerad inkomst för fysiska personer m. fl. avrundas till helt hundratal kronor. Avrundning av grundavdrag som skall beräknas för en del av ett år på grund av att vistelsen i landet har varat endast en del av året eller att sjoinkomst har uppburits under en del av året bör då ske uppåt till helt hundratal kronor. När grundavdraget var 4 500 kr. skedde avrundning uppåt till helt tiotal kronor. Förslaget föranleder ändringar i 47 a § KL och 5 § SIL.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom budgetdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1968: 430) om mervärdeskatt,
2. lag om särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt,
3. lag om ändring i lagen (1980: 953) om särskilt investeringsavdrag för inventarieanskaffning,
4. lag om ändring i lagen (1980: 954) om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten m. m.,
5. lag om ändring i lagen (1980: 456) om insättning på tillfälligt vinstkonto,

6. lag om ändring i skogskontolagen (1954: 142),
7. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),
8. lag om ändring i lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt,
9. lag om ändring i lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt,
10. lag om ändring i uppbördslagen (1953: 272),
11. lag om ändring i taxeringslagen (1956: 623),
12. lag om ändring i lagen (1958: 295) om sjömansskatt,
13. lag om ändring i lagen (1970: 172) om begränsning av skatt i vissa fall,
14. lag om ändring i lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning.

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4.3*.

Med hänsyn till lagstiftningsärendets brådskande natur anser jag att lagrådets yttrande inte bör inhämtas.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen.

Sammanfattning av betänkandet (Ds B 1981: 7) Folkpensionärernas beskattning

Bestämmelser om att folkpensionärer vid taxeringen skulle kunna medges extra avdrag för nedsatt skatteförmåga tillkom redan 1948. Åtskilliga förändringar av reglerna har vidtagits därefter, men huvuddragen i systemet är fortfarande desamma.

Det extra avdraget är f.n. så avpassat att den som uppbär endast grundförmåner (= ålderspension och pensionstillskott) inte behöver betala skatt. När inkomsten är större reduceras det extra avdraget med 40% av överskjutande belopp.

Genom att pensionsförmånerna är knuta till basbeloppet stiger de – räknat i antal kronor – regelbundet. Detta medför i sin tur att också maximibeloppet för det extra avdraget måste höjas årligen. Det inkomstskikt inom vilket extra avdrag skall medges kommer därigenom att öka med 3 1/2 gånger det belopp det extra avdraget stiger.

Vid fastställandet av det extra avdraget utgår man från den högsta kommunala skattesatsen i landet. Detta leder till att de folkpensionärer, som är bosatta i kommuner, som har lägre kommunalskatt, kan ha viss inkomst utöver grundförmånerna utan att behöva betala skatt.

De nuvarande reglerna för beräkning av extra avdrag för folkpensionärer har medfört och kommer i allt högre grad att medföra att skattelättnader medges folkpensionärer med betydande sidoinkomster.

Det extra avdraget beräknas vid 1982 års taxering inte vara fullt avtrappat förrän vid en inkomst på 52 550 kr. för gift folkpensionär, vars make också uppbär folkpension, och på 63 050 kr. för ensamstående folkpensionär och för gift folkpensionär, vars make saknar folkpension. Vid 1983, 1984 och 1985 års taxeringar beräknas motsvarande siffror till 57 800 och 69 000, 64 450 och 76 350 resp. 70 400 och 83 350 kr.

Den kritik, som kan riktas mot det nuvarande systemet för skattelindring för folkpensionärer – extra avdrag – är främst att det leder till mycket höga margineffekter för den, vars inkomster ligger inom avtrappnings-skiktet för det extra avdraget samt att skatteförmånerna år från år successivt sträcks ut till allt högre inkomster.

De höga margineffekterna är en samlad följd av den progressiva stats-skatten, avtrappningen av det extra avdraget och avtrappningen av det kommunala bostadstillägget, medan utsträckningen av skatteförmånerna till allt högre inkomstskikt beror på avtrappningsreglerna för det extra avdraget.

En sänkning av margineffekten är enligt vår uppfattning av grundläggande betydelse för en långsiktig lösning av frågan om folkpensionärernas beskattning. En sådan sänkning skulle kunna åstadkommas genom en lägre

avtrappningstakt av det extra avdraget och det kommunala bostadstillägget. Detta skulle emellertid i sin tur leda till att förmånerna kom att utsträckas till ännu högre inkomster än som sker i dag. Den förbättring som skulle erhållas i fråga om marginaleffekten skulle alltså medföra en icke önskvärd utvidgning av den grupp folkpensionärer, som erhåller förmåner och som alltså behandlas gynnsammare än skattskyldiga i aktiv ålder i motsvarande inkomstskikt.

Det nu sagda visar att det inte är möjligt att åstadkomma ett system som både eliminerar marginaleffekter och samtidigt begränsar lättnader till pensionärer med låga eller mer måttliga sammanlagda inkomster.

Enligt vår uppfattning skulle en långsiktig lösning av frågan om folkpensionärernas beskattning kunna åstadkommas genom en generell förbättring av pensionsförmånerna och ett borttagande av det extra avdraget.

Den skattemässiga särbehandling, som i dag sker av folkpensionärerna, skulle därvid ersättas med en så omfattande förbättring av förmånssidan att skattekraften blev så stor även för den som uppbar de lägsta förmånerna att folkpensionen kunde beskattas enligt de regler som gäller för skattskyldiga i aktiv ålder.

En sådan höjning av förmånerna skulle dessutom ha en gynnsam inverkan på marginaleffekten.

En generell höjning av pensionsförmånerna är emellertid en reform av så betydande omfattning, att den legat utanför ramen för vårt uppdrag. Vi pekar därför endast på att en sådan höjning synes vara en framkomlig väg för att erhålla en långsiktig lösning vad gäller beskattningsreglerna för folkpensionärer och förordar att frågan blir föremål för ytterligare utredning.

Fram till dess en omfattande generell utbyggnad av förmånssidan kan komma till stånd bör de särskilda skattelättnaderna till folkpensionärerna alltfjämt utgå i form av extra avdrag. I sin nuvarande utformning leder detta system emellertid till att skattelättnader medges även folkpensionärer, vars inkomster är jämförbara med inkomsterna för skattskyldiga i aktiv ålder. Enligt vår uppfattning har skattelättnaderna för folkpensionärerna därigenom blivit mer omfattande än vad som kan anses vara motiverat. Vi föreslår därför att avtrappningsreglerna för det extra avdraget ändras så att avdrag fortsättningsvis inte kommer att medges i så höga inkomstskikt som f. n.

Med beaktande av att marginaleffekten så långt det är möjligt inte bör uppgå till eller överstiga 100% har vi funnit att avtrappningen av det extra avdraget lämpligen bör ske olika fort i olika inkomstskikt.

Enligt vårt förslag bör avtrappningen av det extra avdraget till en början ske med 66 2/3% av den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten, till den del denna är större än det belopp som berättigar till största extra avdrag. När den taxerade inkomsten ökat med belopp motsvarande 3 basenheter bör avtrappningen sänkas till 40% och när inkomsten stigit

ytterligare med belopp motsvarande 1.5 basenheter, bör avtrappningen sänkas till 33 1/3 %. (Basenheten för år 1981 = 6400 kr.)

De av oss föreslagna nya avtrappningsreglerna skulle om de genomfördes år 1982 medföra att skatteintäkterna nämnda år skulle öka med sammanlagt 1200 milj. kr. En sådan skattesärpning skulle i vissa fall kunna drabba den enskilde pensionären ganska hårt. Enligt vår uppfattning bör därför de nya reglerna införas successivt under en treårsperiod, så att avtrappningen år ett skall vara 50 – 40 – 33 1/3 % i de tidigare angivna inkomstskikten. År två skall avtrappningen skäras till 60 – 40 – 33 1/3 % för att år tre slutligen fastställas till 66 2/3 – 40 – 33 1/3 %. Skatteintäkterna kommer därigenom mätt i 1982 års penningvärde att öka med ca 500 milj. kr. år ett, 460 milj. kr. år två och 240 milj. kr. år tre.

För att större skattemässig rättvisa skall uppnås mellan pensionärer bosatta i olika kommuner, bör vid beräkning av extra avdrag hänsyn tas till skattesatsen i hemortskommunen.

De kommunala skattesatserna i landet bör delas in i fyra olika skikt och extra avdrag bör medges med lika stora belopp för pensionärer, som har likartade inkomstförhållanden och som är bosatta i kommuner vars skattesats ligger inom samma skikt. Inom en kommun finns i allmänhet flera olika skattesatser till följd av olikheter i utdebiteringen mellan olika församlingar. Vid beräkningen av extra avdrag skall beaktas skattesatsen i den församling, där den skattskyldige är bosatt.

Skatteintäkterna kan beräknas öka med ca 120 milj. kr. år 1982, om den kommunala skattesatsen beaktas i nu nämnd omfattning vid fastställandet av extra avdrag.

Enligt vår uppfattning bör den pensionär, som senast året före beskattningsåret fyllt 65 år och som har inkomster av eget arbete, erhålla ett särskilt avdrag. Avdraget bör motsvara inkomstens storlek men vara maximalt till 2000 kr. Det totala skattebortfallet till följd av detta avdrag kan beräknas till 210 milj. kr.

Förmögenhet, som uppgår till belopp mellan 90000 och 150000 kr. reducerar enligt gällande regler det extra avdraget. De redan tidigare höga marginaleffekterna kan härigenom komma att höjas ytterligare. För att i någon mån begränsa denna höjning av marginaleffekten föreslår vi att den övre förmögenhetsgränsen höjs från 150000 till 225000 kr.

Vid beräkning av förmögenhet för fastställande av extra avdrag får i dag förmånliga värderingsregler tillämpas i fråga om schablontaxerad fastighet och sådan jordbruksfastighet, som i huvudsak används för bostadsändamål.

Enligt vår uppfattning bör dessa regler ändras i fråga om jordbruksfastighet. De förmånliga värderingsreglerna skall enligt förslaget få tillämpas endast på sådan bostadsbyggnad med tillhörande tomt på jordbruksfastighet, som utgör helårs- eller fritidsbostad åt den skattskyldige.

Vid jämkning av extra avdrag till följd av förmögenhetsinnehav skall

enligt gällande regler makars sammanlagda förmögenhet beaktas. Detta kan leda till att båda makarnas extra avdrag trappas av mot en och samma förmögenhet. Enligt förslaget skall vid beräkning av extra avdrag för en av makarna eller för båda vardera maken anses inneha hälften av den gemensamma förmögenheten.

Hemmavarande barns förmögenhet skall enligt förslaget inte längre i något fall kunna påverka storleken av det extra avdrag för nedsatt skatteförmåga, som kan medges föräldrarna.

Förslagen angående ändring av avtrappningsreglerna och hänsynstagande till den kommunala skattesatsen i hemortskommunen vid beräkning av extra avdrag medför en ökning av skatteintäkterna på totalt ca 620 milj. kr. år 1982, medan förslagen angående ändring av förmögenhetsgränsen och införande av ett särskilt avdrag från arbetsinkomst medför kostnader i form av skattebortfall på ca 260 milj. kr. samma år. Därtill kommer visst ytterligare skattebortfall till följd av våra förslag angående makars och hemmavarande barns förmögenhet.

För åren 1983 och 1984 kan skatteintäkterna till följd av våra förslag beräknas öka ytterligare med ca 500 resp. 250 milj. kr. utan att någon ökning av skattebortfallet blir aktuell.

Enligt vår uppfattning bör de belopp, som under åren 1982–1984 återstår i form av ökade skatteintäkter sedan kostnaderna för förslagen räknats bort, i sin helhet användas till en successiv utbyggnad av pensionstillskottet.

Vi vill avslutningsvis framhålla att om de nuvarande reglerna angående grundavdrag, skattesatser och särskild skattereduktion ändras kan detta medföra att våra förslag behöver justeras.

Reservationer i vissa frågor har avgetts av Rune Carlstein och Anita Persson.

Särskilda yttranden har avgetts av Martin Ardbo och Nils Gustavsson.

Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds B 1981: 7) Folkpensionärernas beskattning

Efter remiss har yttranden avgetts av kammarrätten i Jönköping, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket (RFV), riksrevisionsverket (RRV), riksskatteverket (RSV), statens arbetsgivarverk (SAV), statens löne- och pensionsverk (SPV), länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Gävleborgs samt Norrbottens län, äldrearbetskommittén (A 1979:02), Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR), Föreningen Sveriges fögderitjänstemän, Landsorganisationen i Sverige (LO), Landstingsförbundet, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Pensionärernas riksförbund (PRO), Svenska kommunförbundet, Sveriges folkpensionärers riksförbund (SFRF), Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund (TOR) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Länsstyrelsen i Malmöhus län har bifogat yttrande från lokala skattemyndigheten i Helsingborgs fögderi.

LRF har åberopat ett inom Lantbrukarnas skattedelegation upprättat yttrande.

De sifferbeteckningar som anges efter olika rubriker i den följande sammanställningen syftar på motsvarande avsnitt i betänkandet.

1 Förmånsreglernas utformning (4.2)

Generell förbättring på förmånssidan (4.2.1)

Enligt kommitténs uppfattning skulle en generell förbättring av pensionsförmånerna och ett borttagande av det extra avdraget utgöra en sådan långsiktig lösning av frågan om folkpensionärernas beskattning, som efterlyses i direktiven.

Denna uppfattning delas av *socialstyrelsen, länsstyrelserna i Östergötlands, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län, och LRF samt lokala skattemyndigheten i Helsingborg och TCO. Kammarrätten i Jönköping* däremot betvivlar starkt att det med det trängda ekonomiska läge, i vilket vi f. n. befinner oss, skall visa sig ekonomiskt och politiskt möjligt att inom överskådlig tid åstadkomma en generell höjning av pensionsförmånerna av tillräcklig omfattning.

Kommittén har förordat att frågan om en generell höjning av pensionsförmånerna ytterligare utreds. I det framlagda förslaget diskuteras i stället hur folkpensionärernas speciella situation bör beaktas till dess en utbyggnad skett på förmånssidan.

Ytterligare utredning tillstyrks av *socialstyrelsen, SPV, länsstyrelserna i Stockholms och Göteborgs och Bohus län, SACO/SR, Föreningen Sveri-*

ges fögderitjänstemän, Landstingsförbundet och TOR.

Socialstyrelsen anser dessutom att utredningen bör komma till stånd så snabbt att provisoriet inte behöver förverkligas. Samtidigt framför *socialstyrelsen* förslaget att alla inkomsttagare bör likabehandlas. Alla de som uppbär inkomster på 23 528 kr. (vilket motsvarar ålderspension och ett pensionstillskott) eller därunder skall inte erlägga någon skatt. *RRV* framhåller att den nuvarande värdesäkringens bör prövas i ett längre tidsperspektiv.

SAV anser förslaget välavvägt men ifrågasätter om man inte borde avvakta utvecklingen på skatte- och bidragsområdet innan man vidtar omläggning av reglerna för pensionärernas beskattning.

LO avvisar helt förslaget och anser att frågan om likabehandling av pensionärer och andra inkomsttagare bör prövas i det fortsatta arbetet med skattereformens utformning. *PRO* framför liknande synpunkter.

Föreningen Sveriges fögderitjänstemän ifrågasätter om inte den enklaste och snabbaste lösningen skulle vara att göra det kommunala bostadsbidraget skattepliktigt.

Bidrag, skatterabatt (4.2.2 och 4.2.3)

Enligt kommittén bör de särskilda skattelättnaderna alltjämt utgå i form av extra avdrag. Kommittén har emellertid diskuterat att i stället införa ett system med bidrag, alternativt skatterabatt. Kommittén anser att inget av de nämnda systemen medför så positiva effekter att det är motiverat att för en relativt kort tid utföra det merarbete som införandet av en ny metod skulle innebära.

Av de remissinstanser som uttalar sig om dessa modeller är *RRV*, *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* och *TOR* i och för sig positiva till ett system med skatterabatt medan *kammarrätten i Jönköping* är negativ. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* delar kommitténs uppfattning att det i vart fall inte f. n. framkommit tillräckliga fördelar med något annat system som skulle motivera att frågå systemet med extra avdrag.

RRV anför att man vid långsiktigt inriktad prövning – om skattelättnader skall bestå – bör överväga att övergå till ett system med skatterabatt. *RRV* anför vidare.

Skatterabattsmodellen har samma fördelar som systemet med extra avdrag. Skattelättnaden kan beräknas av skatteadministrationen oberoende av flertalet pensionärs uppgiftslämnande och är administrativt enkel att införa. Övergången kan förenas med en fortsatt befrielse från deklara-tionsplikt för pensionärer som endast har grundförmåner. Det går också lätt att göra skatterabatten inkomstprövad.

Skatterabattsmodellen har fördelar även utöver det nuvarande systemet. Inkomstbestämningen i taxeringen kan göras på samma sätt som för övriga inkomsttagare och skiljas från frågan om skattelättnader för pensionärer. Värdet av skattelättnaden kan lättare avläsas av den enskilde pensionären, pensionärskollektivet och det allmänna. Skatterabatten kan konstrueras utan den automatik som inkomstavdrag får vid ökande marginalskatt.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län redovisar likartade åsikter.

Sistnämnda länsstyrelse, liksom *RRV* tillstyrker dock att systemet med extra avdrag behålls; länsstyrelsen med motiveringen att en ny metod är mindre lämplig i ett kortsiktigt perspektiv och *RRV* med hänvisning till det statsfinansiella läget.

Kammarrätten i Jönköping redovisar bl. a. följande överväganden.

Den främsta fördelen med dessa system skulle vara att pensionärerna i skattehänseende skulle komma att behandlas på samma sätt som skattskyldiga i aktiv ålder. Detta skulle emellertid endast gälla själva taxeringsförfarandet. Det såsom en fördel betecknade förhållandet skulle i själva verket vara endast skenbart eftersom pensionärerna i motsats till andra skattskyldiga skulle vara tillförsäkrade ett kontant bidrag att helt eller delvis betala skatten med i ena fallet och total eller partiell befrielse från skatten i det andra. Det blir något av en lek med ord att säga att pensionärerna skall behandlas på samma sätt som andra skattskyldiga då hela syftet med lagstiftningsarbetet är att bereda dem en särskild skattelindring. I vad avser bidraget skiljer sig ett skattepliktigt sådant föga från en generell höjning av folkpensionerna utom i det hänseendet att bidraget kan göras mindre generellt och att kostnaderna därmed kan bli lägre. Vidare har båda systemen och kanske särskilt bidragsalternativet påtagliga nackdelar i form av ökad skyldighet att avlämna självdeklarationer eller avge inkomstförklaringar, i form av marginaleffekter, i form av komplikationer avseende det kommunala skatteunderlaget etc. Nackdelarna synes således överväga.

Extra avdrag (4.2.4)

Kommittén har föreslagit skärpta avtrappningsregler för det extra avdraget samt att hänsyn skall tas till skattesatsen i hemortskommunen. Av de remissinstanser som uttalat sig angående de skärpta avtrappningsreglerna har följande avstyrkt, nämligen *socialstyrelsen*, *SPV*, *länsstyrelserna i Malmöhus* och *Gävleborgs län*, *LO*, *SFRF* och *TCO* samt *lokala skattemyndigheten i Helsingborg*. Följande instanser har tillstyrkt förslaget, nämligen *RFV*, *RRV*, *RSV*, *länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus*, *Östergötlands* och *Norrbottnens län*, *LRF*, *SACO/SR* samt *äldrearbetskommittén*.

Socialstyrelsen, som är tveksam till förslaget, anför bl. a. följande.

Som kommittén påpekar är det inte möjligt – i alla fall inte inom ramen för avdragssystemet – att åstadkomma en lösning av båda dessa problem samtidigt. Kommitténs lösning, och förslag, har en tydlig prägel av kompromiss mellan dessa två oförenliga mål. Resultatet har blivit att båda har uppnåtts i mycket blygsam grad. Och detta har skett till priset av inte oväsentliga skattehöjningar för folkpensionärer med låga eller måttliga sidoinkomster. Denna effekt har motiverat förslaget att sprida införandet av de nya avtrappningsreglerna för det extra avdraget över tre år. Enligt tabell 15 i betänkandet uppgår skattehöjningen exempelvis till i runt tal 18% för dem med årsinkomster på 5 000–10 000 kronor utöver folkpensionens grundförmåner när det föreslagna avtrappningssystemet trätt i kraft

fullt ut. Den totala omfattningen av effekterna framgår av beräkningen att skatteintäkterna ökar med totalt 1 200 miljoner kronor, huvudsakligen från dem med små eller måttliga sidoinkomster utöver folkpensioneringens grundförmåner. De fördelningspolitiska aspekterna härpå har kommittén inte närmare behandlat. Härtill kommer att de föreslagna förändringarna i avdragssystemet, och i all synnerhet reglerna för avtrappningen, blir svåröverskådliga för den enskilde och synes bli invecklade att administrera. Socialstyrelsen finner det därför tveksamt om de mycket begränsade positiva effekter den föreslagna ändringen av avdragssystemet medför skall tillmätas större tyngd än de "nya" olägenheter de medför; detta inte minst med tanke på att de innebär ytterligare ett provisorium i avvaktan på en mer långsiktig lösning av problemen.

SPV, som begränsat sitt yttrande till frågor som rör uträkningen av preliminär skatt, avstyrker förslaget och förordar ytterligare utredning, närmast på grund av svårigheterna att uppnå överensstämmelse mellan preliminär och slutlig skatt.

Länsstyrelsen i Malmöhus län delar inte kommitténs uppfattning att det inte finns utrymme för skatteuttag för de pensionärer som enbart uppbär grundförmåner. Länsstyrelsen anser att förslaget har så många negativa sidor beträffande bl. a. marginaleffekter och disponibel inkomst för pensionärer i jämförelse med inkomsttagare i aktiv ålder att det inte kan accepteras.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser att förslaget har flera inte önskvärda effekter bl. a. genom att det ger mindre möjligheter att använda dator för beräkning av extra avdrag, att det blir svårare för de skattskyldiga att själva räkna ut sitt extra avdrag, att det blir ökade felrisker vid tillämpningen och en felaktig användning av resurser som tillskapat för att komma åt det väsentliga skatteundragandet.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län pekar framför allt på de ökade marginaleffekter som blir resultatet om man skärper avtrappningen och menar att dessa marginaleffekter är höga redan nu.

LO menar att förslaget drabbar dem som redan har måttliga ATP-inkomster.

RFV har från administrativa synpunkter inget att erinra mot förslaget. *RRV* tillstyrker i princip en lösning enligt förslaget men anser att det bör begränsas till att gälla inkomståret 1982. *RSV* har inget att erinra mot avtrappningsreglernas utformning men föreslår att avdraget i stället skall reduceras med 57% av överskjutande taxerad inkomst. Tabellintervallet skulle därmed bli 175 kr. i stället för 167 kr.

Majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig i frågan om hänsynstagande till skattesatsen i hemortskommunen är negativa till förslaget i denna del. Förslaget avstyrks av *RRV*, *RSV*, *SPV*, *kammarrätten i Jönköping*, *länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus* samt *Gävleborgs län*, *LO* och *lokala skattemyndigheten i Helsingborg*. Förslaget tillstyrks av *RFV*, *LRF*, *SACO/SR* och *TOR*.

Kammarrätten i Jönköping ifrågasätter allvarligt om de administrativa merkostnader, som skulle uppkomma genom det föreslagna systemet med ett flertal olika tabeller, står i rimlig proportion till de fördelar som skulle uppkomma.

RSV understryker också den ytterligare särbehandling av folkpensionärer som förslaget leder till och det administrativa merarbetet som uppkommer och anför bl. a.

Kommitténs förslag innebär att man, i syfte att få till stånd en sorts millimeterrättvisa mellan folkpensionärer i olika kommuner, i stället åstadkommer en särbehandling av folkpensionärer i förhållande till övriga skattskyldiga beträffande effekten av den särskilda skattereduktionen. Detta kan knappast ha varit avsikten då den särskilda skattereduktionen infördes för folkpensionärer. Departementschefen uttalade i prop. 1977/78: 49 sid. 39 följande: "I fråga om folkpensionärerna bör skatteomläggningen för år 1978 sikta mot att närma skattereglerna för denna kategori till dem som gäller för inkomsttagare i aktiv ålder. Det sker genom att även pensionärerna får del av den tidigare berörda skattereduktionen samtidigt som det extra avdraget reduceras något."

Fördelen med likformiga regler för samtliga skattskyldiga är att det underlättar den jämförelse som alltid förekommer mellan olika grupper i vårt samhälle. Det är både ett samhällsintresse och ett rättvisekrav att reglerna utformas så att var och en kan bedöma vilka förmåner som ges till olika grupper.

En utökning av tabellantalet gör inte reglerna om extra avdrag mera tillgängliga för den enskilde pensionären eller för granskaren även om den senare vid valet av tabell har tillgång till datorstöd. Vissa svagheter i datorstödet kan inte undvikas. Så t. ex. kommer tabellangivelsen på taxeringsavin inte att stå i överensstämmelse med den skattesats som anges på deklarationsblanketten för dem som utträtt ur svenska kyrkan. Ökningen av tabellantalet blir dessutom svårhanterligt ur informationssynpunkt.

Även *länsstyrelsen i Östergötlands län* är negativ och anför att det inte finns tillräckliga skäl att frångå nuvarande konstruktion. En differentiering av extra avdraget på grund av kommunalskattens storlek skulle ytterligare försvåra det praktiska taxeringsarbetet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län kan inte finna något bärande skäl för att införa förslaget. Länsstyrelsen anser att den ökade komplexiteten i skattesystemet som skulle bli följden av förslagets genomförande inte står i någon rimlig proportion till de förhållandevis obetydliga konsekvenser förslaget skulle få för den enskilde folkpensionären.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län menar att visserligen kan rättvisekrav tala för ett sådant hänsynstagande men att sådana krav också gör sig gällande för andra skattskyldiga än folkpensionärer. Om inte skattesystemet ändras så att alla skattskyldiga kompenseras för högre kommunalskattesats, bör inte folkpensionärer särbehandlas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att förslaget bör genomföras un-

der förutsättning att beräkningarna kan ske helt maskinellt och om informationsproblemen kan lösas enkelt. Om hanteringen inte kan lösas ADB-mässigt, bör förslaget belastning på skatteadministrationen beräknas.

SACO/SR tillstyrker förslaget och TOR har heller inget att erinra här-
emot.

2 Sidoinkomst (4.3)

Arbetsinkomst (4.3.1)

Kommittén föreslår att den pensionär, som senast året före beskattningsåret fyllt 65 år och som har inkomster av eget arbete, bör erhålla ett särskilt avdrag som skall motsvara inkomstens storlek men vara maximerat till 2 000 kr.

Majoriteten av remissinstanserna avstyrker förslaget, nämligen RRV, RSV, SPV, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Gävleborgs och Norrbottens län, Landstingsförbundet, LRF, LO, PRO, TCO och lokala skattemyndigheten i Helsingborg. Följande remissinstanser tillstyrker: socialstyrelsen, RFV, kammarrätten i Jönköping, länsstyrelserna i Malmöhus och Göteborgs och Bohus län, SACO/SR, SFRF, TOR och äldrearbetskommittén.

RRV avstyrker förslaget och menar att särbehandlingen av pensionärer förstärks och anför bl. a.

Förslaget om ett särskilt avdrag för arbetsinkomster kan dessutom befaras medföra en ökad belastning på skatteadministrationen. Den föreslagna utformningen av detta avdrag liknar förvärvsavdraget. RRV har i en aktuell undersökning konstaterat, att förvärvsavdraget är en av de vanligaste förfrågnings- och avvikelsepunkterna vid taxeringen. Enligt en uppskattning från en urvalsundersökning på 1979 års taxering gjordes i fråga om förvärvsavdraget 128 000 avvikelser eller förfrågningar med korrigeringar på 77 milj. kr till nackdel och 106 milj. kr till fördel för de skattskyldiga.

RSV menar att förslaget innebär att avsteg måste göras dels från den skatterättsliga principen om en rättvis och likformig beskattning och dels från skatteförmågeprincipen. RSV anför vidare bl. a.

Förslaget får sannolikt dessutom en del mindre acceptabla effekter. Riskerna är stora att det uppmuntrar till "skentransaktioner" i sådana situationer där utbetalaren har avdragsrätt. Förslaget är med andra ord ett "brott" mot reciprocitetsprincipen. Riskerna för missbruk är av förklarliga skäl störst i de fall där intressegemenskap råder mellan utbetalare och mottagare. Det kan exempelvis gälla delägare i fåmansföretag. Även om "brottet" får anses ringa torde det ändå vara tillräckligt för att det skall uppfattas som oacceptabelt.

Länsstyrelsen i Stockholms län betvivlar inte att ett sådant avdrag kan få vissa positiva effekter på arbetsutbudet från folkpensionärerna. Detta måste dock vägas mot det ökade administrativa krånglet. Länsstyrelsen ser därför helst att man söker nå den tilltänkta effekten genom den allmänna justeringen av marginalskatterna som aviserats.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser att avdragsfloran redan är tillräcklig och att ett sådant avdrag troligen endast skulle gynna relativt få pensionärer, t. ex. pensionärer som innehar jordbruksfastighet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anför bl. a.

Förslaget är märkligt eftersom i direktiven sägs att folkpensionärer i större utsträckning ska behandlas enligt samma skatteregler som gäller för andra inkomsttagare. Förslaget strider dessutom mot grundläggande beskattningsprinciper. De avdrag som medges inom beskattningsrätten för närvarande motsvaras antingen av verkliga eller schabloniserade kostnader. Ett befintligt avdrag som närmast kan jämföras med det nu föreslagna är förvärvsavdrag som medges skattskyldig med hemmavarande barn och A-inkomst. För denna kategori kan avdraget ses som en schabloniserad kostnad som förvärvsarbete medför för föräldrar med minderåriga barn. Det nu föreslagna avdraget för folkpensionärer har inte förankring i några kostnader.

LRF anser inte heller att förslaget bör genomföras då det strider mot grundprinciperna i taxeringslagen om likformig och rättvis taxering. Enligt *LRF*'s mening kan förslaget tänkas medföra missbruk i fall där intressegemenskap föreligger mellan utbetalaren och mottagaren.

LO anser att det inte heller framstår som rimligt att folkpensionärer med måttlig ATP skall drabbas av ytterligare försämringar för att finansiera ett särskilt avdrag på 2 000 kr. för pensionärens arbetsinkomster. Det skulle så som påpekas av flera reservanter kunna utnyttjas bara av en mycket begränsad grupp ålderspensionärer. För de pensionärer som har en arbetsinkomst av någon omfattning kvarstår dessutom marginalskatteproblemet i all huvudsak.

PRO konstaterar att skattefria arbetsinkomster endast kan utnyttjas av en synnerligen begränsad del av pensionärskollektivet. De som av olika skäl inte kan utnyttja förmånen tillhör i hög grad den grupp som genom skärpta regler får betala högre skatt. *PRO* finner det orimligt att en sådan effekt skall slå igenom i skattesystemet.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget trots den principiella inställningen att man bör vara restriktiv med att utöka avdragsfloran i beskattningssystemet och anför bl. a.

Skälet härför är att de nuvarande margineffekterna för de ålderspensionärer som önskar arbeta, och härför erhåller inkomst, är direkt avskräckande, genom kombinationen progressiviteten i den statliga inkomstbeskattningen – avtrappningen av det kommunala bostadstillägget – avtrappningen av det extra avdraget. Detta i kombination med vetskapen om

vad aktivitet, alldeles speciellt i form av meningsfullt arbete (i stället för sysselsättningsterapi av olika slag) betyder för att skjuta upp åldrande-processen motiverar enligt styrelsens uppfattning att man stimulerar sådant arbete för ålderspensionärerna. Förutom det rent mänskligt och socialt positiva i att fler ålderspensionärer, som önskar och förmår det, arbetar kan det i flera avseenden få gynsam resultat för samhällsekonomin, dels att minska vård- och omvårdnadskostnaderna, dels att bättre utnyttja de kunskaper och erfarenheter och den arbetsförmåga som nu finns som outnyttjad resurs hos många äldre människor. — Det föreslagna avdraget synes vara det enklaste sättet att uppnå en sådan stimulans.

Socialstyrelsen instämmer i det förslag som framförts i särskilt yttrande av en av de sakkunniga, Martin Ardbo, att förvärvsinkomstavrdraget på 2000 kronor värdesäkras genom anknytning till basbeloppet. Om inte avdraget skall urholkas, genom den sannolika penningvärdesutvecklingen åren framöver, torde detta vara det enklaste sättet att tillgodose skyddet av avdragets reala värde. Det bör i så fall övervägas om inte den allra enklaste konstruktionen vore att uttrycka avdraget i procent av basbeloppet. I förhållande till de basbelopp som gällde för mars-maj 1981 (kommitténs betänkande kom i april 1981) skulle avdraget kunna preciseras som 12 % av basbeloppet.

Även kammarrätten i Jönköping tillstyrker förslaget och anför.

Frågan om behandlingen av pensionärernas arbetsinkomster aktualiserar ånyo problem med marginaeffekter. Såsom framgår av betänkandet finns det bland pensionärerna ett långt ifrån obetydligt intresse för skilda former av fortsatt förvärvsverksamhet. Pensionärernas lust för en fortsatt arbetsinsats torde ha främst två bevekelsegrunder, en av ekonomisk natur och en av ideell/social natur. Den ekonomiska bevekelsegrunden kan kort beskrivas som en önskan eller ett behov att dryga ut pensionen. Den ideella/sociala bevekelsegrunden består av en önskan att "hålla i gång", vilken kan ha flera komponenter, såsom ökat välbefinnande av en efter åldern anpassad arbetsinsats, rädsla att förlora sociala kontakter, behov av en lagom blandning av arbetstid och fritid etc. Båda slagen av bevekelsegrunder kan givetvis samtidigt vara av betydelse för den enskilde pensionären. Även om en pensionär huvudsakligen har ett eller flera ideella skäl för sin önskan att göra en fortsatt arbetsinsats måste lusten till en sådan kraftigt minska om den ekonomiska behållningen blir ringa eller ingen. Enligt kammarrättens bedömning är det främst av sociala skäl ett samhällsintresse att underlätta fortsatta arbetsinsatser av godo för hälsotillstånd, social samhörighet och trivsel i fall då pensionärens krafter gör dem möjliga. Detta samhällsintresse kan inte tillgodoses utan att marginaeffekterna angrips. För många pensionärer måste det bli fråga om att vid återkommande tillfällen rycka in som vikarie eller arbetsförstärkning på den tidigare arbetsplatsen. Bl. a. med hänsyn härtill finner kammarrätten kommitténs förslag om ett fast avdrag från arbetsinkomst med 2000 kr. vara otillräckligt. Om man i stället väljer ett procentuellt avdrag skulle minskningen av marginaeffekten likväl bli tillräcklig samt den övre avdragsgränsen kunna sättas högre än 2000 kr. Kammarrätten har den uppfattningen att avdrag med exempelvis 25 procent av arbetsinkomsten, maximerat till förslagsvis 5000 kr. och således av betydelse för beskattningen upp till en arbetsinkomst av 20000 kr., bättre skulle tillgodose

syftet med denna form av skattelindring. Det bör observeras att lösningen av detta problem kan bli avhängig av vilken form man ger de ovan angivna avtrappningsbestämmelserna.

Äldrearbetskommittén anser att det bör övervägas om inte utrymme finns att medge avdrag med större belopp än som föreslagits.

3 Förmögenhetens betydelse för storleken av extra avdrag (4.4)

Beloppsgränser (4.4.1)

Enligt kommitténs förslag bör den övre förmögenhetsgränsen höjas till 225 000 kr. Förmögenhet, som uppgår till belopp mellan 90 000 kr. och 225 000 kr., kommer då att reducera det extra avdraget, medan förmögenhet som är större än 225 000 kr. medför att något extra avdrag inte kommer att utgå.

Följande remissinstanser tillstyrker: *RFV, RRV, länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus och Norrbottens län, LRF, SACO/SR, Föreningen Sveriges fögderitjänstemän* och *TOR*. Avstyrker gör däremot *RSV, SPV, länsstyrelsen i Gävleborgs län, Landstingsförbundet, LO* och *lokala skattemyndigheten i Helsingborg*.

RRV har inga invändningar mot förslaget men anser att det bör gälla bara för år 1982. *RRV* framhåller också att det finns förmögenhetsregler inom bostadsstödet, för inkomstprövade avgifter och inom förmånssidan i övrigt som berör pensionärer. *RRV* efterlyser en samlad bedömning av de olika förmögenhetsreglerna.

RSV avstyrker förslaget och uttalar att en ytterligare höjning av den övre gränsen torde stå i strid med departementschefens uttalanden i direktiven om att förmånsbehandlingen av folkpensionärer inte bör utvidgas ytterligare.

Värderingsregler (4.4.2)

Kommittén föreslår att de förmånliga värderingsregler som vid förmögenhetsberäkningen får tillämpas på schablontaxerad fastighet och sådan jordbruksfastighet som i huvudsak används för bostadsändamål skall få tillämpas på endast sådant bostadshus med tillhörande tomt på jordbruksfastighet, som används som bostad av den skattskyldige.

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget. *RFV, RRV, RSV, länsstyrelserna i Malmöhus och Gävleborgs län, LRF, SACO/SR, Föreningen Sveriges fögderitjänstemän* och *TOR* tillstyrker förslaget. *SPV, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* och *LO* avstyrker däremot förslaget.

RSV är positivt till förslaget och anför.

Värderingsreglerna för jordbruksfastighet vid 1981 års fastighetstaxering har lett till att kommittén kunnat föreslå mera hanterliga regler vid den förmånliga förmögensvärderingen av jordbruksfastighet.

Att begreppet "jordbruksfastighet som i huvudsak används för bostadsändamål" utmönstras ur lagtexten och ersätts med det mera lättolkade "sådan bostadsbyggnad med tillhörande tomt på jordbruksfastighet som används som bostad av den skattskyldige" innebär enligt RSVs mening att tillämpande myndigheter och domstolar avlastas ett stort bekymmer och torde dessutom leda till en mera likformig tillämpning än nuvarande regler.

Länsstyrelsen i Malmöhus län tillstyrker i princip förslaget men påpekar.

Länsstyrelsen har i princip inget annat att erinra mot kommitténs förslag (jämför dock vad som anföres under schablontaxerad fastighet) än att viss ändring bör ske i föreslagen lydelse till anvisningarna till 50 § kommunal-skattelagen. Meningen "Vid beräkning av hur stort lånat kapital, som lagts ner i bostadsbyggnaden och tomten, skall det i hela jordbruksfastigheten nedlagda lånade kapitalet fördelas i proportion till storleken av åsatta delvärden" bör ändras till "På bostadsbyggnaden och tomten skall anses belöpa så stor del av låneskulderna i förvärvskällan som byggnadens och tomtens taxeringsvärde utgör av det sammanlagda värdet av tillgångarna i förvärvskällan inklusive byggnaden och tomten."

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser det inte motiverat med förmånligare värdering av förmögenhet som består av fritidshus. Däremot bör enligt länsstyrelsens uppfattning, den förmånligare värderingen behållas för förmögenhet i jordbruksfastighet och schablontaxerad fastighet som är den skattskyldiges permanentbostad. *LRF* tillstyrker förslaget. Det blir enligt deras mening lätt att tillämpa och det passar väl in på de nya reglerna om förmögensvärdering av företagsförmögenhet.

Däremot avstyrker *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* de föreslagna reglerna. Enligt länsstyrelsen föreligger det stor risk till misstag vid framför allt proportioneringen av fastighetsskulden på bostadsdel och övrig del. Eftersom skulderna förändras från år till år är detta en beräkning som måste göras varje år för folkpensionärer som innehar jordbruksfastighet. Beräkningen synes inte heller möjlig att utföra med skattedatorn.

Äkta makars förmögenhet (4.4.3)

Kommittén har föreslagit att, vid beräkning av extra avdrag för en av makarna eller för båda, vardera maken skall anses inneha hälften av den gemensamma förmögenheten.

Följande remissinstanser var positiva, nämligen *RFV*, *RRV*, *länsstyrelsen i Malmöhus län*, *LRF*, *SACO/SR*, *Föreningen Sveriges fögderitjänstemän* och *lokala skattemyndigheten i Helsingborg*. Däremot var *RSV*, *SPV*, *länsstyrelsen i Gävleborgs län* och *LO* negativa.

Föreningen Sveriges fögderitjänstemän är i princip positiv till förslaget

men påpekar att förekomsten av flera olika förmögenhetsbegrepp betyder ytterligare en komplikation vid den praktiska tillämpningen av beskattningsreglerna. *TOR* anför liknande synpunkter.

RSV är negativt till förslaget och anför.

Kommittén föreslår att vardera maken vid beräkning av extra avdrag för var och en av dem eller för båda skall anses inneha hälften av den gemensamma förmögenheten. Här skapas återigen särregler för en grupp som innebär avsteg från gällande principer om sambeskattningsregler av förmögenhet och i samband därmed även avsteg från skatteförmågeprincipen enligt gällande skattesystem. Förslaget innebär att makar med en sammanlagd förmögenhet om exempelvis 420 000 kr., dvs. en beskattningsbar förmögenhet, kan komma att medges extra avdrag om inte avkastningen lägger hinder i vägen. Skattebortfallet till följd av detta förslag torde enligt utredningen vara försumbart. Det torde således vara få pensionärer som berörs av denna regel. Detta är enligt *RSV*s mening ett avgörande skäl att inte införa en sådan bestämmelse som skulle ytterligare försvåra tillämpningen av de redan idag krångliga reglerna om extra avdrag. Förslaget innebär att granskaren och givetvis den enskilde pensionären, som vill beräkna sin skatt, i en och samma deklaration kan få tre olika förmögenhetsbegrepp att arbeta med, dvs. skattepliktig förmögenhet enligt lagen om statlig förmögenhetsskatt, förmögenhet med hänsyn till särskilda beräkningsgrunder för förmögenhet i fast egendom vid beräkning av extra avdrag och förmögenhet enligt särskilda beräkningsgrunder för makar vid beräkning av extra avdrag.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län biträder inte förslaget utan anser att det strider mot principen att makar skall sambeskattas för förmögenhet.

Hemmavarande barns förmögenhet (4.4.4)

Hemmavarande barns förmögenhet skall enligt förslaget inte längre i något fall kunna påverka storleken av det extra avdrag som kan medges föräldrarna. Förslaget tillstyrks av *länsstyrelsen i Malmöhus län*, *LRF* och *SACO/SR*. Flertalet remissinstanser uttalar sig inte i frågan.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1968: 430) om mervärdeskatt

Härigenom föreskrivs att 13 och 59 §§ lagen (1968: 430) om mervärdeskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Skatten utgår med *nitton* procent av beskattningsvärdet.

Mervärdeskatt utgår med *nitton* procent av beskattningsvärdet. För monteringsfärdigt hus utgår dock skatten med *elva och fyra tiondels* procent av beskattningsvärdet.

Beskattningsvärdet är lika med varans värde, beräknat enligt 6 § tullförordningen (1973: 979), med tillägg av tull samt annan statlig avgift eller skatt, mervärdeskatten inbegripen.

Vid bestämmande av beskattningsvärdet i fall som avses i 13 § tullförordningen iakttages att, om varan

reparerats i utlandet, beskattningsvärdet är lika med det belopp som betingats för reparationen med tillägg som i andra stycket sägs,

bearbetats på annat sätt eller tillverkats av svenskt eller i Sverige förtullat material, avdrag får medges för vad som i annan ordning belagts med mervärdeskatt,

tillverkats med utnyttjande av svenskt konstruktionsarbete eller annan liknande svensk prestation, avdrag får medges för värdet av sådant arbete eller sådan prestation.

Denna lag träder i kraft den 1 november 1981.

¹ Lagen omtryckt 1979: 304.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 885.

² Senaste lydelse 1980: 676.

³ Senaste lydelse 1980: 676.

2 Förslag till

Lag om särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt medges enligt denna lag.

2 § Avdrag medges vid anskaffning av döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten.

Med inventarier förstås tillgångar som vid inkomsttaxeringen behandlas enligt de bestämmelser som gäller för maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier. Som inventarier anses dock inte nyttigheter som avses i punkt 11 av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen (1928: 370) och inte heller tillgångar som avses i punkt 6 av anvisningarna till 29 § nämnda lag.

Avdrag medges inte för sådan del av anskaffningsvärdet av inventarier för vilken utgår statsbidrag som avses i åttonde stycket av anvisningarna till 19 § kommunalskattelagen. Avdrag medges inte heller för sådan del av anskaffningsvärdet för vilken investeringsfond enligt lagen (1979: 609) om allmän investeringsfond eller motsvarande äldre författning tas i anspråk.

3 § Avdrag medges inte för

1. inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år,
2. begagnade inventarier,
3. sådana motordrivna fordon och släpfordon som avses i vägtrafikkungörelsen (1972: 603),
4. fartyg, luftfartyg och järnvägsvagnar samt containrar och liknande anordningar för befordran av gods,
5. föremål avsedda för utsmyckning.
6. inventarier för vilka anskaffningsvärdet, minskat med mervärdeskatt, under en redovisningsperiod som avses i 22 § första stycket lagen (1968: 430) om mervärdeskatt inte har uppgått till sammanlagt minst 2 000 kronor.

Bestämmelserna i första stycket 3 gäller inte släpvagn som dras av traktor eller motorredskap och som används endast på sätt som anges i vägtrafikskattelagen (1973: 601) i fråga om traktor klass II.

Omfattar en redovisningsperiod annan tid än två kalendermånader skall beloppet enligt första stycket 6 justeras i motsvarande mån.

4 § Avdrag medges endast för inventarier som levereras under tiden den 1 oktober 1981—den 31 december 1982. Avdrag medges dock inte om leveransen grundar sig på ett skriftligt avtal som har träffats före den 1 november 1980. I fråga om inventarier som den skattskyldige har tillverkat själv medges avdrag endast under förutsättning att tillverkningen har påbörjats efter den 31 oktober 1980 och avslutats under tiden den 1 oktober 1981—den 31 december 1982.

För inventarier, som har förvärvats från någon med vilken den skattskyldige är i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, medges avdrag endast om inventarierna har tillverkats av säljaren och tillverkningen har påbörjats efter den 31 oktober 1980.

Avdrag för en viss inventarieanskaffning medges inte enligt både denna lag och lagen (1980: 953) om särskilt investeringsavdrag för inventarieanskaffning. Den skattskyldige får själv bestämma vilket avdrag han vill utnyttja.

5 § Avdraget beräknas till 10 procent av anskaffningsvärdet, minskat med mervärdeskatt, av inventarierna. Är den ingående mervärdeskatt som hänför sig till anskaffningen inte i sin helhet avdragsgill enligt lagen (1968: 430) om mervärdeskatt får det särskilda avdraget beräknas endast på den del av anskaffningsvärdet som svarar mot den avdragsgilla ingående mervärdeskatten.

Beloppet av det särskilda avdraget anses som ingående mervärdeskatt. Beloppet skall inte minska avskrivningsunderlaget vid inkomsttaxeringen och skall inte räknas som skattepliktig inkomst vid nämnda taxering.

6 § Utan hinder av vad som föreskrivs i lagen (1968: 430) om mervärdeskatt skall det särskilda avdraget för visst inventarium göras i deklarationen för den redovisningsperiod under vilken leveransen har skett.

7 § Den som i deklaration enligt 22 § lagen (1968: 430) om mervärdeskatt gör avdrag som avses i denna lag skall i en särskild bilaga lämna närmare uppgifter om avdraget. Bilagan skall lämnas till länsstyrelsen samtidigt som deklarationen lämnas.

När särskilda skäl föreligger får länsstyrelsen för viss redovisningsskyldig medge inskränkningar i denna uppgiftsskyldighet eller att uppgiftsskyldigheten får fullgöras på annat sätt. I fråga om sådana beslut gäller 51 § tredje stycket lagen om mervärdeskatt.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980:953) om särskilt investeringsavdrag för inventarieanskaffning

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1980:953) om särskilt investeringsavdrag för inventarieanskaffning skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Vid beräkningen av nettointäkt av jordbruksfastighet eller rörelse enligt kommunalskattelagen (1928:370) och lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt har skattskyldiga, som anskaffat döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, rätt till särskilt investeringsavdrag enligt bestämmelserna i denna lag.

I fråga om handelsbolag beräknas avdraget för bolaget.

Med inventarier förstås vid tillämpning av denna lag tillgångar som vid inkomsttaxeringen behandlas enligt de bestämmelser som gäller för maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier. Som inventarier anses dock inte nyttigheter som avses i punkt 11 av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen och inte heller tillgångar som avses i punkt 5 av anvisningarna till 29 § nämnda lag.

Med inventarier förstås vid tillämpning av denna lag tillgångar som vid inkomsttaxeringen behandlas enligt de bestämmelser som gäller för maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier. Som inventarier anses dock inte nyttigheter som avses i punkt 11 av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen och inte heller tillgångar som avses i punkt 6 av anvisningarna till 29 § nämnda lag.

Särskilt investeringsavdrag enligt denna lag medges inte för inventarier för vilka den skattskyldige har tillgodofört sig investeringsavdrag enligt lagen (1981:000) om särskilt investeringsavdrag vid redovisningen av mervärdeskatt.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980: 954) om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten m. m.

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ lagen (1980: 954) om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Särskilt investeringsavdrag medges endast för arbete som har igångsatts under perioden den 1 november 1980—den 30 september 1981.

Särskilt investeringsavdrag medges endast för arbete som har igångsatts under perioden den 1 november 1980—den 31 oktober 1982.

Ett arbete anses igångsatt när det har påbörjats på arbetsplatsen.

3 §¹

Särskilt investeringsavdrag utgör 10 procent av den del av utgifterna för ny-, till- eller ombyggnad och 20 procent av den del av utgifterna för täckdikning som hänför sig till perioden den 1 november 1980—den 31 mars 1982. Utgifter anses hänförliga till denna period om de avser material som har fogats in i en byggnad eller annat arbete som har utförts under perioden.

Särskilt investeringsavdrag utgör 10 procent av den del av utgifterna för ny-, till- eller ombyggnad och 20 procent av den del av utgifterna för täckdikning som hänför sig till perioden den 1 november 1980—den 31 mars 1983. Utgifter anses hänförliga till denna period om de avser material som har fogats in i en byggnad eller annat arbete som har utförts under perioden.

Investeringsavdrag skall göras för det beskattningsår under vilket ett arbete har utförts. Om arbetet hänför sig till flera beskattningsår och investeringsavdrag på grund av arbetet inte redan har gjorts, får dock hela investeringsavdraget göras vid taxeringen för det sista beskattningsår som kan komma i fråga.

Särskilt investeringsavdrag medges högst med ett belopp som motsvarar den vid taxeringen till statlig inkomstskatt beräknade inkomsten av förvärvskällan före särskilt investeringsavdrag och före — i förekommande fall — avdrag för inkomstbaserad avsättning till resultatutjämningsfond enligt 41 d § kommunalskattelagen (1928: 370), avdrag för avsättning till allmän investeringsreserv enligt lagen (1979: 610) om allmän investeringsreserv, uppskov enligt lagen (1979: 611) om upphovsmannakonto samt avdrag för avsättning för egenavgifter enligt lagen (1981: 691) om socialavgifter. Vad som inte kunnat utnyttjas på detta sätt får vid senare taxering utnyttjas genom avdrag i förvärvskällan, dock senast vid den taxering som

¹ Lydelse enligt prop. 1981/82: 10.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

sker tredje året efter det år då taxering enligt andra stycket har skett. Ett förskjutet investeringsavdrag får – i förekommande fall sedan hänsyn tagits till det på det aktuella beskattningsåret belöpande avdraget – inte överstiga det belopp som har beräknats enligt första meningen.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980: 456) om insättning på tillfälligt vinstkonto

Härigenom föreskrivs att 1–5 och 7 §§ lagen (1980: 456) om insättning på tillfälligt vinstkonto skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Svenskt aktiebolag, svensk ekonomisk förening och svensk sparbank skall, om företagets huvudsakliga verksamhet avser jordbruk, skogsbruk eller rörelse, sätta in medel på ett räntelöst konto i riksbanken (vinstkonto) enligt bestämmelserna i denna lag.

Föreslagen lydelse

1 §

Svenskt aktiebolag, svensk ekonomisk förening och svensk sparbank skall, om företagets huvudsakliga verksamhet avser jordbruk, skogsbruk eller rörelse, sätta in medel på ett räntelöst konto i riksbanken (vinstkonto) enligt bestämmelserna i denna lag. *Kreditinstitut som avses i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel behöver dock inte göra sådan insättning.*

Regeringen får, om det finns särskilda skäl, medge befrielse helt eller delvis från skyldigheten att sätta in medel på vinstkonto.

Företag, som avses i första stycket och som sätter in medel på vinstkonto, har rätt till avdrag enligt bestämmelserna i 4 § för det belopp som i räkenskaperna har avsatts till en särskild fond (vinstfond).

2 §

Insättning på vinstkonto skall göras med ett belopp som motsvarar 25 procent av företagets justerade årsvinst under *det* beskattningsår för *vilket* taxering i första instans sker år 1981 eller – om företaget på grund av förlängning av räkenskapsåret inte skall taxeras *detta* år – år 1982. Understiger den justerade årsvinsten 1 miljon kronor behöver insättning på vinstkonto inte göras.

Insättning på vinstkonto skall göras med ett belopp som motsvarar 25 procent av företagets justerade årsvinst under *de* beskattningsår för *vilka* taxering i första instans sker år 1981 *och* 1983 eller – om företaget på grund av förlängning av räkenskapsåret inte skall taxeras *ett av dessa* år – *närmast följande* år. Understiger den justerade årsvinsten 1 miljon kronor behöver insättning på vinstkonto inte göras.

Med justerad årsvinst avses årsvinsten enligt fastställd balansräkning sedan årsvinsten, i den mån den påverkats av nedan angivna poster,

- a) ökats med erlagda eller beräknade allmänna svenska skatter,
- b) ökats med belopp som har avsatts till allmän investeringsfond enligt lagen (1979: 609) om allmän investeringsfond och annan liknande fond,
- c) ökats med belopp som har donerats till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål,
- d) minskats med restituerade allmänna svenska skatter,
- e) minskats med belopp som enligt 6 § lagen om allmän investeringsfond har återförts från lagerinvesteringsskonto jämte tillägg på sådant belopp,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

f) justerats med belopp som har föranlett ändring av årsvinsten på grund av överföring av allmän investeringsfond och annan liknande fond, samt

g) ökats med belopp som har tagits i anspråk för av- eller nedskrivningar eller concernbidrag utöver vad som kan godtas vid inkomsttaxeringen.

Omfattar beskattningsåret kortare eller längre tid än tolv månader skall den justerade årsvinsten jämkas med hänsyn till detta. Skall företaget taxeras för två beskattningsår skall årsvinsten för de båda beskattningsåren läggas samman, varefter vinsten jämkas med hänsyn till de båda beskattningsårens sammanlagda längd.

Har företaget vidtagit några åtgärder som kan antas ha tillkommit i syfte att helt eller delvis undgå skyldighet att sätta in medel på vinstkonto skall vid bestämmande av underlaget för insättningsskyldigheten bortses från sådana åtgärder.

3 §

Inbetalning till vinstkonto skall ha kommit ett riksbankskontor till handa senast den dag, då företaget enligt 34 § 1 eller 2 mom. taxeringslagen (1956: 623) skall ha avlämnat allmän självdeklaration för beskattningsåret.

Inbetalning som har gjorts senare än i första stycket sägs men senast den 15 oktober under taxeringsåret skall också godtas. I dessa fall skall företaget betala en särskild avgift till statsverket. Avgiften är en procent av det för sent inbetalade beloppet för den kalendermånad då beloppet rätteligen senast skulle ha betalats in och därefter en procent av beloppet för varje påbörjad kalendermånad till dess inbetalning sker.

Den särskilda avgiften skall betalas inom den tid som länsstyrelsen bestämmer. Betalas inte avgiften inom föreskriven tid utgår restavgift enligt 58 § 1 mom. första stycket uppbördslagen (1953: 272) på avgiftsbeloppet. Den särskilda avgiften och restavgiften får drivas in i samma ordning som gäller för indrivning av skatt enligt uppbördslagen.

Avgifterna är inte avdragsgilla vid inkomsttaxeringen.

Skall företaget inte taxeras år 1981 är företaget skyldigt att göra en preliminär inbetalning till riksbanken med belopp som motsvarar 25 procent av den justerade årsvinsten eller – i förekommande fall – den jämkade årsvinsten, beräknad enligt 2 §, som hänför sig till det eller de beskattningsår för vilket taxering sker år 1980. Inbetalningen skall ha kommit ett riksbankskontor till handa senast den 30 april 1981. Finner företaget, vid avlämnandet av sin allmänna självdeklaration till 1982 års taxering, att ett större belopp skall betalas in till vinstkonto än vad som preliminärt har betalats in, skall företaget betala in vad som fattas senast den dag, då företaget enligt 34 § 1 eller 2 mom. taxeringslagen skall ha av-

Skall företaget inte taxeras år 1981 eller 1983 är företaget skyldigt att göra en preliminär inbetalning till riksbanken med belopp som motsvarar 25 procent av den justerade årsvinsten eller – i förekommande fall – den jämkade årsvinsten, beräknad enligt 2 §, som hänför sig till det eller de beskattningsår för vilket taxering sker år 1980 respektive 1982. Inbetalningen skall ha kommit ett riksbankskontor till handa senast den 30 april 1981 respektive den 2 maj 1983. Finner företaget, vid avlämnandet av sin allmänna självdeklaration till 1982 respektive 1984 års taxering, att ett större belopp skall betalas in till vinstkonto än vad som preliminärt har betalats in, skall företaget betala in vad som fattas senast den dag,

Nuvarande lydelse

lämnat sin deklaration. Bestämmelserna i andra–fjärde styckena gäller även företag som avses i detta stycke.

Riksbanken skall lämna bevis till företaget om inbetalning till vinstkonto.

Riksbanken skall till arbetsmarknadsstyrelsen och länsstyrelsen överända uppgifter angående de för beskattningsåret gjorda inbetalningarna till vinstkonto senast den 31 maj under taxeringsåret eller, om belopp har betalats in vid senare tidpunkt, snarast därefter.

4 §¹

Vid beräkning av nettointäkt av jordbruksfastighet eller av rörelse enligt kommunalskattelagen (1928: 370) och lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt har företag, som avses i 1 §, rätt till avdrag för belopp som i räkenskaperna har avsatts till vinstfond. Avdrag medges inte med högre belopp än vad företaget – i enlighet med bestämmelserna i 2 § – senast den 15 oktober under taxeringsåret har betalat in till vinstkonto. Avdraget får göras vid 1981 års taxering eller – om företaget på grund av förlängning av räkenskapsåret inte skall taxeras detta år – vid 1982 års taxering.

Ett företag kan inte få avdrag för avsättning till vinstfond i mer än en förvärvskälla.

5 §

Om ett företag, som enligt bestämmelserna i denna lag är skyldigt att betala in medel till vinstkonto, inte har gjort detta senast den 15 oktober under taxeringsåret skall som skattepliktig intäkt i den förvärvskälla, som avses i 4 § andra stycket, tas upp ett särskilt tilllägg som svarar mot det belopp som sålunda inte har betalats in till riksbanken.

Föreslagen lydelse

då företaget enligt 34 § 1 eller 2 mom. taxeringslagen skall ha avlämnat sin deklaration. Bestämmelserna i andra–fjärde styckena gäller även företag som avses i detta stycke.

Vid beräkning av nettointäkt av jordbruksfastighet eller av rörelse enligt kommunalskattelagen (1928: 370) och lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt har företag, som avses i 1 §, rätt till avdrag för belopp som i räkenskaperna har avsatts till vinstfond. Avdrag medges inte med högre belopp än vad företaget – i enlighet med bestämmelserna i 2 § – senast den 15 oktober under taxeringsåret har betalat in till vinstkonto. Avdraget får göras vid taxeringen det år då insättningen senast skall ha skett eller – om företaget på grund av förlängning av räkenskapsåret inte skall taxeras nämnda år – vid påföljande års taxering.

Om ett företag, som enligt bestämmelserna i denna lag är skyldigt att betala in medel till vinstkonto, inte har gjort detta senast den 15 oktober under taxeringsåret skall som skattepliktig intäkt i den förvärvskälla, där avsättningen har gjorts, tas upp ett särskilt tilllägg som svarar mot det belopp som sålunda inte har betalats in till riksbanken.

¹ Senaste lydelse 1981: 303.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Vinstfond får tas i anspråk för följande ändamål, nämligen för

a) kostnader för reparations- och andra underhållsarbeten på här i riket belägen byggnad, som inte utgör lagertillgång eller är avsedd att användas som bostad, och för avskrivning av ny-, till- eller ombyggnad av sådan byggnad,

b) avskrivning av inventarier som, om de inte utgör transportmedel i internationell trafik, är avsedda att användas i här i riket bedriven verksamhet, samt ombyggnad av fartyg eller luftfartyg och kostnader för reparation av fartyg eller luftfartyg,

c) kostnader för främjande av skogsbruk eller underhåll av markanläggning här i riket och för avskrivning av sådan del av anskaffningsvärdet av markanläggning som får dras av genom årliga värdeminskningsskattavdrag.

d) kostnader för undersökningsarbete, förberedande arbete eller tillredningsarbete i gruva, stenbrott eller annan liknande fyndighet här i riket,

e) kostnader för tekniskt och naturvetenskapligt forsknings- och utvecklingsarbete samt kostnader för utbildning av arbetstagare hos företaget,

f) kostnader för att främja avsättningen utomlands av varor som tillverkas här i riket.

Belopp, som har avsatts till vinstfond, får tas i anspråk endast för arbete som utförs, inventarier som levereras och i övrigt kostnader som hänför sig till tid efter bokslutsdagen.

Ianspråktagande av vinstfond för ändamål som anges i första stycket e) får göras endast av företag som bedriver industriell tillverkning. Ianspråktagande enligt första stycket e) och f) får göras endast efter medgivande av regeringen.

Ianspråktagande av vinstfond får inte avse begagnade inventarier. I fråga om inventarier som företaget har anskaffat från näringsidkare med vilken företaget är förbundet i väsentlig ekonomisk intressegemenskap får fonden tas i anspråk endast om inventarierna har tillverkats under beskattningsåret.

Om vinstfond enligt beslut enligt 6 § får tas i anspråk för arbete som avses i första stycket a) eller c), får företaget, såvida arbetet hänför sig till flera beskattningsår och avdrag på grund av arbetet inte redan har skett, under det sista året ta fonden i anspråk för avskrivning av tillgångarna eller för täckande av kostnaderna med högst ett belopp som svarar mot uppkomna kostnader under de ifrågavarande åren. Vad nu sagts gäller också i fråga om ny- eller ombyggnad av fartyg eller luftfartyg eller i fråga om tillgångar som avses i punkt 3 tredje stycket och punkt 4 tredje stycket av anvisningarna till 22 § samt i punkt 7 andra och tredje styckena och punkt 16 tredje och fjärde styckena av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen (1928: 370).

Med byggnader, inventarier och markanläggningar förstås vid tillämpning av första stycket tillgångar som vid inkomsttaxeringen behandlas enligt de bestämmelser som gäller för byggnader, maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier respektive

Med byggnader, inventarier och markanläggningar förstås vid tillämpning av första stycket tillgångar som vid inkomsttaxeringen behandlas enligt de bestämmelser som gäller för byggnader, maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier respektive

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

markanläggningar. Som inventarier anses dock inte tillgångar som avses i punkt 5 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen.

markanläggningar. Som inventarier anses dock inte tillgångar som avses i punkt 6 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen.

Denna lag träder i kraft fyra veckor efter den dag då lagen enligt uppgift på den här utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Den nya bestämmelsen i 1 § tillämpas inte i fråga om insättningsskyldighet som hänför sig till årsvinst under det beskattningsår för vilket taxering i första instans sker år 1981 eller – om företaget på grund av förlängning av räkenskapsåret inte skall taxeras detta år – år 1982.

Befrielse, som före ikraftträdandet har meddelats med stöd av 1 § andra stycket, gäller endast insättningsskyldighet som hänför sig till årsvinst som avses i föregående stycke.

6 Förslag till

Lag om ändring i skogskontolagen (1954: 142)

Härigenom föreskrivs att 2 § skogskontolagen (1954: 142)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Beträffande viss förvärvskälla får uppskovet för ett och samma beskattningsår, om annat ej följer av andra och tredje styckena, avse högst ett belopp motsvarande summan av

a) sextio procent av den på beskattningsåret belöpande köpeskillingen för skog, som har avyttrats genom upplåtelse av avverkningsrätt,

b) fyrtio procent av den på beskattningsåret belöpande köpeskillingen för avyttrade skogsprodukter samt

c) fyrtio procent av saluvärdet av skogsprodukter, som under beskattningsåret har tagits ut för förädling i egen rörelse.

Medför stormfällning, brand, insektsangrepp eller liknande händelse att en betydande del av förvärvskällans skog bör avverkas tidigare än vad som annars skulle ha varit fallet, får skattskyldig, om och i den mån han med intyg från skogsvårdsstyrelsen i länet eller på annat sätt visar att intäkt hänförs till avverkning som nu har sagts, uppskov med högst ett belopp motsvarande summan av

a) åttio procent av den på beskattningsåret belöpande köpeskillingen för skog, som har avyttrats genom upplåtelse av avverkningsrätt,

Föreslagen lydelse

2 §²

Beträffande viss förvärvskälla får uppskovet för ett och samma beskattningsår avse högst ett belopp motsvarande summan av

1) den på beskattningsåret belöpande köpeskillingen för skog, som har avyttrats genom upplåtelse av avverkningsrätt,

2) sjuttiofem procent av den på beskattningsåret belöpande köpeskillingen för avyttrade skogsprodukter samt

3) sjuttiofem procent av saluvärdet av skogsprodukter, som under beskattningsåret har tagits ut för förädling i egen rörelse.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1975: 263.

² Senaste lydelse 1979: 501.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

b) femtio procent av den på beskattningsåret belöpande köpeskillingen för avyttrade skogsprodukter samt

c) femtio procent av saluvärdet av skogsprodukter, som under beskattningsåret har tagits ut för förädling i egen rörelse.

Uppskov med belopp som anges i andra stycket medges också i fråga om sådan ersättning för skog eller skogsprodukter som avses i punkt 4 tredje stycket av anvisningarna till 35 § kommunalskattelagen (1928:370).

Vid tillämpningen av första- tredje styckena avses med köpeskillning även försäkringsersättning för skog och skogsprodukter.

Uppskov medges inte med så stort belopp att underskott i förvärvskällan uppkommer vid beräkning av nettointäkt enligt kommunalskattelagen.

Har i förvärvskällan redovisats utdelning från samfällighet, som avses i 53 § 1 mom. första stycket f) kommunalskattelagen, medges uppskov för den del av utdelningen som härrör från intäkt av skogsbruk i samfälligheten under det beskattningsår som utdelningen hänför sig till på samma sätt som om denna del utgjort intäkt av skogsbruk, som den skattskyldige drivit själv.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982 och tillämpas första gången vid 1982 års taxering. Vid 1982 års taxering får dock uppskovet enligt 2 § första stycket avse högst ett belopp motsvarande summan av

1. åttio procent av den på beskattningsåret belöpande köpeskillingen för skog, som har avyttrats genom upplåtelse av avverkningsrätt,
2. sextio procent av den på beskattningsåret belöpande köpeskillingen för avyttrade skogsprodukter samt
3. sextio procent av saluvärdet av skogsprodukter, som under beskattningsåret har tagits ut för förädling i egen rörelse.

Vid tillämpningen av första stycket avses med köpeskillning även försäkringsersättning för skog och skogsprodukter.

7 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs att 47 a §, 48 § 2 och 3 mom., 52 § 1 mom., 53 § 1 mom., punkt 5 av anvisningarna till 33 § samt punkterna 1 och 2 av anvisningarna till 50 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

47 a §¹

Sammanlagda beloppet av den inkomst från en eller flera förvärvskällor, vilken är skattepliktig i en kommun, med avdrag i förekommande fall som avses i 46 och 46 a §§, samt av i 47 § omförmålt garantibelopp utgör skattskyldigs inom kommunen *taxerade inkomst*.

Den taxerade inkomsten *skall angivas i jämna tiotal kronor, så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt tiotal kronor, bortfaller.*

Den taxerade inkomsten *avrundas nedåt, för skattskyldig som avses i 10 § 1 mom. lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt till helt hundratal kronor och för annan skattskyldig till helt tiotal kronor.*

48 §

2 mom.² Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret, äger att å den i hemortskommunen taxerade inkomsten åtnjuta kommunalt grundavdrag med 6 000 kronor.

Har skattskyldig under beskattningsåret uppburit lön eller annan gottgörelse som utgör skattepliktig inkomst enligt lagen (1958: 295) om sjömansskatt skall grundavdraget minskas med 500 kronor för varje period om trettio dagar för vilken den skattskyldige uppburit beskattningsbar inkomst enligt nämnda lag samt enligt 1 § 2 mom. lagen skattepliktig dagpenning.

3 mom.³ Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt endast under en del av beskattningsåret, äger i hemortskom-

2 mom. Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret, äger att å den i hemortskommunen taxerade inkomsten åtnjuta kommunalt grundavdrag med 7 500 kronor.

Har skattskyldig under beskattningsåret uppburit lön eller annan gottgörelse som utgör skattepliktig inkomst enligt lagen (1958: 295) om sjömansskatt skall grundavdraget minskas med 625 kronor för varje period om trettio dagar för vilken den skattskyldige uppburit beskattningsbar inkomst enligt nämnda lag samt enligt 1 § 2 mom. lagen skattepliktig dagpenning. *Det sålunda beräknade grundavdraget avrundas uppåt till helt hundratal kronor.*

3 mom. Skattskyldig fysisk person, som varit här i riket bosatt endast under en del av beskattningsåret, äger i hemortskommunen åt-

¹ Senaste lydelse 1960: 64.

² Senaste lydelse 1979: 1157.

³ Senaste lydelse 1979: 1157.

Nuvarande lydelse

munen åtnjuta kommunalt grundavdrag med 500 kronor för varje kalendermånad eller del därav, varunder han varit här i riket bosatt. Härvid gäller bestämmelserna i 2 mom. andra stycket.

Föreslagen lydelse

njuta kommunalt grundavdrag med 625 kronor för varje kalendermånad eller del därav, varunder han varit här i riket bosatt. Härvid gäller bestämmelserna i 2 mom. andra stycket. *Det sålunda beräknade grundavdraget avrundas uppåt till helt hundratal kronor.*

52 §

*1 mom.*⁴ Äkta makar, som under beskattningsåret levt tillsammans, taxeras en var för sin inkomst.

Har vid dylik taxering avdrag, som i 46 § 1 och 2 mom. medges, helt eller delvis ej kunnat utnyttjas å den ena makens skattepliktiga inkomst, må bristen avräknas å den andra makens inkomst i samma kommun. Kvarstående brist, dock högst belopp motsvarande avdrag enligt 46 § 2 mom., må, med tillämpning i förekommande fall av bestämmelserna i punkt 4 av anvisningarna till 46 §, avräknas å förstnämnda makens inkomst och, där denna icke förslår, å andra makens inkomst i andra kommuner.

Underskott å icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom, som uppkommit för endera maken, må avräknas från den andra makens inkomst i samma kommun av förvärvskälla av samma slag.

Avdrag, som i 50 § 2 mom. andra eller tredje stycket sägs, beräknas för vardera maken för sig. Härvid iakttages att vardera makens skatteförmåga bedömes med hänsyn till makarnas sammanlagda inkomst och förmögenhet samt att avdrag enligt 50 § 2 mom. andra stycket för makarna tillsammans icke må överstiga det högsta belopp som där anges.

Avdrag enligt 50 § 2 mom. fjärde stycket beräknas för vardera maken för sig utan hänsyn tagen till andra makens inkomst. *Fråga* om jämkning av avdraget enligt bestämmelserna i punkt 2 femte stycket av anvisningarna till 50 § *prövas dock med hänsyn till värdet av makarnas sammanlagda skattepliktiga förmögenhet.*

Avdrag enligt 50 § 2 mom. fjärde stycket beräknas för vardera maken för sig utan hänsyn tagen till andra makens inkomst. *I fråga* om jämkning av avdraget enligt bestämmelserna i punkt 2 femte stycket av anvisningarna till 50 § *skall för vardera maken beaktas värdet av hälften av makarnas sammanlagda skattepliktiga förmögenhet. Vid jämkning som nu sagts skall vidare bortses från sådan förmögenhet, som enligt 8 § lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt skall räknas in i den skattskyldiges skattepliktiga förmögenhet.*

⁴ Senaste lydelse 1976: 88.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

53 §

I mom.⁵ Skyldighet att erlägga skatt för inkomst åligger så framt ej annat föreskrives i denna lag eller i särskilda bestämmelser, meddelade på grund av överenskommelse eller beslut, varom i 72 och 73 §§ sägs:

a) fysisk person:

för tid, under vilken han varit här i riket bosatt:

för all inkomst, som av honom här i riket eller å utländsk ort förvärvats; samt

för tid, under vilken han ej varit här i riket bosatt:

för inkomst av här belägen fastighet;

för inkomst av rörelse, som här bedrivits;

för avlöning eller annan därmed jämförlig förmån, som utgått av anställning eller uppdrag hos svenska staten eller svensk kommun;

för avlöning eller annan därmed jämförlig förmån, som utgått av annan anställning eller annat uppdrag, i den mån inkomsten uppburits härifrån och förvärvats genom verksamhet här i riket;

för pension enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring till den del beloppet överstiger 6 000 kronor och för annan ersättning enligt nämnda lag;	för pension enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring till den del beloppet överstiger 7 500 kronor och för annan ersättning enligt nämnda lag;
---	---

för pension på grund av anställning eller uppdrag hos svenska staten eller svensk kommun;

för belopp, som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring, om försäkringen meddelats i här i riket bedriven försäkringsrörelse;

för ersättning enligt lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring eller lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring och lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare samt enligt annan lag eller författning, som utgått till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller på grund av militärtjänstgöring eller i fall som avses i lagen (1977: 265) om statligt personskadeskydd eller lagen (1977: 267) om krigsskadeersättning till sjömän;

för dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa enligt lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973: 371) om kontant arbetsmarknadsstöd;

för timstudiestöd och inkomstbidrag enligt studiestödslagen (1973: 349);

för annan härifrån uppburen, genom verksamhet här i riket förvärvad inkomst av tjänst;

för vinst å icke yrkesmässig avyttring av fastighet eller rörelse här i riket eller tillbehör till sådan fastighet eller rörelse; samt

för återfört avdrag för egenavgifter enligt lagen (1981: 691) om socialavgifter samt – i den mån avdrag har medgetts för avgifterna – restituerade, avkortade eller avskrivna egenavgifter;

b) staten:

för inkomst av jordbruksdomäner, skogar samt uthyrda eller med tomt- rätt eller vattenfallsrätt upplåtna fastigheter; samt

för inkomst av rörelse, som ej härflutit av bank- eller försäkringsrörelse eller av kommunikationsverk med tillhörande byggnader och anläggningar

⁵ Lydelse enligt prop. 1981/82: 10.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

eller av industriell verksamhet, som huvudsakligen avser att tillgodose statens egna behov:

c) landsting, kommuner och andra menigheter ävensom hushållnings-sällskap med stadgar som fastställts av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer:

för inkomst av fastighet och av rörelse;

d) akademier, allmänna undervisningsverk, sådana sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor i vilka de studerande enligt gällande stadgar är skyldiga att vara medlemmar, samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att fullgöra uppgifter som enligt nämnda stadgar ankommer på sammanslutningarna.

sjömanshus, företagareförening som erhåller statsbidrag, regional utvecklingsfond som avses i förordningen (1978:504) om överförande av vissa uppgifter från företagareförening till regional utvecklingsfond,

allmänna försäkringskassor, erkända arbetslöshetskassor, understödsföreningar som inte bedriver till livförsäkring hänförlig verksamhet, pensionsstiftelser som avses i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m. m., personalstiftelser som avses i samma lag med ändamål uteslutande att lämna understöd vid arbetslöshet, sjukdom eller olycksfall, stiftelser som bildats enligt avtal mellan organisationer av arbetsgivare och arbetstagare med ändamål att utge avgångsersättning till friställd arbetstagar eller främja åtgärder till förmån för arbetstagare som blivit uppsagd eller löper risk att bli uppsagd till följd av driftsinskränkning, företagsnedläggelse eller rationalisering av företags verksamhet, sådana ömsesidiga försäkringsbolag som avses i lagen om yrkesskadeförsäkring.

Allmänna pensionsfonden, Allmänna sjukförsäkringsfonden, Apotekar-societetens stiftelse för främjande av farmacins utveckling m. m., Bok-branschens Finansieringsinstitut Aktiebolag, Dag Hammarskjölds minnesfond, Fonden för industriellt utvecklingsarbete, Fonden för industriellt samarbete med u-länder, Järnkantoret och SIS-Standardiseringskommissionen i Sverige, så länge kantorets respektive kommissionens vinstmedel används till allmänt nyttiga ändamål och utdelning inte lämnas till delägare eller medlemmar, Nobelstiftelsen, Norrlandsfonden, Stiftelsen Industri-centra, Stiftelsen Industriellt utvecklingscentrum i övre Norrland, Stiftelsen för produktutvecklingscentrum i Göteborg, Svenska bibelsällskapets bibelfond, Svenska Penninglotteriet Aktiebolag, Svenska skeppshypoteks-kassan, Svenska UNICEF-kommittén, Sveriges exportråd, Sveriges turistråd och Aktiebolaget Tipstjänst:

för inkomst av fastighet:

e) kyrkor, sjukvårdsinrättningar vilkas verksamhet ej bedrivs i vinstsyfte, barmhärtighetsinrättningar, stiftelser som hava till huvudsakligt ändamål att under samverkan med militär eller annan myndighet stärka rikets försvar eller att, utan begränsning till viss familj, vissa familjer eller bestämda personer, främja vård och uppfostran av barn eller lämna understöd för beredande av undervisning eller utbildning eller utöva hjälpverksamhet bland behövande eller främja vetenskaplig forskning, ävensom ideella föreningar som uppfylla i punkt 9 av anvisningarna angivna villkor:

för inkomst av fastighet och av rörelse;

f) svenska aktiebolag och sådana bolag, som enligt särskild författning äro skyldiga att avstå sin vinst, ekonomiska föreningar, samebyar, samfund, stiftelser, understödsföreningar, som bedriva till livförsäkring hän-

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

förlig verksamhet, verk, inrättningar och andra inländska juridiska personer, dock såvitt gäller sådana juridiska personer som enligt författning eller på därmed jämförligt sätt bildats för att förvalta samfällighet endast om samfälligheten har taxerats såsom särskild taxeringsenhet och avser marksamfällighet eller regleringssamfällighet, samtliga här under f) avsedda bolag, verk och andra juridiska personer i den mån de ej inbegripas under punkterna d) och e):

för all inkomst, som här i riket eller å utländsk ort förvärvats:

g) utländska bolag:

för inkomst av här belägen fastighet;

för inkomst av rörelse, som här bedrivits; samt

för vinst å icke yrkesmässig avyttring av fastighet eller rörelse här i riket eller tillhör till sådan fastighet eller rörelse.

Riksskatteverket må, om särskilda skäl därtill äro, efter ansökan förklara, att stiftelse eller förening, som har till huvudsakligt ändamål att främja nordiskt samarbete, i fråga om skattskyldighet eller eljest vid tillämpning av denna lag skall anses jämställd med stiftelse eller förening, som ovan i första stycket vid e) angives. Sådant beslut må, när omständigheterna det föranleda, av riksskatteverket återkallas. Över beslut, som riksskatteverket meddelat enligt detta stycke, må klagan icke föras.

Anvisningar

till 33 §

5.⁶ Vid 1979–1981 års taxeringar gäller följande.

5. Vid 1979–1983 års taxeringar gäller följande.

Avdrag medges skattskyldig för kostnader för skyddsutrustning och skyddskläder som har varit nödvändiga för arbetets fullgörande. Med skyddsutrustning avses bland annat hjälm, skyddsglasögon, hörselskydd och skodon med stålhatta. Med skyddskläder avses sådana kläder, som har särskilda skyddsegenskaper mot frätande ämnen, mekaniska skador eller mot väta, värme eller kyla som i huvudsak har andra orsaker än klimatförhållandena.

Skattskyldig som på grund av sitt arbete har haft icke oväsentliga kostnader utöver det normala för andra arbetskläder än sådana som avses i andra stycket är i anledning härav berättigad till avdrag med 300 kronor för år räknat. Avdrag medges endast om de ökade kostnaderna beror på att arbetskläderna på grund av arbetets beskaffenhet utsättes för starkt slitage, kraftig nedsmutsning eller annars förbrukas osedvanligt snabbt.

Riksskatteverket fastställer årligen förteckning över yrkesgrupper som kan anses ha kostnader enligt tredje stycket.

till 50 §

1.⁷ Den skattskyldiges skatteförmåga bedöms med hänsyn, å ena sidan, till hans inkomst och förmögenhet samt, å andra sidan, till vad han kan anses ha behövt till nödvändigt underhåll för sig själv och för make och oförsörjda barn (*existensminimum*). Om inte särskilda förhållanden motiverar det skall existensminimum bedömas med hänsyn till förhållandena under hela beskattningsåret. Sådana särskilda förhållanden får anses före-

⁶ Senaste lydelse 1978: 913.

⁷ Senaste lydelse 1981: 387.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

ligga t. ex. om en skattskyldig under året börjat i förvärvsarbete eller upphört med sådant arbete och inkomsten utslagen på hela året därför understigit existensminimibeloppet. I sådana fall bör existensminimum bedömas med hänsyn till den tid inkomsten åtnjutits.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om existensminimum enligt de grunder som anges i det följande.

Existensminimum i det särskilda fallet bestäms med ledning av normalbelopp för existensminimum. Normalbeloppen utgör för ensamstående skattskyldig 15 300 kronor, för sammanlevande makar 26 600 kronor och för varje barn 6 500 kronor multiplicerade med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober månad året före inkomståret och prisläget i oktober 1980. Förändringarna i det allmänna prisläget skall därvid beräknas på grundval av konsumentprisindex. Normalbeloppen skall avrundas uppåt till helt hundratal kronor. Normalbeloppen skall anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen.

Normalbeloppen för existensminimum är i första hand avsedda för skattskyldiga, vilkas inkomst huvudsakligen hänför sig till förvärvskällan tjänst.

Vid bestämning av avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum skall såsom inkomst av tjänst upptas den skattskyldiges bruttointäkter – inklusive biinkomster – minskade med sådana nödvändiga utgifter för inkomstens förvärvande som är avdragsgilla vid taxeringen, t. ex. avgifter för sjuk- eller olycksfallsförsäkring som tagits i samband med tjänst, avgifter som den skattskyldige har erlagt i samband med tjänsten för egen eller efterlevandes pensionering på annat sätt än genom försäkring, eller kostnader för resor till och från arbetet. Består inkomsten av sådan livränta som avses i 32 § 2 mom. skall livräntan inräknas i inkomsten med reducerat belopp. Även sådan livränta till följd av personskada som inte är av skattepliktig natur skall inräknas i inkomsten. Vid bestämning av avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum skall hänsyn vidare tas till om den skattskyldige uppburit skattefri ersättning på grund av sådan kollektiv sjukförsäkring som avses i 32 § 3 mom. tredje stycket. Barnbidrag medräknas inte i inkomsten.

När frågan om avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum bedöms skall särskild vikt läggas vid att inkomstförhållandena uppskattas på ett riktigt sätt, speciellt med hänsyn till omfattningen av eventuella naturaförmåner och deras värde.

Har den skattskyldige haft lägre levnadskostnader än normalt skall den skattskyldiges existensminimum anses ha understigit normalbeloppet i motsvarande mån, t. ex. om han är ogift och har haft gemensamt hushåll med anhöriga eller andra eller om han har haft särskilda förmåner i form av billiga livsmedel eller andra liknande förmåner. I regel torde det inte finnas anledning att bevilja avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum åt s. k. hemmasöner eller hemmadöttrar. Ej heller får avdrag medges om den skattskyldige ägt tillgångar. Härvid bortses från sedvanliga husgeråd, möbler och kläder, arbetsredskap, en mindre bostadsfastighet av enklaste beskaffenhet osv. Å andra sidan får existensminimum beräknas ha överstigit normalbeloppet om den skattskyldige haft utgifter för underhåll av make och barn som han inte levtt tillsammans med under beskattningsåret. Existensminimum för den skattskyldige får även i andra fall

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

bestämmas högre än normalbeloppet, om det är motiverat av särskilda skäl.

Har den skattskyldige under beskattningsåret enligt beslut av den lokala skattemyndigheten fått befrielse från eller nedsättning av den preliminära skatten på grund av nedsatt skatteförmåga vid existensminimum, bör vid prövning av frågan om avdrag vid taxeringen för nedsatt skatteförmåga avvikelse inte ske från det av den lokala skattemyndigheten fastställda existensminimibeloppet, om inte nya omständigheter framkommit. Som exempel på sådana omständigheter kan nämnas att den skattskyldige äger tillgångar, som den lokala skattemyndigheten saknat kännedom om, eller att den skattskyldiges ekonomiska ställning påtagligt förbättrats efter den lokala skattemyndighetens beslut.

Om den skattskyldige inte har haft högre inkomst än det för honom beräknade existensminimibeloppet och detta beror på sådana förhållanden som anges i 50 § 2 mom. tredje stycket, bör avdrag för nedsatt skatteförmåga medges med så stort belopp att den skattskyldige inte påförs beskattningsbar inkomst. Har den skattskyldige rätt till skattereduktion enligt 2 § 4 eller 5 mom. uppborrdslagen (1953: 272), skall detta beaktas då avdraget för nedsatt skatteförmåga beräknas.

Om den skattskyldige inte har haft högre inkomst än det för honom beräknade existensminimibeloppet och detta beror på sådana förhållanden som anges i 50 § 2 mom. tredje stycket, bör avdrag för nedsatt skatteförmåga medges med så stort belopp att den skattskyldige inte påförs beskattningsbar inkomst. Har den skattskyldige rätt till skattereduktion enligt 2 § 4 mom. uppborrdslagen (1953: 272), skall detta beaktas då avdraget för nedsatt skatteförmåga beräknas.

Är inkomsten högre men inte så stor, att inkomsten minskad med skatten uppgår till existensminimum, bör avdrag för nedsatt skatteförmåga beviljas med så stort belopp, att större skatt inte kommer att tas ut än att inkomsten, minskad med skatten, uppgår till beloppet av existensminimum.

Nedsatt arbetsförmåga skall även anses föreligga om den skattskyldige på grund av arbetsskygghet eller missanpassning eller annars av psykiska skäl har svårt att förvärva normal arbetsinkomst.

2.⁸ Vid bedömningen av om skattskyldigs inkomst till icke obetydlig del utgjorts av folkpension iakttages följande. Som folkpension räknas icke barnpension eller vårdbidrag. Den omständigheten att folkpension under ett beskattningsår utgått med ett ringa belopp, t. ex. till följd av att folkpensionen icke åtnjutits under hela året, utgör icke hinder mot att medgiva den skattskyldige avdrag. Avgörande för bedömningen i detta fall är huruvida folkpensionen, om den utgått i full utsträckning, utgjort en icke obetydlig del av inkomsten. Som folkpension behandlas även tilläggs pension i den mån den enligt lagen om pensionstillskott föranlett avräkning av pensions-tillskott.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer fastställer närmare föreskrifter för avdragsberäkningen enligt nedan angivna grunder.

Avdraget skall i första hand bestämmas med hänsyn till storleken av den skattskyldiges taxerade inkomst enligt lagen (1947: 576) om

Avdraget skall i första hand bestämmas med hänsyn till storleken av den skattskyldiges taxerade inkomst enligt lagen (1947: 576) om

⁸ Senaste lydelse 1980: 1062.

Nuvarande lydelse

statlig inkomstskatt. Överstiger denna inkomst *icke* visst högsta belopp, skall avdraget beräknas till vad som behövs för att den skattskyldige *icke* skall påföras högre statligt beskattningsbar inkomst än 6 000 kronor. Detta högsta inkomstbelopp motsvarar taxerad inkomst för skattskyldig, som under beskattningsåret *icke* haft annan inkomst än ålderspension enligt 6 kap. 2 § första stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring och *därutöver skattepliktiga intäkter av tjänst om sammanlagt 6 100 kronor* samt åtnjutit avdrag endast med 100 kronor enligt 33 § 2 mom. första stycket. För gift skattskyldig, som uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make uppbär folkpension, beräknas det högsta inkomstbeloppet med utgångspunkt från en pension utgörande 77,5 procent av basbeloppet. För övriga skattskyldiga beräknas det med utgångspunkt från en pension utgörande 95 procent av basbeloppet. Sistnämnda beräkningsgrund gäller också om gift skattskyldig under viss del av beskattningsåret uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make uppbär folkpension, och under återstoden av året uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make saknar folkpension.

Om skattskyldigs statligt taxerade inkomst överstiger det högsta inkomstbeloppet enligt föregående stycke, reduceras avdraget med belopp motsvarande 40 procent av *överskjutande* taxerad inkomst.

Det avdrag som beräknas med hänsyn till skattskyldigs statligt taxerade inkomst jämkas, om vär-

Föreslagen lydelse

statlig inkomstskatt. Överstiger denna inkomst *inte* visst högsta belopp, skall avdraget beräknas till vad som behövs för att den skattskyldige *inte* skall påföras högre statligt beskattningsbar inkomst än 7 500 kronor. Detta högsta inkomstbelopp motsvarar taxerad inkomst för skattskyldig som under beskattningsåret *inte* haft annan inkomst än ålderspension enligt 6 kap. 2 § första stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring och *pensionstillskott enligt 2 § lagen om pensions-tillskott* samt åtnjutit avdrag endast med 100 kronor enligt 33 § 2 mom. första stycket. För gift skattskyldig, som uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make uppbär folkpension, beräknas det högsta inkomstbeloppet med utgångspunkt från en pension utgörande 77,5 procent av basbeloppet. För övriga skattskyldiga beräknas det med utgångspunkt från en pension utgörande 95 procent av basbeloppet. Sistnämnda beräkningsgrund gäller också om gift skattskyldig under viss del av beskattningsåret uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make uppbär folkpension, och under återstoden av året uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make saknar folkpension.

Om skattskyldigs statligt taxerade inkomst överstiger det högsta inkomstbeloppet enligt föregående stycke, reduceras avdraget med belopp motsvarande 66 2/3 procent av taxerad inkomst *mellan det belopp vid vilket högsta extra avdrag utgår och ett belopp som är 3 basenheter större, med 40 procent av taxerad inkomst inom ett därpå följande inkomstskikt av 1,5 basenheters bredd och med 33 1/3 procent av taxerad inkomst därutöver.*

Det avdrag som beräknas med hänsyn till skattskyldigs statligt taxerade inkomst jämkas, om vär-

Nuvarande lydelse

det av skattepliktig förmögenhet överstiger 90 000 kronor. Om förmögenhetsvärdet överstiger 150 000 kronor, skall avdrag inte medges. Fastighet, som avses i 24 § 2 mom., och jordbruksfastighet, som i huvudsak används för bostadsändamål, skall inräknas i förmögenhetsvärdet med belopp som motsvarar 1/10 av skillnaden mellan *taxeringsvärdet* året före taxeringsåret och lånat kapital, som nedlagts i fastigheten, i den mån skillnaden inte överstiger 250 000 kronor. Är skillnaden större beräknas värdet till 25 000 kronor jämte den del av skillnaden som överstiger 250 000 kronor. Har den skattskyldige eller hans make flera sådana fastigheter, som avses här, gäller bestämmelserna endast för en fastighet och då i första hand för fastighet som utgör stadigvarande bostad för den skattskyldige.

Föreslagen lydelse

det av skattepliktig förmögenhet överstiger 90 000 kronor. Om förmögenhetsvärdet överstiger 150 000 kronor, skall avdrag inte medges. Fastighet, som avses i 24 § 2 mom., samt sådan bostadsbyggnad med tillhörande tomt på jordbruksfastighet, som används som bostad av den skattskyldige, skall inräknas i förmögenhetsvärdet med belopp som motsvarar 1/10 av skillnaden mellan *fastighetens respektive bostadsbyggnadens och tomtens taxeringsvärde* året före taxeringsåret och lånat kapital, som nedlagts i fastigheten *respektive i bostadsbyggnaden och tomten* i den mån skillnaden inte överstiger 250 000 kronor. Är skillnaden större beräknas värdet till 25 000 kronor jämte den del av skillnaden som överstiger 250 000 kronor. *Vid beräkning av hur stort lånat kapital som lagts ner i bostadsbyggnaden och tomten, skall på dessa anses belöpa så stor del av låneskulder i förvärvskällan som byggnadens och tomtmarkens taxeringsvärde utgör av det sammanlagda värdet av tillgångarna i förvärvskällan inklusive byggnaden och tomtmarken.* Har den skattskyldige eller hans make flera sådana fastigheter, som avses här, gäller bestämmelserna endast för en fastighet och då i första hand för fastighet som utgör stadigvarande bostad för den skattskyldige.

Här ovan angivna grunder för avdragsberäkningen får frångås, när särskilda omständigheter föranleda det.

Vid beräkning av avdrag för gift skattskyldig iakttages bestämmelserna i 52 § 1 mom. sista stycket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982 och tillämpas, såvitt avser punkt 5 av anvisningarna till 33 §, första gången vid 1982 års taxering samt i övrigt första gången vid 1983 års taxering, om inte annat följer av punkterna 2 och 3 nedan.

2. Vid 1982 års taxering skall beloppsgränsen för inkomst utöver ålderspensionen i punkt 2 av anvisningarna till 50 § vara 6 300 kronor i stället för 6 100 kronor.

3. Vid 1983 års taxering skall reduktion av avdraget enligt punkt 2 av anvisningarna till 50 § ske med 55 5/9 procent i stället för 66 2/3 procent.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom föreskrivs att 5 §, 6 § 1 mom. och 10 § 1 mom. lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Sammanlagda beloppet av den skattskyldiges inkomster från olika förvärvskällor, minskat i förekommande fall med avdrag som i 4 och 4 a §§ *omförmålas*, utgör taxerad inkomst, *vilken utföres i fulla tiotal kronor, så att överskjutande belopp som ej uppgår till fullt tiotal kronor bortfaller.*

Sammanlagda beloppet av den skattskyldiges inkomster från olika förvärvskällor, minskat i förekommande fall med *sådant* avdrag som *avses* i 4 och 4 a §§ utgör taxerad inkomst.

Den taxerade inkomsten avrundas nedåt, för skattskyldig som avses i 10 § 1 mom. till helt hundratal kronor och för annan skattskyldig till helt tiotal kronor.

6 §

1 mom.³ Skyldighet att erlægga skatt för inkomst åligger, såframt ej annat föreskrives i denna lag eller i särskilda bestämmelser, meddelade på grund av överenskommelse eller beslut, varom i 20 och 21 §§ sägs:

a) fysisk person:

för inkomst som avses i denna lag enligt de grunder som *angives* i 53 § 1 mom. första stycket a) kommunalskattelagen samt, såvitt avser tid under vilken han ej varit bosatt här i riket, för inkomst genom utdelning på andelar i svenska ekonomiska föreningar:

a) fysisk person:

för inkomst som avses i denna lag enligt de grunder som *anges* i 53 § 1 mom. första stycket a) kommunalskattelagen (1928:370) samt, såvitt avser tid under vilken han ej varit bosatt här i riket, för inkomst genom utdelning på andelar i svenska ekonomiska föreningar *och för pension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring även till den del skattskyldighet inte föreligger enligt nyssnämnda lagrum;*

b) svenska aktiebolag och sådana bolag, som enligt särskild författning äro skyldiga att avstå sin vinst, ekonomiska föreningar, samebyar, samfund, stiftelser, verk, inrättningar och andra inländska juridiska personer, dock såvitt gäller sådana juridiska personer som enligt författning eller på därmed jämförligt sätt bildats för att förvalta samfällighet endast om samfälligheten taxerats såsom särskild taxeringsenhet och avser marksamfällighet eller regleringssamfällighet:

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 770.

² Senaste lydelse 1960: 65.

³ Senaste lydelse 1976: 926.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

för all inkomst, som av dem här i riket eller å utländsk ort förvärvats;
 c) utländska bolag;
 för inkomst av här belägen fastighet;
 för inkomst av rörelse, som här bedrivits;
 för vinst å icke yrkesmässig avyttring av fastighet eller rörelse här i riket
 eller tillbehör till sådan fastighet eller rörelse;
 för slutlig skatt eller tillkommande skatt, som restituerats, avkortats
 eller avskrivits, i den mån avdrag därför av bolaget åtnjutits vid tidigare års
 taxeringar; samt
 för inkomst genom utdelning å andelar i svenska ekonomiska föreningar.

Nuvarande lydelse

10 §

1 mom.⁴ Statlig inkomstskatt utgår för fysiska personer, dödsbon och familjestiftelser med viss i särskild ordning bestämd procent av nedan angivna grundbelopp.

Grundbeloppet utgör:

när beskattningsbar inkomst icke överstiger 1 basenhet enligt lagen (1977: 1071) om basenhet enligt 10 § 1 mom. lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt:

1 procent av den beskattningsbara inkomsten;

när beskattningsbar inkomst överstiger

1 men icke	4 basenheter: grundbeloppet för	1 basenhet	och	2% av återstoden;
4	5	4 basenheter	och	4%
5	6	5	5%	
6	7	6	8%	
7	8	7	11%	
8	9	8	14%	
9	10	9	20%	
10	11	10	22%	
11	12	11	26%	
12	13	12	29%	
13	14	13	33%	
14	15	14	38%	
15	16	15	44%	
16	17	16	45%	
17	20	17	48%	
20	30	20	53%	
30 basenheter		30	58%	

Ändå att statlig inkomstskatt skall uttagas med mer än 100 procent av grundbeloppet, må likväl icke den å någon del av den beskattningsbara inkomsten belöpande skatten uppgå till högre belopp än som motsvarar 58 procent av denna inkomstdel.

Med familjestiftelse avses i denna lag stiftelse, som enligt de för densamma gällande stadgar har till huvudsakligt ändamål att tillgodose viss familjs, vissa familjers eller bestämda personers ekonomiska intressen.

⁴ Senaste lydelse 1980: 1059.

Föreslagen lydelse

10 §

1 mom. Statlig inkomstskatt utgår för fysiska personer, dödsbon och familjestiftelser med viss i särskild ordning bestämd procent av nedan angivna grundbelopp.

Grundbeloppet utgör:

när beskattningsbar inkomst icke överstiger 4 basenheter enligt lagen (1977: 1071) om basenhet enligt 10 § 1 mom. lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt:

2 procent av den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger 1 basenhet;

när beskattningsbar inkomst överstiger

4 men icke	7 basenheter:	grundbeloppet för	4 basenheter och	4 % av återstoden;				
7	" "	8	" "	7	" "	9 %	" "	;
8	" "	9	" "	8	" "	14 %	" "	;
9	" "	10	" "	9	" "	23 %	" "	;
10	" "	12	" "	10	" "	26 %	" "	;
12	" "	13	" "	12	" "	29 %	" "	;
13	" "	14	" "	13	" "	33 %	" "	;
14	" "	15	" "	14	" "	38 %	" "	;
15	" "	16	" "	15	" "	44 %	" "	;
16	" "	17	" "	16	" "	45 %	" "	;
17	" "	20	" "	17	" "	48 %	" "	;
20	" "	30	" "	20	" "	53 %	" "	;
30 basenheter	:			30	" "	58 %	" "	;

Ändå att statlig inkomstskatt skall uttagas med mer än 100 procent av grundbeloppet, må likväl icke den å någon del av den beskattningsbara inkomsten belöpande skatten uppgå till högre belopp än som motsvarar 58 procent av denna inkomstdel.

Med familjestiftelse avses i denna lag stiftelse, som enligt de för densamma gällande stadgar har till huvudsakligt ändamål att tillgodose viss familjs, vissa familjers eller bestämda personers ekonomiska intressen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982 och tillämpas första gången vid 1983 års taxering.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §²

Statlig förmögenhetsskatt skall utgå i förhållande till den på nedan angivet sätt bestämda beskattningsbara förmögenheten.

Såsom beskattningsbar förmögenhet upptages den skattskyldiges skattepliktiga förmögenhet vid beskattningsårets utgång.

*Beskattningsbar förmögenhet ut-
föres i fulla hundratal kronor, så att
överskjutande belopp, som icke
uppgår till fullt hundratal kronor,
bortfaller.*

*Den beskattningsbara förmögen-
heten avrundas nedåt till helt tu-
sental kronor.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982 och tillämpas första gången vid 1983 års taxering.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 859.

² Senaste lydelse 1974: 311.

10 Förslag till

Lag om ändring i uppbördslagen (1953: 272)

Härigenom föreskrivs i fråga om uppbördslagen (1953: 272)¹
dels att 2 § 5 mom. skall upphöra att gälla,
dels att 2 § 2 mom. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

2 m o m.² I denna lag förstås med slutlig skatt: skatt som har påförts vid den årliga debiteringen på grund av taxeringsnämnds beslut eller på grund av annat beslut, som enligt gällande föreskrifter skall beaktas vid sådan debitering, och återstår efter iakttagande av bestämmelserna om nedsättning av skatt enligt 4 och 5 mom. samt 2 § lagen (1978: 423) om skattelättnader för vissa sparformer och 5 § lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning;

2 m o m. I denna lag förstås med slutlig skatt: skatt som har påförts vid den årliga debiteringen på grund av taxeringsnämnds beslut eller på grund av annat beslut, som enligt gällande föreskrifter skall beaktas vid sådan debitering, och återstår efter iakttagande av bestämmelserna om nedsättning av skatt enligt 4 mom. samt 2 § lagen (1978: 423) om skattelättnader för vissa sparformer och 5 § lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning;

preliminär skatt: i 3 § nämnd skatt, som betalas i avräkning på slutlig skatt;

kvarstående skatt: skatt, som återstår att betala, sedan preliminär skatt har avräknats från slutlig skatt;

tillkommande skatt: skatt som skall betalas på grund av eftertaxering eller enligt beslut om debitering sedan påföringen av slutlig skatt har avslutats;

kvarskatteavgift: avgift enligt 27 § 3 mom.;

respitränta: ränta enligt 32 §;

anståndsränta: ränta enligt 49 § 4 mom.;

ö-skatteränta: ränta enligt 69 § 1 mom.;

restitutionsränta: ränta enligt 69 § 2 mom.;

skattereduktion: nedsättning av skatt enligt 4 mom.;

särskild skattereduktion:

nedsättning av skatt enligt 5 mom.:

inkomstår: det kalenderår, som närmast har föregått taxeringsåret;

uppbördsår: tiden från och med mars månad ett år till och med februari månad nästföljande år;

uppbördsmanad: mars, maj, juli, september, november och januari;

gift skattskyldig: skattskyldig som taxeras med tillämpning av 52 § 1

¹ Lagen omtryckt 1972: 75.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 771

2 § 5 mom. 1979: 1159.

² Senaste lydelse 1980: 1049.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

mom. kommunalskattelagen (1928: 370) och 11 § 1 mom. lagen (1947: 576)
om statlig inkomstskatt:

ogift skattskyldig: annan skattskyldig fysisk person än nyss har sagts.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982 och tillämpas första gången i fråga om preliminär skatt för år 1982 samt slutlig och tillkommande skatt på grund av 1983 års taxering.

11 Förslag till

Lag om ändring i taxeringslagen (1956: 623)

Härigenom föreskrivs att 22 § 1 och 3 mom. samt 68 § taxeringslagen (1956: 623)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §

1 mom.² Nedannämnda skattskyldiga äro, där ej annat följer av stadgan- det i 3 mom., skyldiga att utan anmaning till ledning för egen taxering avlämna deklaration (*självdeklaration*), nämligen:

1) aktiebolag, ekonomisk förening och aktiefond ävensom sådan stiftel- se, fond eller inrättning som har till huvudsakligt ändamål att tillgodose viss familjs, vissa familjers eller bestämda personers ekonomiska intres- sen,

2) annan juridisk person, om dess bruttointäkter av en eller flera för- värvskällor under beskattningsåret uppgått till sammanlagt minst 100 kro- nor,

3) fysisk person, vilkens bruttointäkter av en eller flera förvärvskällor under beskattningsåret uppgått, om han varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret och under denna tid icke erlagt sjömansskatt, till sam- manlagt minst 6 000 kronor och eljest till sammanlagt minst 100 kronor,

4) fysisk eller juridisk person, vilkens tillgångar av den art, som *angives* i 3 § 1 mom. lagen om stat- lig förmögenhetsskatt, vid be- skattningsårets utgång haft ett vär- de överstigande 200 000 kronor el- ler, såvitt angår sådan juridisk per- son som avses i 6 § 1 mom. b) nämnda lag, 15 000 kronor, samt

4) fysisk eller juridisk person, vilkens tillgångar av den art som *anges* i 3 § 1 mom. lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, vid beskattningsårets utgång haft ett värde överstigande 400 000 kronor eller, såvitt angår sådan juridisk person som avses i 6 § 1 mom. b) nämnda lag, 25 000 kronor, samt

5) fysisk eller juridisk person, för vilken garantibelopp för fastighet skall upptagas såsom skattepliktig inkomst.

Vid bedömandet av fysisk eller juridisk persons deklarationsskyldighet enligt punkterna 2)–4) skall hänsyn icke tagas till sådan inkomst eller förmögenhet, för vilken den fysiska eller juridiska personen icke är skatt- skyldig enligt kommunalskattelagen, lagen om statlig inkomstskatt eller lagen om statlig förmögenhetsskatt.

Hava makar, som ingått äktenskap före ingången av beskattningsåret och levt tillsammans under större delen därav, var för sig haft inkomst eller förmögenhet, skall vardera makens deklarationsskyldighet bedömas med hänsyn till makarnas och boets sammanlagda inkomst och förmögenhet.

Skall skattskyldig enligt lagen om statlig förmögenhetsskatt taxeras för förmögenhet, som tillhör barn eller annan, skall hänsyn därtill tagas vid deklarationsskyldighetens bedömande.

Vid tillämpning av vad i första stycket vid 3) är stadgat, skall svensk medborgare, som under beskattningsåret tillhört svensk beskickning hos

¹ Lagen omtryckt 1971: 399.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 773.

² Senaste lydelse 1979: 1080.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

utländsk makt, svensk permanent delegation hos mellanstatlig organisation eller lönat svenskt konsulat eller beskickningens, delegationens eller konsulatets betjäning och som på grund av sin tjänst varit bosatt utomlands, anses ha varit bosatt här i riket. Detsamma skall gälla sådan persons make samt barn under 18 år, om de har varit svenska medborgare och har bott hos honom. Person, som under beskattningsåret tillhört främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning och som icke varit svensk medborgare, så ock sådan persons make, barn under 18 år och enskilda tjänare, om de har bott hos honom och icke har varit svenska medborgare, anses däremot vid tillämpningen av vad i första stycket vid 3) är stadgat icke ha varit här i riket bosatta.

I fråga om deklarationsskyldighet för *oskift* dödsbo efter skattskyldig, som avlidit under beskattningsåret, skall tillämpas vad som *skolat* gälla för den avlidne.

3 m o m.³ Skattskyldig, som uppburit folkpension, är med undantag som anges i andra stycket skyldig att utan anmaning avlämna självdeklaration endast om hans bruttointäkt av en eller flera förvärvskällor under året *uppgått till minst 20 400 kronor, eller, om hans make uppburit folkpension, till minst 17 800 kronor.* Med folkpension avses folkpension i form av ålderspension, förtidspension, änkepension och hustrutillägg. Som folkpension räknas inte barnpension eller vårdbidrag.

I fråga om deklarationsskyldighet för dödsbo efter skattskyldig, som *har* avlidit under beskattningsåret, skall tillämpas vad som *skulle ha gällt* för den avlidne.

3 m o m. Skattskyldig, som uppburit folkpension, är med undantag som anges i andra stycket skyldig att utan anmaning avlämna självdeklaration endast om hans bruttointäkt av en eller flera förvärvskällor under året *varit större än belopp motsvarande intäkten för skattskyldig, som under beskattningsåret inte haft annan intäkt än ålderspension enligt 6 kap. 2 § första stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring och pensionstillskott enligt 2 § lagen (1969:205) om pensionstillskott.* För gift skattskyldig, som uppburit folkpension med *belopp som tillkommer gift vars make uppbär folkpension, beräknas intäkten med utgångspunkt från en pension utgörande 77,5 procent av husbeloppet. För övriga skattskyldiga beräknas intäkten med utgångspunkt från en pension utgörande 95 procent av husbeloppet. Sistnämnda beräkningsgrund gäller också för gift skattskyldig som under viss del av beskattningsåret uppburit folkpension med belopp som tillkommer gift vars make uppbär folkpension, och under återstoden av året uppburit folk-*

³ Senaste lydelse 1980: 1063.

Nuvarande lydelse

Bestämmelserna i första stycket gälla icke om den skattskyldiges make är skyldig att utan anmaning avlämna självdeklaration, om den skattskyldige har varit bosatt i riket endast en del av beskattningsåret, om han har skattepliktiga förmögenhetstillgångar överstigande 75 000 kronor eller om garantibelopp för fastighet skall upptagas såsom skattepliktig inkomst för honom. I fråga om makar gälla bestämmelserna i 1 mom. tredje stycket såvitt avser förmögenhet.

Föreslagen lydelse

pension med belopp som tillkommer gift vars make saknar folkpension. Med folkpension avses folkpension i form av ålderspension, förtidspension, änkepension och hustrutillägg. Som folkpension räknas inte barnpension eller vårdbidrag.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om den skattskyldiges make är skyldig att utan anmaning avlämna självdeklaration, om den skattskyldige har varit bosatt i riket endast en del av beskattningsåret eller om garantibelopp för fastighet skall upptagas såsom skattepliktig inkomst för honom. Bestämmelsen gäller inte heller i fråga om ogift skattskyldig om hans skattepliktiga förmögenhetstillgångar överstiger 90 000 kronor och i fråga om gift skattskyldig om makarnas gemensamma skattepliktiga förmögenhetstillgångar överstiger 180 000 kronor.

68 §⁴

Av taxeringsnämnd beslutade taxeringar skall för varje skattskyldig införas i skattelängd.

I skattelängden antecknas särskilt

dels i avseende på statlig inkomstskatt inkomst av olika förvärvskällor med angivande tillika i fråga om skattskyldiga som avses i 9 § 3 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt huruvida inkomsten utgör A-inkomst eller B-inkomst, medgivet avdrag för underskott i förvärvskälla, sammanräknad nettoinkomst (summan av inkomsterna av olika förvärvskällor, minskad med avdrag för underskott), medgivna allmänna avdrag som inte avser underskott i förvärvskälla, taxerad och beskattningsbar inkomst,

dels beskattningsbar inkomst enligt 2 § lagen (1958:295) om sjömansskatt och enligt 1 § 2 mom. nämnda lag skattepliktig dagpenning samt det antal perioder om trettio dagar för vilka den skattskyldige har uppburit sådan inkomst under beskattningsåret, samt sjömansskattenämndens beslut om jämkning enligt 12 § 4 mom. lagen om sjömansskatt,

dels i avseende på kommunal inkomstskatt taxerad och beskattningsbar inkomst,

dels beslut i övrigt, som avser förutsättning för avdrag enligt 48 § 2 och 3 mom. kommunalskattelagen (1928:370) eller för skattere-

dels beslut i övrigt, som avser förutsättning för avdrag enligt 48 § 2 och 3 mom. kommunalskattelagen (1928:370) eller för skattere-

⁴ Senaste lydelse 1980: 1050.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

duktion enligt 2 § 4 och 5 mom. upp-
bördslagen (1953:272).

duktion enligt 2 § 4 mom. upp-
bördslagen (1953:272).

dels beslut, som avser förutsättning för skattereduktion enligt 2 § lagen (1978:423) om skattelättnader för vissa sparformer eller 5 § lagen (1980:1047) om skattereduktion för aktieutdelning,

dels beslut om avräkning av utländsk skatt eller tillämpning av progressionsbestämmelser enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning,

dels uppgift om skogsbruksvärde, varpå skogsvårdsavgift skall beräknas,

dels skattepliktig och beskattningsbar förmögenhet, om skatt skall utgå enligt 11 § lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.

Uppgår den enligt lagen om statlig inkomstskatt beräknade taxerade inkomsten till minst 6000 kronor för ensamstående och till sammanlagt minst 6000 kronor för makar, som varit gifta vid ingången av beskattningsåret och under detta år levit tillsammans, skall den beräknade taxerade inkomsten införas, även om beskattningsbar inkomst icke uppkommer.

Skattelängden skall underskrivas av lokal skattemyndighet. Den skall därefter såvitt gäller den årliga taxeringen med undantag av särskild fastighetstaxering anses innefatta taxeringsnämndens beslut.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

2. De nya bestämmelserna i 6§ § tillämpas dock första gången vid 1983 års taxering.

3. Äldre lydelse av 22 § 3 mom. första stycket skall tillämpas vid 1982 års taxering med den ändringen att de i lagrummet angivna beloppsgränserna skall vara 23 500 kronor i stället för 20 400 kronor och 20 500 kronor i stället för 17 800 kronor. Vidare skall vid nämnda taxering beloppsgränsen i 22 § 3 mom. andra stycket för gift skattskyldig vara 90 000 kronor i stället för 180 000 kronor.

12 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1958: 295) om sjömansskatt

Härigenom föreskrivs att 9 a § och anvisningarna till 12 § lagen (1958: 295) om sjömansskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Regeringen eller *den* myndighet som regeringen bestämmer fastställer, med ledning av de vid denna lag fogade tabellerna, de sjömansskattetabeller som behövs för beräkning av sjömansskatt. Vid fastställandet av sjömansskattetablerna för år 1980 och senare år skall hänsyn *tagas* till inträffade ändringar i fråga om uttaget av statlig inkomstskatt och storleken av *den skattereduktion som medges* enligt *uppbördslagen* (1953:272).

Föreslagen lydelse

9 a §²

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer fastställer, med ledning av de vid denna lag fogade tabellerna, de sjömansskattetabeller som behövs för beräkning av sjömansskatt. Vid fastställandet av sjömansskattetablerna för år 1980 och senare år skall hänsyn *tas* till inträffade ändringar i fråga om uttaget av statlig inkomstskatt och storleken av *det kommunala grundavdraget* enligt 48 § 2 och 3 mom. *kommunalskattelagen* (1928:370).

Anvisningar

till 12 §³

Jämkning i fall som avses i 12 § 1 mom. vid e) får för år räknat medgivas med högst ett belopp, som motsvarar summan av 6 000 kronor och det belopp, med vilket avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga högst skulle ha kunnat medgivas vid taxering till statlig inkomstskatt.

Jämkning i fall som avses i 12 § 1 mom. vid e) får för år räknat medgivas med högst ett belopp, som motsvarar summan av 7 500 kronor och det belopp, med vilket avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga högst skulle ha kunnat medgivas vid taxering till statlig inkomstskatt.

I fråga om sjöman, som utan att vara bosatt i Sverige har att betala sjömansskatt enligt 7 §, må vid jämkning enligt 12 § 1 mom. hänsyn tagas till sådana i sistnämnda författningsrum omförmälda avdrag, vilka sjömannen med tillämpning av grunderna för lagen om statlig inkomstskatt skulle hava kunnat påräkna vid taxering i det land, där sjömannen är bosatt. Har vid nämnda taxering avdrag kunnat utnyttjas av sjömannen själv eller hans make skall jämkning dock ej medgivas.

Vid jämkning enligt 12 § 3 och 5 mom. för i Sverige icke bosatt sjöman skall slutlig skatt beräknas med tillämpning av svenska beskattningsregler.

Med deltidstjänstgöring enligt 12 § 5 mom. förstås tjänstgöring som enligt anställningsavtal skall fullgöras på kortare tid än heltid.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Äldre lydelse gäller beträffande sjömansskatt som har erlagts eller skulle ha erlagts före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1970: 933.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 777.

² Senaste lydelse 1978: 916.

³ Senaste lydelse 1979: 1160.

13 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970: 172) om begränsning av skatt i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1970: 172) om begränsning av skatt i vissa fall¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Spärrbelopp enligt 3 § jämförs med sammanlagda beloppet av statlig inkomstskatt, förmögenhetsskatt, kommunal inkomstskatt och egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter som beräknats för den skattskyldige på grund av taxeringen (skattebeloppet). I skattebeloppet inräknas även sjömansskatt, om den skattskyldige erlagt sådan skatt under beskattningsåret.

Är den skattskyldige berättigad till nedsättning av statlig inkomstskatt eller förmögenhetsskatt genom skattereduktion som avses i 2 § 4 eller 5 mom. uppbördslagen (1953:272), 2 § lagen (1978:423) om skattelättnader för vissa sparformer eller 5 § lagen (1980:1047) om skattereduktion för aktieutdelning eller genom avräkning av utländsk skatt enligt särskilda föreskrifter, skall skattebelopp enligt första stycket beräknas som om skattereduktion eller avräkning av skatt inte hade skett.

Är den skattskyldige berättigad till nedsättning av statlig inkomstskatt eller förmögenhetsskatt genom skattereduktion som avses i 2 § 4 mom. uppbördslagen (1953:272), 2 § lagen (1978:423) om skattelättnader för vissa sparformer eller 5 § lagen (1980:1047) om skattereduktion för aktieutdelning eller genom avräkning av utländsk skatt enligt särskilda föreskrifter, skall skattebelopp enligt första stycket beräknas som om skattereduktion eller avräkning av skatt inte hade skett.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982 och tillämpas första gången i fråga om skatt som påförs på grund av 1983 års taxering.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 772.

² Lydelse enligt prop. 1981/82: 10.

14 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1980: 1047) om skattereduktion för aktieutdelning skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

I fråga om skattereduktion för aktieutdelning tillämpas 2 § 4 mom. femte och sjätte styckena uppbördslagen (1953: 272). Skattereduktion för aktieutdelning skall tillgodoräknas den skattskyldige före skattereduktion enligt 2 § 4 och 5 mom. uppbördslagen.

Har skattskyldig under beskattningsåret varit skyldig att erlagga sjömansskatt och har denna nedsatts enligt 12 § 4 mom. lagen (1958: 295) om sjömansskatt på grund av bestämmelserna i denna lag, skall reduktionsbeloppet minskas med det belopp varmed nedsättning har skett.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982 och tillämpas första gången i fråga om skatt som påförs på grund av 1983 års taxering.

Föreslagen lydelse

6 §

I fråga om skattereduktion för aktieutdelning tillämpas 2 § 4 mom. femte och sjätte styckena uppbördslagen (1953: 272). Skattereduktion för aktieutdelning skall tillgodoräknas den skattskyldige före skattereduktion enligt 2 § 4 mom. uppbördslagen.

Innehåll

1	Sänkning av mervärdeskatten	2
2	Investeringsfrämjande åtgärder m. m.	2
2.1	Nytt system för investeringsavdrag för inventarier	2
2.1.1	Gällande bestämmelser om särskilt investeringsavdrag .	3
2.1.2	Gällande bestämmelser om mervärdeskatt	4
2.1.3	Överväganden och förslag	5
2.2	Förlängning av giltighetstiden för investeringsavdrag för bygg- nadsarbeten m. m.	10
2.3	Insättning av medel på vinstkonto	11
2.4	Utvidgad rätt att göra insättning på skogskonto	12
3	Inkomstskattefrågor för år 1982, m. m.	14
3.1	Höjning av det kommunala grundavdraget och slopad särskild skattereduktion	14
3.2	Avdrag för kostnader för arbetskläder	17
3.3	Folkpensionärernas skattelättnader	20
3.3.1	Inledning	20
3.3.2	Förmånsreglernas utformning	20
3.3.3	Kommitténs förslag	21
3.3.4	Föredragandens överväganden	22
3.3.5	Särskilda frågor	26
3.4	Tekniska frågor	27
3.4.1	Grundavdrag och skattereduktion m. m.	27
3.4.2	Övriga frågor	30
4	Upprättade lagförslag	30
5	Hemställan	31
Bilaga 4.1	Sammanfattning av betänkandet (Ds B 1981: 7) Folkpen- sionärernas beskattning	33
Bilaga 4.2	Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds B 1981: 7) Folkpensionärernas beskattning	37
Bilaga 4.3	Författningsförslag	49

Jordbruksdepartementets verksamhetsområde

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-09-24**Föredragande:** statsrådet Gustafsson**Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.**

ÅTGÄRDER INOM JORDBRUKSDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

Skogsbruk och virkesförsörjning

Skogen och skogsbruket har stor betydelse för vårt välstånd. Exporten av skogsindustriprodukter tillför landet väsentliga inkomster. Näringsens importberoende är relativt ringa och dess positiva betydelse för bytesbalansen därmed stor. Näringsen är också väsentlig för sysselsättningen inte minst i glest bebyggda delar av landet. En gynnsam utveckling inom skogsnäringen är därför en mycket viktig förutsättning för regionalpolitiken. Skogsbrukets och skogsindustrins betydelse i alla dessa avseenden kommer att bestå.

Under de allra senaste åren har det varit svårt att tillgodose skogsindustrins virkesbehov. En fortsatt råvarubrist som inte dikteras av begränsningar i landets skogstillgångar och fastlagda principer för hushållningen med dem måste undvikas. Svårigheter att i det korta perspektivet tillgodose efterfrågan på världsmarknaden kan genom förlorade marknadsandelar få långsiktiga konsekvenser.

För att stimulera till ökad avverkning har riksdagen beslutat om olika åtgärder. Så t. ex. infördes för år 1979 ett särskilt bidrag till gallring av skog på enskilda mindre fastigheter (prop. 1978/79: 199, JoU 1978/79: 38, rskr 1978/79: 427, SFS 1979: 486). Bidraget förlängdes sedermera ytterligare ett halvår (prop. 1979/80: 101 s. 17, JoU 1979/80: 28, rskr 1979/80: 166, SFS 1980: 67). Våren 1980 beslutade riksdagen vidare om förmånligare regler för insättning på skogskonto i fråga om skogsintäkter under år 1980 och första hälften av år 1981 (prop. 1979/80: 173, SkU 1979/80: 58, rskr 1979/80: 399, SFS 1980: 389). Även omläggningen av skogsbeskattningen våren 1979 hade avverkningsstimulerande inslag (prop. 1978/79: 204, SkU 1978/79: 54, rskr 1978/79: 392, SFS 1979: 500 och 501).

Våren 1981 beslutade riksdagen att enskilda skogsägare får göra ett extra avdrag vid inkomsttaxeringen i samband med försäljning av skog under

tiden den 1 januari 1981—den 30 juni 1983. Avdraget finansieras med en höjd skogsvårdsavgift (prop. 1980/81:118 bil. 2, SkU 1980/81:44, rskr 1980/81:285, SFS 1981:342 och 343). Riksdagen beslutade våren 1981 vidare att i avverkningsstimulerande syfte väsentligt öka bl. a. statsbidragen till enskilda skogsägare i Norrlands inland under två år. Även dessa stimulanser finansieras med skogsvårdsavgiftsmedel (prop. 1980/81:136, JoU 1980/81:25, rskr 1980/81:295). De två senast nämnda besluten fattades i avvaktan på att en särskild kommitté, virkesförsörjningsutredningen (I 1979:18), lämnar sina förslag. I avverkningsstimulerande syfte har slutligen åtgärder vidtagits på prissidan. För föregående avverkningsåsong träffade sålunda virkesmarknadens parter avtal om höjda priser och prissättningssystemet lades i viss utsträckning om. Även för innevarande åsong har virkespriserna höjts.

Virkesförsörjningsutredningen har haft till uppgift att ge förslag till åtgärder för att påverka utbudet av virkesråvara. Utredningen, som beräknas avlämna sitt slutbetänkande inom kort, redovisade i ett pressmeddelande i juni i år översiktligt sina förslag. Utredningen kommer sålunda med utgångspunkt i nya tillgångsberäkningar och analyser av behovet av åtgärder bl. a. att föreslå ändringar i skogsvårdslagstiftningen och skattelagstiftningen samt förstärkningar av det statliga ekonomiska stödet på ett antal områden inom skogsbruket. Utredningens förslag i fråga om det statliga stödet har följts upp i skogsstyrelsens anslagsframställning för budgetåret 1982/83, som har beslutats av en enig styrelse.

Virkesförsörjningsutredningens beräkning visar att det inom ramen för fastlagda principer för hushållningen med våra skogar finns möjlighet att öka avverkningarna i förhållande till de senaste årens omfattning. Av olika skäl är det enligt utredningens mening emellertid nödvändigt att statsmakterna vidtar ytterligare åtgärder för att ökningen skall komma till stånd.

Det är också enligt min mening nödvändigt att åtgärder så snart som möjligt vidtas i syfte att förbättra skogsindustrins virkesförsörjning. Inte minst behovet av att värna om marknadsandelar och att snabbt uppnå positiva effekter på landets ekonomi motiverar detta. Sysselsättningsläget är ett annat viktigt motiv för att inte avvakta.

En väg att öka virkestillgången är att bättre ta till vara virke som hanteras i samband med avverkning och skogsvård. Det statliga stimulansbidraget för tillvaratagandet av klenvirke syftar härtill. En annan viktig åtgärd är fortsatt utveckling av teknik för ett bättre tillvaratagande av virket både i skogsbruket och i industrin.

Virkesförsörjningsutredningens förslag kommer att remitteras på sedvanligt sätt bl. a. med hänsyn till att de rymmer flera lagstiftningsfrågor. När det gäller utredningens förslag till förstärkning av det statliga stödet till skogsbruket är läget ett annat. Utredningens förslag är i den delen mindre komplicerade. De bygger på existerande administrativa rutiner och har dessutom som jag nyss nämnde ingående behandlats av skogsstyrelsen i dess styrelse.

Jag föreslår sålunda att ytterligare åtgärder redan nu vidtas för att stimulera till ökad skogsproduktion. Mot bakgrund av vad jag har anfört anser jag att sådana åtgärder kan vidtas utan att den fortsatta beredningen av virkesförsörjningsutredningens förslag föregrips.

De förslag jag lägger fram i det följande innebär förstärkning av existerande statliga stödformer. Förslagen syftar till att öka utbudet av virke både på kort och lång sikt. Syftet är också att stärka underlaget för sysselsättning och service i skogsbygderna. Satsningar av det här slaget kan inte inskränkas till ett enskilt år. Det tar tid att realisera dem fullt ut. Dessutom, och det är det väsentligaste, behöver alla berörda kunna planera för arbetskraftsförsörjning, utbildning, försörjning med plantor m. m. Starkt tidsbegränsade åtgärder på detta område kan ge effekter som är motsatta de önskvärda. Så t. ex. kan en kortvarig stimulans av arbetsdryga åtgärder resultera i resursförflyttningar från mindre arbetsdryga med minskat virkesutbud som följd. För att undvika dessa olägenheter och för att möjliggöra resursplanering och arbetskraftsrekrytering föreslår jag att de åtgärder jag redovisar i det följande planeras för en 15-årsperiod. Det utesluter givetvis inte att anpassningar kan bli nödvändiga om förutsättningarna ändras eller om effekterna av åtgärderna inte blir de avsedda. Ett långsiktigt program möjliggör också teknisk utveckling och metodutveckling.

Stora delar av skogsmarken i vårt land utnyttjas mindre intensivt. Det finns sålunda 2–2,5 miljoner hektar skogsmark som är bevuxen med så gles skog att markens produktionsförmåga utnyttjas dåligt. Orsakerna till detta förhållande kan vara flera. En är att skogen har glesats ut successivt under lång tid varvid ny skog inte har haft möjlighet att växa upp. Ett annat skäl är att övergivna betesmarker fått växa igen helt utan skötsel och med olämpliga trädslag. Förhållandet uppmärksammades i samband med 1979 års översyn av skogsvårdslagen. I den nya lagen infördes sålunda en bestämmelse som föreskriver att ny skog skall anläggas på skogsmark där skogen är så gles eller till så stor del består av för marken olämpligt trädslag, att dess tillväxt är avsevärt lägre än den tillväxt som är möjligt. Samtidigt beslutades om statsbidrag till återväxtåtgärderna efter sådan avverkning och till täckning av eventuell förlust därvid. För ändamålet togs upp en årlig bidragsram av 30 milj. kr. Bidrag till återväxtåtgärder kan utgå med högst 50% av godkänd kostnad inom det skogliga stödområdets inre zon och med högst 30% i resten av landet. Bestämmelserna finns i förordningen (1979:792) om statligt stöd till skogsbruket (ändrad 1981:374).

Jag föreslår att den bidragsform som jag nu har redogjort för utvidgas och förbättras. Målet bör därvid vara att under en 15-årsperiod avverka de glesa skogarna och ersätta dem med nya, produktivare bestånd. Enligt skogsstyrelsens bedömningar kan inte hela den nämnda arealen bli föremål för åtgärder. Hänsynen som enligt skogsvårdslagen skall tas till naturvårdens och andra allmänna intressen gör att den för åtgärder tillgängliga

arealen måste minskas till ca 1,7 miljon hektar. Härav är två tredjedelar belägna i Norrland. Om åtgärderna fördelas på en 15-årsperiod beräknas de i genomsnitt ge närmare 4,5 miljoner m³ sk om året. Arbetskraftsbehovet härför har beräknats till ca 580 000 dagsverken om året eller ca 3 000 årsverken. Det årliga behovet av skogsplantor skulle öka med 50 % och den långsiktiga årliga skogstillväxten med 4 miljoner m³ sk.

Villkoren för bidrag bör ändras enligt följande. Till återväxtåtgärder bör fysiska personer, dödsbon och familjestiftelser kunna få högst 90 % bidrag inom de svårförnygrade delarna av det skogliga stödområdets inre zon. Till övriga skogsägare inom dessa delar och till samtliga skogsägare inom övriga delar av det skogliga stödområdet bör bidraget vara högst 70 % av godkänd kostnad. För resten av landet bör bidraget bestämmas till högst 50 %. Bidrag bör inte lämnas i de fall nettot från själva avverkningen väsentligt överstiger kostnaderna för återväxtåtgärderna. I övrigt bör gälla bestämmelserna i förordningen (1979:792) om statligt stöd till skogsbruket.

Den årliga kostnaden för det 15-årsprogram som jag nu har föreslagit beräknar jag till ca 200 milj. kr. Även om det är angeläget att programmet får full genomslagskraft snarast kan det med hänsyn till behovet av information, rådgivning och utbildning inte beräknas få denna omfattning förrän nästa budgetår. För innevarande budgetår beräknar jag att det behövs en bidragsram av 100 milj. kr., dvs. en ökning med 70 milj. kr. i förhållande till vad som redan är beslutat.

Som jag har framhållit i det föregående behöver programmet för avveckling av de glesa skogarna introduceras på rätt sätt för att ge avsedd effekt. För att täcka kostnaderna för information, rådgivning och utbildning bör 2,5 milj. kr. av den föreslagna bidragsramen få tas i anspråk.

När det gäller täckning av arbetskraftsbehovet vill jag anföra följande. Ca 40 % av det beräknade arbetskraftsbehovet för programmet kan väntas hänföra sig till återväxtåtgärderna. Att andelen inte är större är en fördel med hänsyn till snedfördelningen i efterfrågan på arbetskraft mellan sommar- och vinterhalvåren. Snedfördelningen har uppkommit genom att mekaniseringen inom skogsbruket hittills i huvudsak har inriktats och varit möjlig att inrikta mot avverkningsarbetet. Den stora efterfrågan på arbetskraft för sommarens skogsvårdsåtgärder är svår att tillgodose, bl. a. av det skälet att människor naturligt helst väljer heltidsarbete. Det program som jag nyss har föreslagit rymmer både sommar- och vinterarbete. Jag utgår från att skogsbruket i sin planering av åtgärderna tar till vara de möjligheter som programmet ger att heltidssysselsätta ny arbetskraft. Genom att programmet enligt mitt förslag blir långsiktigt är det möjligt för skogsbruket att planera för både utbildning och rekrytering av den arbetskraft som behövs. Om det blir fråga om att prioritera mellan tänkbara bidragsmottagare, bör de ges företräde som nyanställer skogsarbetare.

Ett viktigt led i strävan mot ett aktivare skogsbruk är skogsbruksplanen. Riksdagen har tidigare betonat angelägenheten av att varje skogsägare med

fastighet av betydelse skaffar sig en skogsbruksplan. Till kostnaderna för skogsbruksplan kan staten lämna bidrag med ungefär hälften av den beräknade kostnaden. Staten bekostar helt de översiktliga skogsinventeringarna som kan ligga till grund för planerna och som också utgör ett viktigt led i skogsvårdsstyrelsernas planering av sin verksamhet. För innevarande budgetår står 3,5 milj. kr. resp. 12,8 milj. kr. till förfogande. Jag föreslår att dessa ramar vidgas med 2 milj. kr. resp. 3 milj. kr. Därmed nås två syften, nämligen ökad aktivitet på enskilda skogsfastigheter och förbättrat underlag för planering av det program som jag nyss har förordat.

De förslag som jag nu har lagt fram innebär att den sammanlagda ramen för bidrag under innevarande budgetår till skogsvård m. m. bör ökas med 75 milj. kr. till 289,5 milj. kr.

Ett väl fungerande vägnät är en förutsättning för ett aktivt skogsbruk. Det behövs inte bara för transporter av virke, utan också för transport av personal och redskap i samband med avverkning och skogsvård. De enskilda vägarna som står till förfogande har en sammanlagd längd av drygt 190 000 km. Härtill kommer de allmänna vägarna. Fortfarande saknar dock stora skogsarealer väg på rimligt avstånd. Utanför vägarnas normala verkningdjup ligger drygt 6 miljoner hektar skogsmark, varav hälften är bevoxen med restskog och annan slutavverkningsskog.

Statsbidrag kan lämnas till nybyggnad och ombyggnad av skogsvägar. Bidrag kan utgå med högst 75 % av godkänd kostnad i det skogliga stödområdets inre zon och med högst 60 % i resten av landet. Det enskilda mindre skogsbruket har företrädare till bidrag framför övriga skogsägare om inte aktuell väg har gemensamt intresse. För ändamålet har för innevarande budgetår en bidragsram av 30 milj. kr. ställts till förfogande. Dessutom har regeringen i samband med vårens beslut om sysselsättningskapande åtgärder särskilt anvisat ytterligare 20 milj. kr. för skogsvägsbyggnadsarbeten i skogslänen under kommande vinter. Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1979:792) om statligt stöd till skogsbruket.

Det är angeläget att skogsvägnätets utbyggnad och förbättring påskynas i hela landet. Jag föreslår därför att bidragsramen för innevarande budgetår ökas med 20 milj. kr. till 50 milj. kr. Av ökningen bör ca hälften falla på stödområdets inre zon.

Jag har i det föregående redovisat ett flertal åtgärder som regeringen och riksdagen tidigare har vidtagit för att stimulera till ökad aktivitet i skogsbruket, bl. a. det extra avdrag som enskilda skogsägare får göra för virkesinkomster under tiden den 1 januari 1981—den 30 juni 1983. Inkomstskattereformen, som regeringen har för avsikt att föreslå riksdagen och som bl. a. berör marginalskatteerna, kommer självfallet att verka stimulerande på avverkningarna. Chefen för ekonomi- och budgetdepartementen har tidigare i dag i samma syfte föreslagit förbättrade möjligheter till användning av skogskonton.

Fördelarna som skogsindustrin får genom en ökad aktivitet i skogsbruket är stora. Ökade virkesleveranser till industrin leder till ökade exportmöjligheter. De kan även innebära minskat behov av dyrt importerat virke. För skogsindustrins del bör de av mig förordade stimulanserna till aktivare avverkning därigenom bli avsevärt billigare än de åtgärder i form av t. ex. prishöjningar som annars står till buds. Beträffande frågan om finansieringen av de av mig föreslagna åtgärderna hänvisar jag till vad chefen för ekonomi- och budgetdepartementen tidigare anfört.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat om bidrag för avveckling av lågproducerande bestånd,
2. medge att under budgetåret 1981/82 statsbidrag beviljas med högst 289 500 000 kr. till skogsvård m. m.,
3. medge att under budgetåret 1981/82 statsbidrag beviljas med högst 50 000 000 kr. till byggande av skogsvägar.

Handelsdepartementets verksamhetsområde

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-09-24**Föredragande:** statsrådet Molin**Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.**

ÅTGÄRDER INOM HANDELSDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE**Prisreglering**

Såsom chefen för ekonomi- och budgetdepartementen har anfört beslutade regeringen den 14 september 1981 om allmänt prisstopp fr. o. m. den 17 september 1981. Regeringen har i samband därmed uttalat att det allmänna prisstoppet bör gälla till årsskiftet 1981–1982. Jag vill nu anmäla frågan om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236).

Allmänna prisregleringslagen (1956: 236, ändrad senast 1973: 301) är en beredskapslag som formellt är i kraft, men som endast kan tillämpas i vissa särskilt angivna lägen. Har lagen satts i tillämpning ger den regeringen fullmakt att under vissa förutsättningar införa olika former av prisreglering.

Förutsättningarna för tillämpning av lagen anges i 1 §. Denna paragrafs första och andra stycken avser fall av krig och krigsfara. I paragrafens tredje stycke föreskrivs, att regeringen kan förordna om tillämpning av lagens bestämmelser om av annan orsak fara har uppkommit för allvarlig prisstegring inom riket på viktigare varu- eller tjänsteområde. Sådant förordnande skall gälla för viss tid, högst ett år varje gång. Förordnandet skall underställas riksdagen inom en månad eller, om riksmöte inte pågår, inom en månad från början av nästkommande riksmöte. Om underställningen ej sker eller riksdagen inte inom två månader från det underställningen skedde godkänner förordnandet, är detta förfallet.

Bestämmelser om formerna för prisreglering finns i 2–9 §§ prisregleringslagen. Enligt 2 § kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva, att visst pris skall gälla som högstpris vid frivillig försäljning av viss förnödenhet eller frivilligt utförande av viss tjänst. Högstpris får inte överskridas utan tillstånd. Enligt 3 § kan vidare regering-

en eller myndighet som regeringen bestämmer förordna om stoppris på viss förnödenhet eller tjänst. Detta innebär att den som frivilligt säljer förnödenheten eller frivilligt utför tjänsten inte utan tillstånd får överskrida det pris vilket han tillämpade den dag som anges i förordnandet. Föreskrift om stoppris skall gälla för viss tid, högst sex månader. Tiden kan förlängas, varje gång med högst sex månader. Om ett gällande stoppris finnes vara högre än som kan anses skäligt, kan föreskrift meddelas om skälig sänkning av priset.

I 3 a § behandlas s. k. prisutfästelse. Härmed förstås att någon till myndighet, som regeringen bestämmer, har gjort särskild utfästelse om det högsta pris som han skall tillämpa på förnödenhet eller tjänst eller i övrigt om ordningen för försäljning av förnödenhet eller utförande av tjänst. En sådan utfästelse får inte frångås utan myndighetens tillstånd. Enligt 3 b § kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva, att den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller yrkesmässigt utför viss tjänst inte utan tillstånd får höja sitt pris förrän viss tid efter det att han hos myndighet har gjort anmälan om prishöjningen och skälen för denna. Tiden får bestämmas till högst en månad.

Enligt 4 § kan föreskrift meddelas om att viss förnödenhet inte får säljas eller viss tjänst utföras, om inte högstpris eller stoppris gäller för förnödenheten eller tjänsten. 5 § innehåller förbud mot s. k. prisocker. I 6 § finns bestämmelser som syftar till att hindra att en prisreglering kringgås genom kombinationsavtal. 7 § ger regeringen möjlighet att föreskriva tvångskartellisering, nyetableringskontroll eller liknande. Enligt 8 § får myndighet som regeringen bestämmer meddela särskilda föreskrifter om skyldighet att anslå prisuppgifter och om skyldighet att sälja förnödenhet efter vikt eller mått i förpackningar som är märkta på visst sätt o. d. De ytterligare föreskrifter om varors utförande, förpackning m. m. som behövs för genomförande av prisreglering meddelas enligt 9 § av regeringen.

Lagens återstående paragrafer, 10–22 §§, innehåller straffbestämmelser m. m. När någon bestämmelse i 2–9 §§ äger tillämpning, skall enligt 1 § sista stycket även motsvarande bestämmelser i 10–22 §§ tillämpas.

Allmänna prisregleringslagen är, med undantag för vissa bestämmelser, i tillämpning sedan den 21 december 1972. Enligt nu gällande förordning (1980:950) äger lagens 2–4, 6, 8 och 9 §§ tillämpning t. o. m. den 20 december 1981. Förordningen är utfärdad med stöd av riksdagens beslut den 3 december 1980 (prop. 1980/81: 24, FiU 11, rskr 49).

I prop. 1980/81: 24 redovisas de prisregleringsåtgärder som har vidtagits fram till den 16 oktober 1980. Av redovisningen framgår att prisstopp vid den tidpunkten gällde för mjölk och filmjölk samt tjänster som avsåg befordran av gods med lastbil i inrikes fjärrtrafik. Vidare gällde skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar på särskilda varu- och tjänsteområden. Skyldigheten avsåg bl. a. vissa varor hänförliga till livsmedel och andra dagligvaror, byggnadsmaterial m. m., massa och papper, emballage av

papper eller plast, personbilar och husvagnar, bilreservdelar och biltillbehör, lantbruksmaskiner, vissa tidningar och tidskrifter, möbler samt läkemedel. På tjänsteområdet omfattades bl. a. reparationer av bilar och hushållsmaskiner, tryckeriarbeten, restaurang- och annan serveringsverksamhet samt befordran av gods med lastbil.

Den 1 januari 1981 upphävdes prisstoppet på tjänster som avsåg befordran av gods med lastbil i inrikes fjärrtrafik. Samtidigt undantogs från förhandsanmälningskyldigheten bl. a. personbilar, husvagnar, tidningar och tidskrifter, vissa tryckeriarbeten, reparations- och underhållsarbeten på radio- och TV-apparater samt restaurang- och annan serveringsverksamhet.

Det allmänna prisstoppet, som trädde i kraft den 17 september 1981, infördes som ett led i regeringens offensiv för att återställa balansen i den svenska ekonomin (1981:904). Samtidigt upphävdes den tidigare gällande förordningen (1980:267) om prisstopp m. m. Det allmänna prisstoppet, som alltså enligt regeringens mening bör gälla till årsskiftet 1981-1982, har tidsbegränsats t. o. m. den 20 december 1981 med hänsyn till att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen utgår denna dag om inte riksdagen dessförinnan beslutar om förlängning.

I regeringens ekonomisk-politiska program, för vilket chefen för ekonomi- och budgetdepartementen tidigare redogjort, ingår att bl. a. genom en momssänkning pressa ned den allmänna prisnivån. Det är då av vikt att det utrymme som därmed skapas för prissänkningar tillvaratas snabbt och effektivt. Jag avser därför att återkomma till regeringen med det förslag om ändring av förordningen om prisstopp som krävs för att införa föreskrifter om sänkning av stoppris.

Till de prispolitiska åtgärderna hör också den prisövervakning som statens pris- och kartellnämnd (SPK), efter regeringens uppdrag den 17 december 1971, utövar då prisstopp inte gäller. För denna övervakning fastställde regeringen den 18 december 1980 nya riktlinjer. Därvid har SPK fått i uppdrag att utöva en intensiv prisövervakning inom vissa varu- och tjänsteområden, bl. a. livsmedel, byggnadsmaterial och byggnadsverksamhet, oljeprodukter, läkemedel, reparations- och underhållsarbeten på personbilar, lastbilar och hushållsapparater, vissa transporter, gas-, el- och värmeförsörjning, renhållning samt vatten- och avloppsförsörjning. Inom varu- och tjänsteområden som inte omfattas av den intensiva prisövervakningen skall nämnden följa prisutvecklingen och ha en beredskap för särskilda insatser. När så bedöms lämpligt skall nämnden inom dessa områden göra koncentrerade undersökningar. Enligt riktlinjerna skall nämndens prisövervakning inriktas på att förhindra prishöjningar som vidtas som kompensation för förväntade kostnadsökningar. Vidare bör nämnden arbeta för att motverka prishöjningar som görs som kompensation för s. k. löneglidning. Nämnden bör också söka påverka prissättningen så att priserna inte höjs som kompensation för minskad försäljningsvolym.

Nämndens bedömningar skall dock ske med beaktande av samtliga i varje enskilt fall föreliggande omständigheter, såsom exempelvis prissättningens betydelse för företagens möjligheter att finansiera ny- och ersättningsinvesteringar samt utveckling.

I samband med införandet av det allmänna prisstoppet har regeringen föreskrivit att riktlinjerna för SPK:s prisövervakning inte skall gälla sådana varor och tjänster som omfattas av prisstoppet.

Prisregleringskommittén (H 1975:06) har i maj 1981 avgivit slutbetänkandet (SOU 1981:40–42) Prisreglering mot inflation. Kommitténs allmänna uppgift har varit att utvärdera den prispolitik som har förts i Sverige sedan år 1972. Med prispolitik avses därvid de prisregleringsåtgärder som har vidtagits med stöd av prisregleringslagen och den prisövervakning som har bedrivits av SPK. Betänkandet remissbehandlas f. n. Remisstiden utgår den 1 november 1981.

Jag finner det angeläget att de prispolitiska frågorna noga prövas i belysning av betänkandet och de synpunkter som kommer fram vid remissbehandlingen. Mot bakgrund av regeringens nyligen på ett brett plan vidtagna ekonomisk-politiska åtgärder och i avvaktan på nämnda prövning förordar jag att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen förlängs med ytterligare ett år. En sådan förlängning kräver riksdagens godkännande.

Jag hemställer således att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna att regeringen förordnar om fortsatt tillämpning av 2–4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen (1956:236) under tiden den 21 december 1981–den 20 december 1982.

Arbetsmarknads- departementets verksamhetsområde

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-09-24

Föredragande: statsrådet Eliasson

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

ÅTGÄRDER INOM ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

Inledning

Inom arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde föreslås tre besparingsåtgärder bli genomförda med verkan fr. o. m. den 1 januari 1982, nämligen dels slopande av delprogrammet Detaljplaneringsbidrag inom programmet Sysselsättningsskapande åtgärder, dels slopande av överföringsmöjligheten inom lönebidrag och dels en viss sänkning av statsbidraget till Stiftelsen Samhällsföretag.

[1] **Slopande av detaljplaneringsbidrag.** Programmet Sysselsättningskapande åtgärder omfattar bl. a. delprogrammet Detaljplaneringsbidrag, vilket syftar till att främja upprätthållandet av en beredskap av färdigprojekterade byggnads- och anläggningsprojekt som kan användas för att motverka arbetslöshet. Bidraget kan användas för i huvudsak följande två ändamål, nämligen dels för projektering av vissa kommunala anläggnings- och husbyggnadsarbeten, dels för statlig projektering av skogsvägar och skogsvårdsarbeten. Dessutom kan bidrag utgå för inventering av utredning av naturvårdsprojekt lämpliga att utföra som beredskapsarbeten. Tidigare har bidrag också utgått för projektering av bostadshus, men den möjligheten slopades efter förslag i regeringens proposition (prop. 1980/81: 20. AU 1980/81: 11, rskr 1980/81: 56) om besparingar inom statsverksamheten.

Detaljplaneringsbidraget har tillkommit för att säkerställa att färdigprojekterade objekt finns i tillräcklig omfattning i objektreserven för beredskapsarbeten. Objektreserven under budgetåret 1980/81 motsvarande enligt arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) bedömningar ca 13 miljoner sysselsättningsdagar, medan de utförda sysselsättningsdagarna uppgick till ca 4,5 miljoner. Reserven är således under ett normalt budgetår avsevärt större än det faktiska antalet utförda sysselsättningsdagar. Detaljplane-

ringsbidragets betydelse för arbetsmarknadspolitikens effektivitet är numera obetydlig, eftersom man även utan detta torde få tillräckligt med objekt för beredskapsarbeten. Jag vill härvid framhålla att projekteringskostnaden normalt är en relativt liten del av hela kostnaden för en investering.

Jag förordar med hänvisning till det nu anförda att detaljplaneringsbidraget fr. o. m. den 1 januari 1982 inte längre skall kunna beviljas. Före den 1 januari 1982 fattade beslut får dock fullföljas. Detta kan beräknas medföra en besparing för statsverket på ca 36 milj. kr. på helårsbasis.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag har anfört om slopandet av möjligheterna att erhålla detaljplaneringsbidrag.

[2] **Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning.** För att bereda anställning åt en sådan arbetshandikappad för vilken andra åtgärder inte lämpligen kan vidtas för att underlätta en arbetsplacering får lönebidrag lämnas enligt förordningen (1980: 338, ändrad 1981: 445) om anställning med lönebidrag. Lönebidrag lämnas till arbetsgivare som anställer en arbetssökande som på grund av nedsatt arbetsförmåga annars inte skulle få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. För en arbetshandikappad som redan är anställd hos arbetsgivaren får lönebidrag lämnas endast om det finns synnerliga skäl och om en annan arbetshandikappad som anvisas av arbetsförmedlingen samtidigt anställs samt att nedsättningen i den anställdes arbetsförmåga är så stor, att han annars inte skulle få behålla anställningen.

Lönebidrag för redan anställd får lämnas med 25 % av lönekostnaden för den anställde under fyra år varefter förnyad prövning kan ske. Bidrag för redan anställd får inte lämnas till statliga myndigheter, allmänna försäkringskassor, affärsdrivande verk eller allmännyttiga organisationer.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 föreslår AMS att bidraget i samband med överföring av redan anställda till anställning med lönebidrag slopas. Detta skulle enligt styrelsen ge en minskning av medelsbehovet under delprogrammet Anställning med lönebidrag med 10 milj. kr.

Jag delar AMS uppfattning att möjligheten att erhålla bidrag genom att överföra redan anställda till anställning med lönebidrag kan slopas. Som framgått av min redogörelse är reglerna för överföring ytterst restriktiva och kan tillämpas enbart i de fall då arbetstagarens anställningstrygghet är reellt hotad. I de fall nedsättningen i den anställdes arbetsförmåga är så stor att det föreligger saklig grund för uppsägning på grund av den anställdes personliga förhållanden, men den anställde ändå vill fortsätta att förvärvsarbeta, får arbetsförmedlingen – på samma sätt som gäller för andra arbetssökande – pröva möjligheterna till annan arbetsplacering.

Jag förordar att möjligheten att erhålla bidrag genom att överföra redan anställda till anställning med lönebidrag upphör redan från den 1 januari

1982. Liksom hittills bör dock överföringsmöjligheterna finnas när det gäller anställda som återgår i arbete efter att ha uppburit helt sjukbidrag enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

Vidare förordar jag att möjligheten att förlänga lönebidrag för dem som har överförs till anställning med lönebidrag upphör från samma tidpunkt. Jag avser här personer för vilka lönebidrag utgått under minst fyra år. Besparingen beräknas uppgå till 11,0 milj. kr. Sammanlagt kan besparingen uppgå till 21 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna av mig förordade ändringar i riktlinjerna för anställning med lönebidrag att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1982.

[3] **Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag.** Stiftelsen Samhällsföretag har för budgetåret 1981/82 tilldelats medel för att täcka underskottet i verksamheten (driftbidrag) motsvarande 135% av lönesumman för arbetstagarna i skyddat arbete.

Stiftelsen har redovisat ett minskat behov av driftbidrag. Det har uppnåtts genom en rad resultatförbättrande åtgärder inom stiftelseorganisationen. Av den redovisade långtidsbedömningen framgår att den gynnsamma utvecklingen beräknas fortsätta under hela planeringsperioden.

Enligt min mening bör genom ytterligare rationaliseringsåtgärder de beräknade resultatförbättringarna kunna åstadkommas tidigare. Driftbidragsprocenten bör därför redan under andra delen av innevarande budgetår kunna sänkas till 129%. En procent motsvarar ca 13 milj. kr., vilket innebär en besparing om ca 80 milj. kr. i helårseffekt.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna den av mig förordade förändringen av driftbidraget till Stiftelsen Samhällsföretag att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1982.

Bostadsdepartementets verksamhetsområde

BOSTADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-09-24

Föredragande: statsrådet Molin

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

ÅTGÄRDER INOM BOSTADSDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

Bostadsförsörjning m. m.

[1] **Bostadslån för ombyggnad av småhus.** Bostadslånets storlek bestäms på grundval av ett i särskild ordning fastställt låneunderlag. Vid ombyggnad gäller att låneunderlaget skall motsvara den ombyggnadskostnad som länsbostadsnämnden godkänner. I den godkända ombyggnadskostnaden ingår därvid både material- och arbetskostnader. Arbetskostnaden ingår oberoende av vem som utför arbetet.

I fråga om lån till energibesparande åtgärder i småhus har regeringen, som chefen för bostadsdepartementet förutskickade i prop. 1980/81: 20 om besparingar i statsverksamheten m. m. (bil. 12), beslutat om ändrade regler för att hindra att statliga medel används till s. k. grå verksamhet. De ändrade reglerna innebär att arbetskostnaderna för energibesparande åtgärder, i motsats till vad som gäller vid ombyggnad, får ingå i låneunderlaget endast om arbetet utförs av någon annan än lånesökanden. Reglerna innebär vidare att en ansökan om utbetalning av lån i dessa fall skall innehålla vissa uppgifter om arbetet och vem som har utfört detta. Ansökan skall dessutom innehålla en av sökanden undertecknad försäkran på heder och samvete att uppgifterna är sanningsenliga. Uppgifterna skall av länsbostadsnämnden lämnas till länsstyrelsen.

I prop. 1980/81: 20 framhöll chefen för bostadsdepartementet som bakgrund till de redovisade regeländringarna bl. a. att det är angeläget att arbeten med energibesparande åtgärder utförs i sådana former att de sociala åtagandena för arbetskraften tryggas och att sociala avgifter och skatter betalas. Energibesparande åtgärder och ombyggnadsåtgärder har samma karaktär och utförs också i stor utsträckning samtidigt. Jag föreslår därför att möjligheten att få bostadslån till arbetskostnader vid ombyggnad av småhus begränsas på samma sätt som i fråga om lån till energibesparande åtgärder i sådana hus. Om lånet avser ombyggnad av småhus bör

således arbetskostnader få ingå i låneunderlaget endast om arbetena utförs av annan än lånesökanden. I övrigt bör det ankomma på regeringen eller efter dess bemyndigande bostadsstyrelsen att meddela närmare bestämmelser i frågan.

De ändringar som följer av vad jag nu har föreslagit bör träda i kraft den 1 januari 1982. I likhet med vad som beslutades i fråga om energisparstödet bör dock nu gällande bestämmelser fortfarande tillämpas i ärenden, i vilka ansökan om lån har kommit in till kommunens förmedlingsorgan före nyssnämnda tidpunkt.

Om låntagarna även i fortsättningen utför eget arbete vid ombyggnad av småhus i lika stor omfattning som hittills, innebär mitt förslag att statens utgifter för bostadslån minskar med ca 70 milj. kr. per år och utgifterna för räntebidrag med ca 25 milj. kr. under det första året av lånetiden, räknat på en årsproduktion. Med hänsyn till den tid som förflyter mellan ansökan och utbetalning av bostadslån kommer utgiftsminskningen att ske successivt med början under budgetåret 1982/83.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag har förordat om ändrade grunder för bostadslån till arbetskostnader vid ombyggnad av småhus.

[2] **Samordning av räntebidrags- och låneregler för garage.** Enligt nuvarande bestämmelser för räntebidrag får ägare av sådana bostadshus, som uppförs eller byggs om med stöd av bostadslån, räntebidrag till kostnaderna för ränta på den del av fastighetslånen inkl. bostadslånet som belöper på låneunderlaget för bostäder. Därvid inräknas också låneunderlaget för lokaler om det inte överstiger 20 000 kr. I fråga om småhus som bebos av låntagaren innebär bestämmelsen att räntebidrag normalt lämnas till räntekostnaden även på den del av fastighetslånen som avser garage. För flerbostadshusen och för sådana småhus som upplåts med hyres- eller bostadsrätt uppgår däremot den del av låneunderlaget som avser garage normalt till högre belopp än 20 000 kr., vilket innebär att bestämmelsen i dessa fall hindrar räntebidrag för sådana utrymmen.

I en motion till 1980/81-års riksmöte påtalades denna skillnad. Civilutskottet uttalade (CU 1980/81: 29) med anledning av motionen att reglerna borde ses över. Enligt utskottet torde det kunna vara möjligt att utan administrativa negativa effekter åstadkomma en belåning av egna hem, som inte ger dem fördelar i dessa hänseenden före andra boendeformer. Vad utskottet anförde har riksdagen gett regeringen till känna (rskr 1980/81: 244).

Det ankommer på regeringen att besluta om de ändringar som behövs för att tillgodose riksdagsuttalandet. För sammanhangets skull vill jag dock anmäla att jag senare denna dag avser att föreslå regeringen att avveckla den möjlighet till räntebidrag för lån till lokaler som de nuvarande reglerna medger. Ändringen bör träda i kraft den 1 januari 1982. Nuvarande be-

stämmelser bör dock fortfarande tillämpas i ärenden, i vilka ansökan om lån har kommit in till det kommunala förmedlingsorganet före årsskiftet.

Den ändring som jag nu har redogjort för beräknas medföra en minskning av statens utgifter för räntebidrag med ca 45 milj. kr. för det första året av lånetiden räknat på en årsproduktion. Med hänsyn till den tid som förflyter mellan ansökan om och utbetalning av bostadslån kommer utgiftsminskningen att ske successivt med början under budgetåret 1982/83.

[3] **Bostadsbidrag.** Samhället lämnar individuellt bostadsstöd till folkpensionärer. Huvuddelen av detta stöd utgår i form av kommunalt bostadstillägg till folkpension (KBT). Som komplement härtill finns sedan den 1 januari 1978 en möjlighet för pensionärer att i vissa fall få statskommunalt bostadsbidrag. Bestämmelser härom finns i förordningen (1977: 392) om statskommunala bostadsbidrag till vissa folkpensionärer m. fl. Stödet är inkomstprövat och beroende av den bostadskostnad som fastställts i samband med beslut om bostadsbidrag. Riksdagen har beslutat (prop. 1980/81: 100 bil. 16, CU 1980/81: 29, rskr 1980/81:244) att statsbidrag för år 1982 skall beviljas för bidrag till bostadskostnader mellan 550 och 800 kr. för en ogift person och mellan 550 och 950 kr. för makar. Oreducerat bostadsbidrag beviljas om den bidragsgrundande inkomsten inte överstiger 26 000 kr. för en ogift person och 29 000 kr. för makar. Vidare gäller att utgående bostadsbidrag skall minskas med kommunalt bostadstillägg till folkpension, som utgår för den tid som bidraget avser.

Det statskommunala bostadsbidraget till pensionärer nådde sin största utbredning i december 1978, då bidrag utbetalades till ca 61 000 personer. Genom bl. a. förbättring inom KBT-systemet har antalet pensionärer som uppbär statskommunalt bostadsbidrag minskat till ca 6 600 vid ingången av budgetåret 1981/82. Samhällets totala kostnad för detta bostadsstöd har av riks försäkringsverket beräknats till ca 8 milj. kr. för år 1982. Härav faller ca 3 milj. kr. på statsverket vid nuvarande statsbidragsnivå. Enligt vad jag har erfarit uppgår administrationskostnaderna till ca 7 milj. kr. Stödet har numera vanligen ringa ekonomisk betydelse för mottagaren och står inte heller i rimlig proportion till administrationskostnaden. Jag förordar därför att stödet avvecklas i och med utgången av år 1981.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag har förordat i fråga om avveckling av statskommunala bostadsbidrag till vissa folkpensionärer m. fl.

[4] **Tomträttslån.** Kommuner som upplåter tomträtt till mark för bostadsändamål kan få ett särskilt statligt lån, s. k. tomträttslån. Om tomträtt till mark upplåts för nybyggnad och den utförs med stöd av statliga bostadslån lämnas tomträttslån med 95 % av det belopp med vilket låneunderlaget för bostadslånet har minskats på grund av att huset uppförs på tomträttsmark. I annat fall lämnas tomträttslån med 95 % av det kapitaliserade värdet av

tomträttsavgälden. Ett tomträttslån är amorteringsfritt i tio år och amorteras därefter med en trettiondel per år. På lånet betalas bostadslåneränta från utbetalningsdagen.

Närmare bestämmelser för långivningen finns i tomträttslånekungörelsen (1965: 905, omtryckt 1976: 793) och i bostadsstyrelsens tillämpningsföreskrifter till kungörelsen.

Om tomträtt till mark upplåts för sådan nybyggnad som utförs med stöd av bostadslån lämnas tomträttslånet under kalenderåret efter det år då bostadslån har beviljats. I övriga fall lämnas lånet under kalenderåret efter det år då byggnadsnämnden har besiktat byggnadsprojektet eller i fråga om ombyggnad det år då ombyggnaden påbörjades. Under budgetåret 1980/81 utbetalades sammanlagt 194 milj. kr. i tomträttslån.

Med hänsyn till det statsfinansiella läget förordar jag att den statliga låneandelen sänks från 95 till 25 % av beräkningsunderlaget. Mitt förslag ger vid nuvarande utfåningsvolym en årlig besparing för statsverket om ca 150 milj. kr.

Mitt förslag om att minska statens låneandel innebär vidare att kommunerna i fortsättningen blir hänvisade till att finansiera större delen av sina markförvärv för tomträttsändamål med lån från kreditmarknaden. Jag vill i sammanhanget erinra om de två s. k. kommunlåneinstituten – Kommunkredit AB och Kommunlåneinstitutet AB. Institutet har tillkommit för att kanalisera långfristiga krediter till kommunerna, särskilt till de mindre kommunerna som inte själva lånar upp medel på obligationsmarknaden. Vid överläggningar mellan företrädare för bostadsdepartementet och riksbanken har framkommit att riksbanken är beredd att vidta åtgärder som möjliggör för kommunlåneinstitutet att öka sin årliga upplåning i en omfattning som svarar mot den inbesparing staten gör till följd av mitt förslag.

Som framgår av vad jag har anfört i det föregående lämnas tomträttslån under året efter det kalenderår då förutsättningarna för lån har uppkommit. Jag förordar att den föreslagna sänkningen träder i kraft den 1 januari 1982 och tillämpas på lån som lämnas fr. o. m. det året.

Jag hemställer att regeringen förslår riksdagen

att godkänna vad jag har förordat om ändrade grunder för lån till kommuner som upplåter mark med tomträtt för bostadsbebyggelse.

[5] **Energisparstöd.** Från anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. bestrids bl. a. utgifter för statens ekonomiska stöd för energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader och anläggningar. Fr. o. m. den 1 juli 1981 lämnas stöd i form av lån enligt förordningen (1981: 590) om lån till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader m. m. Stöd utgick tidigare i form av bidrag till en del av den totala investeringen. Ändringen genomfördes på grundval av förslag i prop. 1980/81: 133 med riktlinjer för energisparverksamheten i byggnader m. m.

Vid sin redogörelse för de allmänna principerna för det framtida energisparandet i byggnader anförde chefen för bostadsdepartementet att de kraftiga energiprishöjningarna under de senaste åren hade medfört att bidrag inte längre var nödvändiga för att energisparandet skulle vara attraktivt. Bidragen borde därför slopas för alla typer av åtgärder. Detta fick dock inte medföra att finansieringen av energisparåtgärderna försvårades. Chefen för bostadsdepartementet förordade därför att bidragen genomgående ersattes av lån.

För kommunernas del innebär de nuvarande reglerna följande. Lån lämnas i mån av tillgång på medel för alla åtgärder som syftar till bättre hushållning med energi eller användning av andra energislag än olja. Bidrag lämnas dock alltså till arbeten för vilka ansökan har kommit in före den 1 juli 1981. Lån lämnas till energisparåtgärder dels i kommunala och landstingskommunala byggnader och anläggningar, dels i byggnader och anläggningar, som tillhör vissa stiftelser och ideella organisationer. Frågor om lån prövas av bostadsstyrelsen och lån lämnas för hela den kostnad som styrelsen godkänner.

Riksdagen har för budgetåret 1981/82 fastställt ramen för bidrag och lån till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader m. m. till 175 milj. kr. (prop. 1980/81: 133, CU 1980/81: 37, rskr 1980/81: 384).

Jag har inhämtat att 14 ansökningar har kommit in till bostadsstyrelsen under innevarande budgetår fram till mitten av september månad. De sökta lånen uppgår till sammanlagt ca 3 milj. kr. De bidrag som övergångsvis kommer att beviljas under budgetåret 1981/82 uppgår enligt bostadsstyrelsen till ca 160 milj. kr. och skall avräknas mot den fastställda ramen på 175 milj. kr. Detta innebär således att nästan hela den tillgängliga ramen tas i anspråk av nu inneliggande ansökningar.

Den fastighetsekonomiska lönsamheten för energisparåtgärder som vidtas i kommunala och landstingskommunala byggnader och anläggningar har bedömts vara hög, mätt i genomsnittlig besparingskostnad. Kommuner och landsting har genom sin ställning på kreditmarknaden normalt inga svårigheter att själva finansiera sådana investeringar. Med hänsyn härtill och till statens behov av att begränsa utgifterna föreslår jag att det statliga lånestödet avvecklas. Detta innebär att kommuner och landstingskommuner m. fl. i fortsättningen själva får ta det fulla finansieringsansvaret för energisparåtgärder i sina byggnader och anläggningar. Jag förordar att lånestödet avvecklas i och med utgången av år 1981. Inga beslut att bevilja lån till energibesparande åtgärder bör således meddelas efter den 31 december 1981. För de lån som beviljas före detta datum och som ryms inom den av riksdagen beslutade ramen bör äldre bestämmelser gälla.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag har förordat om avveckling av lån till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader m. m.

Industridepartementets verksamhetsområde

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-09-24

Föredragande: statsrådet Åsling

Anmälan till proposition om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m.

ÅTGÄRDER INOM INDUSTRIDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

Besparingar inom det regionalpolitiska stödet till näringslivet

Ändamålet med det regionalpolitiska stödet till näringslivet är att skapa nya arbetstillfällen i lönsamma företag på orter som är långsiktigt drabbade av arbetslöshet och undersysselsättning.

Eftersom detta ändamål även i nuvarande ekonomiska situation är mycket angeläget måste de besparingar som är nödvändiga även inom regionalpolitiken noga övervägas, så att de inte får negativ effekt på företagens investeringar. De flesta sysselsättningstillfällen som kan skapas på det regionalpolitiska stödets villkor innebär lägre samhällsekonomiska kostnader i de fall alternativet för de berörda människorna är arbetslöshet. Eftersom detta ofta är fallet i de regioner där undersysselsättningen och arbetslösheten är hög får vid genomförandet av besparingarna de sämst ställda stödområdena inte drabbas alltför hårt.

Riksdagen har fastställt en beslutsram på ca 8,2 miljarder kr. för det regionalpolitiska stödet till näringslivet under budgetåren 1979/80–1983/84. Eftersom investeringsbenägenheten inom industriföretagen hittills tyvärr varit låg inom stödområdet, liksom i hela landet, har beslutsramen inte utnyttjats fullt ut. Detta förhållande tillsammans med de besparingsåtgärder jag kommer att föreslå i det följande gör att jag räknar med att beslutsramen kommer att räcka till även vid en i högsta grad önskvärd och nödvändig ökning av industriinvesteringarna.

Innan jag går närmare in på hur de nödvändiga besparingarna bör utformas vill jag erinra om att regeringen tidigare redovisat sin avsikt att under våren 1982 förelägga riksdagen en proposition om den framtida regionalpolitiken. Inför denna proposition pågår f. n. olika slag av utredningsverksamhet som berör de regionalpolitiska stödmedlen. Jag avser att sedermera återkomma till regeringen med förslag om ytterligare effektiviseringar

I Riksdagen 1981/82. I saml. Nr 30. Bil. 9

av det regionalpolitiska stödet. Jag avser då bl. a. att föreslå regeringen att i det sammanhanget pröva differentiering av arbetsgivaravgifterna som regionalpolitiskt stödmedel. Jag räknar även med att återkomma till frågan om besparingar inom regionalpolitiken i ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Lokaliseringsstödet, dvs. avskrivnings- och lokaliseringsslån, utgör den dominerande delen av det regionalpolitiska stödet. Besparingsåtgärderna måste därför för att få någon större effekt inriktas på detta stöd.

För lokaliseringsstödet användning gäller i enlighet med riksdagens beslut ett flertal regler och begränsningar för när stöd kan utgå, dess maximala storlek osv. Bestämmelserna återfinns i förordningen (1979: 632) om regionalpolitiskt stöd. Besparingsåtgärderna tar sikte på att genom ändringar i dessa uppnå en god besparingseffekt utan att hämma företagens möjlighet att genomföra regionalpolitiskt angelägna investeringar.

Beträffande möjligheten att bevilja avskrivningsslån föreslår jag därför att den begränsningen görs att avskrivningsslån till maskininvesteringar och inventarier, som f. n. enligt 20 § i nämnda förordning kan utgå i samtliga stödområden, begränsas till stödområdena 4–6.

Lokaliseringsslån kan i dag lämnas för ändamål som anges i 28 § första och andra styckena i nämnda förordning. Första stycket gäller byggnader och markanläggningar samt maskiner och inventarier med en beräknad avskrivningstid av mer än tre år. Andra stycket gäller anskaffning av omsättningstillgångar, patent, licenser och liknande samt kostnader för marknadsföring, produktutveckling och liknande i samband med att ett företag nyetableras, bygger ut eller strukturerar om verksamheten. Beträffande lånens storlek gäller *dels* att de endast får lämnas till den del ett projekt, till följd av exempelvis brist på bankmässiga säkerheter, inte kan finansieras på den gängse kreditmarknaden under normala marknadsmässiga villkor, *dels* att de tillsammans med eventuellt avskrivningsslån får uppgå till högst 70 % av det godkända stödunderlaget. Regeringen kan dock om synnerliga skäl föreligger bevilja lokaliseringsslån med högre belopp.

De besparingar som jag föreslår tar i första hand sikte på att begränsa användningen av lokaliseringsslån. Jag anser det nödvändigt att bankerna tar ett större ansvar för finansieringen av lokaliseringsstödsprojekten. Bankerna har i dag kapacitet för detta.

I den mån brist på formella säkerheter gör det omöjligt för bankerna att lämna krediter kan enligt gällande regler industrigarantilån beviljas för angelägna projekt. Det är även möjligt för de regionala utvecklingsfonderna att bevilja rörelselån eller lönegaranti för de ändamål vartill lokaliseringsslån inte utgår.

Mot denna bakgrund förordar jag att lokaliseringsslån fortsättningsvis skall kunna lämnas, förutom för byggnader, markanläggningar, maskiner och inventarier enligt 28 § första stycket, endast för anskaffning av patent

och licenser samt i stödområdena 4–6 även för rörelsekapital. Vidare föreslår jag att lokaliseringslån utöver eventuellt beviljat avskrivningslån får lämnas med ett belopp som motsvarar högst 35 % av godkänt stödunderlag. Om synnerliga skäl föreligger bör dock regeringen liksom hittills i undantagsfall kunna besluta om lokaliseringslån till ett högre belopp.

I detta sammanhang vill jag också peka på nödvändigheten av att realistiska kalkyler ligger till grund för beslut om lokaliseringsstöd. Stöd för kostnadsfördyrningar och tilläggsinvesteringar som uppkommer efter det att investeringen påbörjats bör därför fortsättningsvis utgå endast om synnerliga skäl talar härför och genom beslut av regeringen.

De nya bestämmelserna bör gälla ansökningar om lokaliseringsstöd som görs efter den 31 december 1981.

De nya grunder för beviljandet av lokaliseringsstöd som jag nu har förordat räknar jag med skall minska statens utgifter för avskrivnings- och lokaliseringslån med sammanlagt ca 300 milj. kr. per år när de får full genomslagskraft.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de av mig förordade ändrade grunderna för avskrivningslån och lokaliseringslån.

